

REMBERTI DODONAEI
DE OLERIBVS,
ET CARDVIS,

STIRPIVM HISTORIAE
PEMPTAS QVINTA.

DE HERBIS EDVLIBVS,
LIBER PRIMVS.

PRÆFATIO.

ANTECEDENTE Pemptade Frumentorum Leguminumq̄, materia compre-
hensa est: nunc altera edulium herbarum succedit pars, qua Olerum historia
continetur. Est autem inter hæc differentia haud exigua: quædam etenim
herba sine foliis edulia sunt, alia fructu, radicibus verò non pauca.

Eorum autem, qua herba sine foliis edendo sunt, duplex est genus: non-
nulla enim tota, ac subinde sola edi possunt, vt Atriplex, Beta, Brassica, La-
ctuca, &c. alia verò nec sola nec tota eduntur, sed ciborum ac Olerum aliorum
condimenta sunt, vt Apij genera, Sinapi, Eruca, Nasturtium, &c. Quæ omnia vt verè Olera
dicuntur, sic & hæc, Pemptas ista explicabit: additis quinto loco spinosis Carduis, quorum non-
nulli edules sunt, vt Cinara, Carduus Leucographus, & alij.

Primo autem loco occurrunt herba, qua tota ac subinde sola estantur: additis interim & iis,
qua cognatione aliqua ipsis adherent, tametsi etiam edules non sint. Nec enim, vt sapius admo-
nuimus, similes ab inuicem diuellendas existimauius: iam & expediens cum utilibus inuitiles
describi, ita enim facilius vna ab altera dignosci potest.

DE ATRIPLICE.

CAPVT PRIMVM.

TRIPLICIS genera sunt duo, hortense ac siluestre.

1. Hortensi caulis procerus & erectus nonnullis alis & ramis brachiatur: folia
lata, acuminata, & Bliti foliorum æmula, læuora interim mollioraque: flosculi
exigui sublutei coaceruati: semen foliatum, tenui cortice obductum, racema-
tim cohæret: radix in altum descendit, multæ ex qua fibræ promuntur. Sunt
folia caulesque in initio subcandido relucentia colore, ac veluti tenui resperfa farina; proce-
dente verò tempore in luteum nonnihil subinde elanguescunt.

2. Siluestris læuitate formaque foliorum, floribus, semine folioso hortensem æmulatur, sed
humilior ac minor est omnibus partibus.

3. Vtriusque generis caule, foliisque, & succo rubens species etiam quandoque reperitur, fre-
quentiùs tamen hortensis.

4. Est verò & alia siluestris, humillima, ramosior, foliis angustioribus, floribus, seminibusque
prioribus respondens.

5. In hortis olitoriis frequenter, fatiua etiam non fata prouenit: siluestres iuxta vias, semi-
tas, scrobes, & margines agrorum sæpius gignuntur.

In maritimis ad Tergestini salinas a se repertam & Atriplicem quamdam Matthiolus re-
fert, humi suis caulibus procumbentem: foliis candidis, Spinachiae minoribus: semine in
summis virgis racematim congesto, radice multiplici, quam Marinam appellat.

Iunio ac Iulio, subinde Augusto mense vigent, semenque perficiunt.

Græcis ἀτρίπλις dicitur, item & χρυσολάχανον: Latinis Atriplex, & Aureum olus: Offici-
næ Latinam retinent nuncupationem: Germanis Widen, Widen: Belgis Weide: Italis Atri-
plice, & Armola, Trapese: Hispanis Armolles: Gallis Arrouches, ou Bonnes dames: Anglis Gra-
ge: Bohemis ěeboda. Plinius de Atriplice & Chrysolachano seorsim dislerit, veluti ab inui-
cem

cem

Atriplex hortensis.

Atriplex siluestris.

Atriplex siluestris humillima.

Atriplex Marina.

FF 2

cem

cem differentibus. De Atriplice siquidem lib. xx. De Chrysolachano lib. xxvii. cap. viii. vbi sic scribit: Chrysolachanon, inquit, in Pineto Lactucae simile nascitur: sanat nervos incisos, si confestim imponatur. Et aliud genus Chrysolachani traditur flore aureo, foliis Oleris.

Pes anserinus.

Garofmus.

Temperamento Atriplex, Galeno auctore, in secundo ordine humida, frigida in primo; Hortensis verò etiam humidior ac frigidior. Dioscorides edi Olerum modo coctam ait, aluum itera mollire, ac phygethla siue panos quoque discutere, siue cruda siue cocta imponatur; semen cum aqua mulsa regium morbum sanare.

Galenus huic ex eo abstergendi vim adesse existimat, & iocinoris obstructions aperire posse.

De Pede anserino. CAP. II.

AD Atriplicum genus referenda vulgaris occurrit herba, Pedem anserinũ appellat, cubitali aut altiore caule, nonnihil striato ac ramoso hæc assurgit: foliis circumuestitur latis, læuibus, splendētibus, aliquot sectionibus per oras diuisis: flosculi exigui subrubent: semen ramulorũ cacuminibus racematim adhærēs: Atriplicis siluestris fatis simile est; radix in multas fibras diuiditur.

Secus veteres parietes, vias, semitas, alibi que incultis ac desertis humentibus nonnihil locis frequens exit.

Viget ac floret vnà cum Atriplicibus reliquis.

Nomen recentior ætas Pede anserino dedit, à similitudine pedis anseris, quem angulis & sectionibus suis, folium quadamtenus exprimit: Germanicè Gånsefuß; eadem vocatur Gallicè Pied d'oye, Italicè Pede di ocha, Anglicè Goose foot / Belgicè Gansen voert.

Facultate hæc herba frigida quoque ac humida est, & quidem non minus Atriplice, sed vti apparet, etiam amplius refrigerans. Suum generi exitialis ac perniciofa, si edatur, fertur. In Medicinæ vsu non admittitur, multò minus inter edulia.

De Garofmo. CAP. III.

AD MODVM fœtida hæc herbula est, corrupta putridaque salsamenta, ac fœtens horum ius grauisimo molestissimoque odore superat: exiguis repit cauliculis, circa quos foliola colore formaque Atriplicis, sed minora multò, omnino videlicet exigua: flosculi pusilli, semenque minutum veluti siluestri Atriplici: radix tenuis fibris nonnullis capillatur.

Locis incultis, iuxta semitas nasci gaudet: semel ad hortos translata diutinè recurrit.

Annua est vti reliquæ Atriplices, cum quibus viret, viget, ac perit.

Garofmum ex eo quòd fœtidum γδερν siue liquamen piscium redoleat, Cordus appellat: Tragium Germanicum aut Atriplex fœtida dici potest; hirci siquidem virosu odorẽ, huius fœtens odor etiam superat. Ad Atriplicum autem genera referendum.

Nullus autem vsus est herbæ; ex vtero tamen laborantibus grauitate odoris prodesse potest: nam vti Hippocrates ait, cum vterus strangulant, ad nares graucolentia adhibenda.

De

Blitum maius.

Blitum minus.

Blitum rubens.

Blitum maculosum.

FF 3

BLI.

Amaranthus purpureus saturato cocci colore.

Amaranthus maior floribus obsoleti coloris.

- B** LITI plura sunt genera, magnitudine, tum & nomine differentia.
1. Quod maius appellatur, supra duos aut tres pedes attollitur: caulis eius rotundus in alas non paucas distribuitur. Folia sunt lata, acuminata, veluti Atriplicis, sed virentiora ac glabra: flosculi & semina latis membranis inclusa in ramulorum fastigiis racemosa: radix multiplicibus fibris deorsum demittitur.
 2. Minus Blitum humilior est, foliisque angustioribus: flosculi huius obscure rubent: semina vt Atriplicis ac maioris Bliti: radix eiusdem modi.
 3. Vtriusque rubens quaedam reperitur species: maioris autem caules potissimum rubent; minoris vero & caulis, foliaque, ac radices; quae & est purpura rubicantem succum attritu reddunt.
 4. Est & Blitum foliis non modo virentibus, sed rubro luteoque coloribus pulchre distinctis, forma prioribus simile. Quod non abs re Blitum maculosum siue maculatum dicitur, & à nonnullis herba Papagalli, aut rectius Plittaci herba, à foliis varie coloratis, similitudine Plittaci plumas referentibus.
 5. Amaranthus. Iam & ad Bliti genus referendus quoque venit Amaranthus purpureus vterque, cum cocci saturato ac eleganti rubore tinctus, tum obsoleti coloris amplioris ac laxiores spicas progenerens: de quibus Pemptadis 11. lib. 1. scriptum est.
Passim reperiuntur vulgaria Blita locis incultis; non raro in hortis sponte nascuntur. Vna cum Atriplicum generibus recurrunt, vigent, ac florent.
Graeci βλίττον: Latini Blitum appellant: Germani *Wayer*: Hispani *Bredos*: Itali *Biedoni*, *Blito*: Galli *Blete*.
Olus, Galenus ait lib. vi. De simplic. medic. facult. esculentum est Blitum, humidæ frigidaque temperaturæ, in secundo maxime excessu. Alimentum autem corpori praebet exiguum, vt 11. De aliment. facultatibus. Ex oleribus siquidem est δρόσιον, siue gustabilis qualitatis expertibus; quorum substantia aquosior est.
Huiuscemodi autem olera non solum exiguum nutriunt, sed & ad facilem deiectionem sunt propensa, non tamen vehementer, cum nulla ipsis adsit qualitas acris aut nitrosa, quae ventrem ad excernendum excitet.

De

De Spinachia. CAP. V.

Spinachia.

SPINACHIA Blito vel etiam Attriplici cognata est: folia profert mollia obscure virentia, succi plena, acuminata, & latiore base triangulari, iuxta pediculum sæpenumerò vna vtriusque profunda sectione diuisa: caules teretes, pedales, intus concauos, similibus foliis conuestitos, iuxta quæ, tum & in fastigijs ramulorum flosculi racematim cohærent, succedente mollior spinoso semine: radix tenuibus fibris cõstat.

In hortis facillimo cultu prouenit, solum vix vllum refugit.

Quous ferè anni tempore feri potest. Vere sata citò adolefcit, & intra duos menses perficitur. Quæ verò Autumno feritur, non ita celeriter increfcit, sed per hiemem restans, mox primo Vere semen profert.

Spinachiam nostra ætas appellat: nonnulli Spinacheum olus: alij Hispanicum olus: Fuchsius Græcè σπινάχια vocat: ab Arabibus ac Serapione Hispanac dicitur. Sunt qui στυλομαλαχίω, aut πτυλομαλαχίω, id est, Maluaceam Betam nominant. Germanis Spinet: Belgis Spinagie: Hispanis Espinaca: Italis Spinacci: Gallis Espinars: Anglis Spynache.

Falluntur qui Plinij Boulapathon esse existimant: Lapathi siquidem genus Boulapathon est: radicis tantum altitudine ab alijs differens, vt lib. xx. cap. XXI. ipse refert. Nec quoque Hippocratis Blitum est, quod veluti linguam esse scribit lib. II. De morbis muliebribus: nam

Boulapathon.

inter subditicia istud refertur, quæ rubrum fluxum muliebrem reprimunt ac sistunt. Talis autem Spinachie facultas haudquaquam est, adstrictione omni carens.

Est autem Spinachia humida plane ac frigida ordine ferè secundo, sed humida magis: ex olerum numero, quorum substantia aquosior, & sapor qualitatis expers: citò idcirco descendit, & aluum emollit.

Editur decocta, sed alimenti exiguum aut nihil confert: flatulenta nonnihil est, & nau-seam facitè parit, nisi Zinzibere aut alio consimili condatur: recipitur & inter cruda acetaria recens enata, prius scilicet quàm latiora ei subnata fuerint folia.

De Beta. CAP. VI.

BETA duorum est generum: candida vna, nigra altera: cuius vna species radice est crassa admodum, ac eduli.

Sunt autem folia priori magna, lata, læuia, resplendentia, quandoque dilutiùs, aliàs saturatiùs virentia: caules longi, bicubitales, striati, in ramulos effusi: circa quos initio flosculi copiosi ordine digesti, colore subuirentes: deinde semina aspera, rugosa: radix teres, longa, intus candida est.

Alter Beta folijs, caule, semine, radiceque similis, solo colore differens est: qui in folijs, caulibus rubens elucet.

Tertia & caule folijsque rubet, sed subinde dilutiùs: radices verò habet paulò breuiiores, sed crassas, Napis sæpenumerò persimiles, quæ interiore pulpa rubent, & ori quàm reliquorum gratiores, ciboque aptiores.

Seritur in hortis Beta: solum amat madens ac lætum. Opportunissima satio eius est Vere: tota æstate viret, nec non & hieme: altero anno caulis cum seminibus assurgit.

Iulio aut Augusto semen ad maturitatem peruenit.

Tertia radix priusquam caulis exeat eruenda, alioqui cibo inutilis futura.

Græcis στυλον, πτυλον, & à nonnullis πύτλιον dicitur: Latinis Beta: Germanis Mangoldt: Belgis Bette: Italis Beta, Bietola: Hispanis Aselgas: Gallis De la Porée, Bette: Anglis Bettis.

FF 4

Nomine

1.

2.

3.

Beta candida.

Beta rubra.

Beta rubra Romana.

Nomine vicina est *σουλς* dicta: sed vt apud Athenarum, diuersum genus, & à Beta differens.

Candidam Betam *σουλς*, id est, Siculam cognominari Theophrastus ait: hinc Siclae vox, qua Barbari & Officinæ pleriq; Betá appellitant.

Tertiam Betam Germanis *rote Rüben*, id est, Rapum rubrum dici Fuchsius auctor est. Non est tamen Rapi, sed Betæ species, quam nonnulli Romanam Betam vocant.

Ceterum Beta candida quidem humidum ac frigidum olus est, quod adiunctam quamdam falsilaginem ac nitrosam facultatem habet: unde & extergit, & per nares pituitam euocat. Cocta autem editur, citò descendit, & aluum ad excernendum & deponenda excrementa excitat; præsertim cum iure in quo decoquitur sumpta: absque iure esitata, deposita nitrositate, minus extergit, ac aluum irritat. Nutrimentum autem ex Beta qualicumque tandem exiguum aut nullum corpori accedit, idque minus quam ex Lactuca probum.

Succus autem naribus inditus pituitam clementer extrahit & caput purgat; decoctum foliorum & radicum furfures & lentes abstergit. Radix ceraso nonnihil cortice ano glandis modo imposita, aluum quoque ad excrementorum expulsionem inuitat, præsertim exiguo sale conspersa.

Rubra Beta nonnullæ adstrictionis particeps, aluum minus mouet, sed cibo minus idonea.

Tertia:

Tertiæ radix mensibus hibernis cum sale & aceto condita acetarij alterius loco subinde cocta infertur: palato & ori grata.

De Brassica. CAP. VII.

Brassica vulgaris sativa.

Brassica rubra capitata.

BRASSICAS duas Dioscorides facit: sativam vnam, siluestrem alteram: & quidem præter tertiam Marinam, quæ ad Helxines genera pertinet: de qua lib. 3. Pempt. tertiæ. Tria autem huius Theophrastus genera statuit, *ουλοφυλλον*, siue Crispum vnum: alterum *λειοφυλλον*, Læue: tertium *αγριον*, siue silvestre. Theophrastum Cato imitatur, tres quoque Brassicas referens: primam quidem læuem, grandem, latis foliis, caule magno; alteram crispam; tertiam minutis caulibus, teneram & acerrimam. Eamdem distinctionem refert & Plinius lib. xx. cap. ix. vbi in tres species diuissse eam ait Græcorum antiquissimos: vnam crispam, alteram *λειαν*, & tertiam, quæ propriè appellata sit *κεραμην*: libro verò xix. & alia plura genera his adiicit, Tritianum, Cumanum, Pompeianum, Brutianum, Sabellicum, Lacuturrium.

Nostri ætas non paucas quoque obseruauit, vel colore vel forma differentes Brassicas, Quædam enim sessili folio patulæ sunt, aliæ contracto capitata, nigræ nonnullæ, pleræque albidæ, vel etiam saturato colore virentes, iam & læui folio istæ, illæ verò crispo aut laciniato. Est & in caulibus differentia.

Prior Brassicæ species foliis luxuriat magnis, latis, expansis & patentibus, iisque in saturato cum virore rubore nigricantibus, pediculis tamen foliorum, costis ac fibris paulò dilutiùs rubentibus: caulis qui è mediis Vere surgit foliis ramosus, flosculos profert luteos, siliquas oblongas, quales Rapi, & semina rotunda similia: radix fibris firmatur.

Huius species & quædam foliis in orbem & globum contractis capitata reperitur, cuius tamen globosum caput minùs quàm albidæ capitata: color verò foliorum huius dilutiùs etiam quàm antecedentis rubet: reliqua conueniunt.

Tertiæ folia minora sunt, vtrinque ad costam vsque mediam profundiùs semel atque iterum inferiùs incisa, per margines verò admodum crispa: in reliquis non differt.

Quarta foliis est fissis, & in lacinias multas dissectis: secùs ab aliis non differens.

Quinta caule foliisque omnino minor est, & natura sua siluestris: idcirco nec in cibatu considerata:

1.

2.

3.

4.

5.

Brassica crispa.

Brassica Selinoïdes.

siderata: seminis autem causa praecipue feritur ac colitur, ex quo subinde non exiguus quaestus accedit.

6. Sexta caule innititur crasso; folia initio effundit ampla, lata, ex albo virentia, crassis costis albidioribus distincta, reliqua in globi aut capitis formam arctissime contrahit, quae candidissima sunt; quibus Vere dissolutis caulis assurgit ramosus, flosculos, siliquas, ac in his semina proferens.
7. Est verò & alia quaedam capitata, albida quoque, quam Sabaudam vocant. Oblongiora huius sunt capita, minusque, arcte conclusa, quae si Vere explicentur, caules emittunt similiter ramosos, floribus albidis speciosos: quos siliquae & semina succedunt aliorum similia. hiemis rigorem haec non sustinet, neque ad Ver peruenit, nisi admodum clemens hiems fuerit.
8. Succedit Cauliflora dicta, haec priore caule foliisque albidis refert, sed foliorum loco, quae in caput conglomerantur, caules huic in mediis exeunt foliis crassi, albi, molles, qui ori grati cum suauitate cocti eduntur; à quibus Vere, si hiemem superare (quod rarissimum) potuerint, altioribus factis, flores, semina aliorum similia prodeunt.
9. Iam & alia quaedam ex albarum genere, cuius caulis omnino crassus redditur; non quidem in mediis foliis, verum infra & proximè radicibus, quo loco strumosus factus etiam Rapi haud parui magnitudinem aemulatur: huius interior medulla, qualis reliqui caulis, & reliqua veluti aliarum.
10. Superest & alia Brassica reliquis procerior: folia huius non laeua, sed rugosa, saturato virore nigricantia, caules, flores, siliquae, & semina ab aliorum haud dissident.

Brassicæ omnes hortenses sunt, sed quae siluestrior, in agris feritur. Amat Brassica solum mediocre, pingue, probè stercoreatum, & benè subactum. Translatione omnis proficit, ac melior euadit. Indigenæ omnes Belgio sunt, Sabauda, Cauliflora, & posterioribus duabus exceptis, quarum semen aliunde infertur.

Seri ac transferri quouis anni tempore Brassicam posse Petrus Crescentius sentit. Apud Belgas Martio mense, Aprili, & quandoque Maio feritur: Augusto verò etiam non raro, aut sub initium Septembris. Transferri, inquit Columella, sex foliorum Brassica debet. In alium autem locum transferuntur ac transplantantur Brassicæ in Belgio, Maio aut Iunio, quæ quidem

Brassica filuestris Crambe dicta.

Brassica capitata albida.

dem primis Veris mensibus satæ sunt, quæ deinde hibernis mensibus virent, ac succedente Vere flores ac semina proferunt: Augusto verò demum mense satæ, Octobri aut Nouembri transferuntur, vel quandoque etiam Martio mense, qualis præcipuè albidæ capitatæ sunt, quæ deinde post Solstitium in capita extuberant. Sabaudæ verò & Caulifloræ tempestiuè ferendæ, Maioque transferendæ sunt.

Omnia autem Brassica Dioscoride & Galeno Græcè *καμβη* appellatur: & satiuæ quidem *καμβη ή κέρα*: Theophrasto verò hæc *ράφανος* dicitur. Est quidem Rhabbanus vulgò, quæ Latinis Radicula; sed Theophrastus Radiculam non Rhabbanum, sed Rhabbanida vocat: eadem verò & *αμέθυσος* herba est, sic dicta, non modò quòd ebrietatem arceat, verum quòd & colore (quæ prioris generis est) Amethyston gemmam referat: Officinæ & vulgò Caulem nominant, ab ipsius caulis præstantia: Germani *Koltraut*: Brabanti *koote*: Galli *des Choux*: Hispani *Colhes*, *Conues*: Itali *Caulo*, *Verza*.

Prior species est ea, quam Theophrastus *λειφύλλον*, Plinius vno loco *λείαν*, alio Cumanam cognominat: eandem & Cauloden quosdã vocitare ait: Cato hanc Leuem appellat: vulgò Rubra caulis: Germanis *Dreiter roter Kol*: Brabantis *Groote roode koote*: Gallis *Choux rouges*.

Alteram speciem Brabanti vulgò *koostens* vocant: Latine Rosaceam Brassicam dixeris. Pertinere hæc ad Tritianum genus nonnullis videtur; Plinius siquidem lib. XIX. cap. VIII. Tritiani caulem sapore & magnitudine præcipuum esse ait, sed ex terræ aggestione talem fieri: cuiusmodi Rosacea non est. Magis cum Lacuturribus ex valle Aricina, capite prægrandibus, & foliis innumeris, conuenire videtur.

Tertiam Crispam Theophrastus *ουλοφύλλον* nominat, atque inter Brassicas primo loco refert; Catoni secunda est; Plinio Sabellica est: Sabellico, inquit, (generi) in admirationem crispa sunt folia. Germanis *Kraussertol*: Belgis *Shetronctiede koote*: Gallis *Choux crespuz*.

Quarta foliis filis *σελινοειδής*, Latinis Brassica Apiana rectè vocari potest, tamen Plinius lib. XX. cap. IX. Crispam sic dictam velit à similitudine foliorum Apij: sunt autem Apij folia haudquaquam crispa, sed in varias partes dissecta: vulgò apud Brabantos *Shethatiede koote*.

Quinta Veteribus tertia est, quam Plinius propriè *καμβη* dici affirmat, Brabantis *Stoozen*. Quæ inter albidas prima est, vulgò Capitata nuncupatur: & à nonnullis Brassica Imperialis:

10

24

3

4

5

60

Brassica Sabauda.

Brassica Cauliflora.

lis: Germanis *Kappis frant*: Belgis *Caburs Koole* / *Stuytkoole*: Gallis *Choux Cabuz*: Hispanis *Repolho*, *Colhes morcianos*: Italis *Caulo Cappuccio*, *Cappuzzino*: Anglis *Cabbage*.

6. Sextam Brassicam Tritianam nonnulli a Plinio dictam esse censent, cuius magnum & saepe pedale caput aliquando conspici lib. XIX. cap. VIII. & paulò antè ex terræ aggestione tale fieri, affirmat. Brassica autem ista capitata, non ex aggerendo aut accumulando terram, talis nascitur, sed sua natura, si tempore & loco idoneis transplantetur, capitata efficitur.
7. Quæ succedit, septima ordine, Brabantis *Dauope Koole* / id est, Sabauda Brassica dicitur. Fertur ex semine prouenire Caulifloræ, quod in Belgio maturuit. Inter Lacuturres capitatas non temere numerari potest.
8. Caulifloram verò nonnulli etiam Cypriam Brassicam vocitant: Italis *Caulofore*: Gallis *Choux floriz*, Brabantis *Dloem Koole*. Hæc cum Plinij Pompeiana conuenire videtur, de qua sic lib. XIX. cap. VIII. Pompeianû (genus) procerius, caule ab radice tenui, intra folia crasse scit.
9. Proximam Rapecaulem vulgò nominant.
10. Postremam Nigram cognominant Brassicam: ab Italis *Negrecaulem* (vt fertur) dictam. An hæc ad Brutianum referenda sit expendendum, quod Plinius prægrandibus foliis, caule tenui, sapore acuto esse scribit.

Ceterum Brassica omnis resiccantem & adstringentem facultatem habet, atque vnâ nitrosam quamdam vehementius abstergentem qualitatem: hanc autem succus aut decoctum eius sibi vendicat. substantia siue Brassicæ corpus adstringentem & resiccantem retinet. Deposit enim Brassica decoctione nitrosam hanc qualitatem, quæ succo ac humido eius insidet: quam omnem aqua, in qua primò decoquitur, ad se pertrahit. Quam ob causam decoctum eius aluum mouet, veluti & succus si bibatur. Abiecto autem primo iure in quo decocta est, aluum Brassica siccat & adstringit: alimentum autem corpori præbet exiguum, succum verò ingenerat non probum, vtpote crassum ac melancholicum: minus tamen crassum aut vitiosum, quæ albidæ sunt, quæ idcirco & aliis præstant. Cato tamen crispam maximè commendat: sed huic albidæ cognitæ non fuerunt. Obscuritate visus laborantibus & tremulis comesam auxiliari, Diosc. auctor: Cynam verò eius acriorem, stomacho vtiliorem, & ad

ad

Brassica caule rapum gerens.

Brassica nigra.

ad vrinam ciendam validiorem esse: sale autem cōditam stomacho inimicam esse, & aluum conturbare: crudam verò ex aceto mansam lienosis prodesse, idem ait. Plinius splenicis in vino albo per dies quadraginta exhibendam scribit.

Fertur & Brassica cruda ante alium cibum sumpta ebrietatem arcere, neque inebriari posse eum, qui crudam præsumperit: postea verò sumptam crapulam etiam discutere. causa cuius naturale Brassicæ cum Vite dissidium; quod tale est, ut si quando in arvis appropinquaverit Viti, aut statim tabescat, aut Vitis farmenta tabefaciat: aut si, dum coquitur, vinum instilletur, de cetero non coquatur, ac color eius corrumpatur: ut in Geoponicis Cassij Dionysij Vticensis scribitur. Athenæus tamen arcendi ebrietatem potentiam, non foliis, sed semini Brassicæ ascribit. Conferunt verò & folia omnibus inflammationibus ac œdematis cum polenta trita ac imposita; cum sale carbunculos rumpunt.

Succus Brassicæ, auctore Dioscoride, cum iride & nitro sumptus aluum mollit: cum vino verò epotus viperarum moribus aduersatur. Idem cum Fœnogræci farina podagricis ac articularibus doloribus impositus prodest; tum & vlcibus sordidis ac vetustis: caput purgat naribus infusus: cum loliacea farina subditus menses mouet: Plinius succum cum vino auribus instillatum, auditus tarditati prodesse refert.

Semen, præsertim Ægyptiæ Brassicæ, quod amaræ, Galeno teste, qualitatis particeps est, lumbricos pellit: faciei lentigines, ephelidas, & quæcumque modicam absterfionem expostulant, expurgat.

Aqua, in qua decocta est, nervos articulosque mirè adiuuari ferunt: tum & vulnera recentia ac vetera: etiam carnicomata, quæ nullis aliis remediis sanari possunt, si hac foueantur.

Cauliculorum cum radicibus crematorum cinis admodum resiccans est, & adipe vetusto exceptus ad inueteratos laterum dolores prodest.

De Siluestri Brassica. CAP. VIII.

SILVESTRIS Dioscoridi nuncupata Brassica, satiuarum minori quinto loco descriptæ 1. similis esset, nisi hirsutior, albidior, ac sapore amarior foret; folia siquidem, flores, siliquæque satis respondent.

GG

Nasci

Brassica siluestris.

Brassica siluestris perfoliata.

Nasci autem hanc in maritimis præruptis locis Dioscorides ait: reperitur verò & in Zelandiæ altioribus iuxta mare tumulis.

2. Præter hanc verò & alia siluestris est, folio omnino minore, læui, indiuiso, latæ & oblongæ formæ caulem quodammodò amplectente, perfoliatæ fere simili: cuius cauliculi teretes, tenues, inanes, flosculos initidò proferunt candidos, atque siliquas inde tenues, oblongas, & angulosas. In campis sponte gignitur, in Hispaniis quidem auctore Clusio, tum verò & in nonnullis Aultriæ ac Germaniæ locis.

Florent Brassicæ istæ æltiuis mensibus, atque intereà etiam semen perficiunt.

1. *Κεράβη ἀγρία* à Dioscoride Græcè prior dicitur, Latinis Brassica siluestris, Brassica rustica, & à nonnullis Brassica marina; differens tamen à Brassica illa, quâ Dioscorides hoc nomine inscribit, & recentiores Soldanellam appellant: de qua Pemptadis tertiæ lib. 111. scriptum est.
2. Alteram campestem Brassicam nominant, nonnulli etiam montanam, vel perfoliatam. Est verò prior illa siluestris calida ac sicca, & quia amara, extergens quoque. Folia, inquit Dioscorides, imposita vulnera conglutinant, & inflammationes tumoresque discutunt. De alterius facultatibus compertum nihil extat: à nemine enim in cibum admittitur.

De Boragine siue Buglossò vero. C A P. I X.

1. **B**ORAGINI lata sunt folia, rotundis tamen longiora, humi decumbentia, Verbasci foliorum fere magnitudine; sed nigricantia & aspera, bubulas æmulantia linguas: caulis cubitalis, aut altior, ramosus: flosculi in cacuminibus eleganter cærulei, rarò albidii, ex quinque foliolis compositi: è quorum medio nigra eminent stamina, fastigio coeuntia, pyramidis in modum acuminata: radix fibris cohæret, hiemis ac frigoris impatiens.
2. Huius verò & altera extat species, foliis similibus, sed minoribus: flosculis cæruleis paruis, absque staminibus, quàm vulgaris Buglossii minoribus: radix restibilis hiemem sustinet, foliis intereà quoque virentibus.
- Vulgaris Borago passim in omnibus hortis reperitur: quouis solo prouenit. Altera omnino rara est, paucisque cognita. Magna ætatis parte, & in multum Autumnum vsque Borago floret ac viget.

Officinis

Borago.

Boraginis altera species.

Officinis Borago dicitur, Germanis *Burretsch*, Italis *Borragine*, Hispanis *Borraces*, Gallis *Borrache*, & *Bourrache*, Brabantis *Bernagie*, Anglis *Borage*, Bohemis *Boract*, à nonnullis Porrago. Veterum est *βούγλωσσον*, quod Latinis Lingua bubula, Lingua bovis, Buglossus, & Libaniam dicitur, Apuleio & Corago: unde fortassis Boraginis nomen C. in B. mutato, nisi apud Apuleium Borago pro Corago legendum sit; à Plinio verò & *Ἐφροσύνον*, siue Euphrosynum, quòd hilaritatem excitet: quod & antiquus versiculus de Boragine testatur:

Ego Borago gaudia semper ago.

Humidi autem euidenter est temperamenti, calidi non item; sed in calore frigoreque medij esse apparet.

In vinum coniectum Buglossum, inquit Dioscorides, animi lætitiã efficere creditur: Galenus quoque & Plinius, vino iniectum lætitiã & hilaritatis causã esse existimari, animique voluptates augere, affirmant.

Nostra ætas non modò herbam, sed præcipuè flores subinde in vinum coniicit, vel acetariis inspergit, lætitiã ac hilaritatis excitandæ causã: condiuntur & in hunc usum cum sacharo flores: cum & alia ex iis parantur, quibus ad cordis corroborationem, tristitiã pellendam, & animi lætitiã augendam Medici passim vtuntur.

Folia cum aliis oleribus decocta ad aluum molliendam nonnihil conferunt: conueniunt verò & iis, qui ob faucium asperitatem tussunt, cum melicrato, auctore Galeno. Aiunt (vt inter Dioscoridis notha) Buglossi herbam, quæ tres caules emittit, si cum radicibus & semine tota teratur, & in potu detur, contra tertianos rigores prodesse; ad quartanos verò, quæ quatuor.

De Buglossa vulgari, siue Lycopsi.

CAP. X.

QVAM Officiã Buglossam appellant, folia quàm Boraginis longiora promit, acuminata, maiora quàm Lactuã, aspera, & hirsuta: caulis in altum surgit bipedalis, aut altior, superius in ramulos diuisus; quos ordine digesti flosculi conuestiunt, priusquam toti dehiscant in rubro purpurascens, deinde cærulei, non magni, quinque foliolis patentes; in quorum conceptaculis oblonga, aliquantulum rugosa terna quaternaque succedunt semina: radix oblonga, teres, digitalis crassitudinis, pluribus annis restans: in calidis regionibus locis

GG 2

apricis

I.

Buglossa vulgaris.

Buglossa filuestris.

apricis foris rubens, alibi subnigricans, interiore carne candida, lentoque succo prædita.

2. Est huius & minor omnino species, foliis quæ& asperis ac oblongis, sed multò minoribus: flosculis quoque cæruleis, sed exiguis; radix cuius tenuis & albida. Prior, ut Dioscorides ait, in campestribus nascitur: scribitur verò in Germania ac Belgio, tum & alibi in hortis.

Minor frequenter in agris frumentum ferentibus reperitur.

Floret vulgaris Buglossa à Maio aut Iunio vsque in ætatis finem: folia hieme pereunt, Vere noua erumpunt.

Minor æstiuis quoque mensibus viget.

1. Posterior ætas Buglossam, & Buglossam domesticam hanc appellat; ac pro vero Buglossa in usum recepit: unde & Germanis Dohsenzunge / Oüentonghe / & Buglosse dicitur. Legitimum Buglossum Borago est.

Hæc autem à veteribus λυκοψις, siue Lycopsis est dicta, quam Galenus inter Anchusæ species numerat: à quo Dioscorides quoque haud alienus est, Lycoplim à nonnullis Anchusam vocari referens. Nec temerè inter Anchusas habetur, cum omnibus partibus ipsas referat. Esse verò hanc Lycopsin veterum, dubitare non poterit, qui ipsam cum huius descriptione conferre voluerit, quæ sic habet:

Lycopsis. Λυκοψις τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὅμοια θείδακι, μακρότερα δὲ καὶ τετραγώνια καὶ παχέα καὶ πλατύτερα, πεπλασμένα ἀπὸ τῆς ρίζης κεφαλὴν καὶ λὸν ἀνίστα μακροῦ, ὀρθοῦ, τετραγώνου, ὡδραφιάδας ἔχοντα πολλάς, πηγαίας τετραγίας· καὶ ἐπ' αὐταῖς ἀνθὴ μικραὶ, πορφύρεζοντα. ρίζα δὲ ἐρυθρὰ: hoc est: Lycopsis folia habet Lectucæ similia, sed maiora, asperiora, & crassa, ad radicis caput reflexa: caulem emittit longum, rectum, asperum, adnata multa aspera dodrantalia habentem; in quibus flores parui purpurascens; radix rubicunda. An ne talis Buglossa vulgaris? folia aspera & Lectucæ maiora respondent, & caules ramosi, flosculi item circa alas cæruleo purpurascens, nec non radix in calidis regionibus foris rubens. Qua de causa audiendi illi minime sunt, qui Buglossam vulgarem Cirsion esse existimant: Cirsion siquidem ex Carduorum est generibus, cuius flos in pappos abit: ex horum autem genere Buglossa nequiquam est; nec flos eius in pappos resoluitur.

2. Altera species, Lycopsis quædam minor est, aut potius Anchusæ quoddam spurium genus: vulgò Buglossam filuestris nuncupant.

Cete-

Ceterum facultate Lycopis, auctore Galeno, refrigerans & desiccans est. Cum oleo, inquit Dioscorides, radix imposita vulneribus medetur: cum farina hordeacea erysipelatis sudorem, Plinius air, in febribus mouet succo aquae calidae admoto.

Recentior aetas huius folia, flores, & radices eodem, quo Boraginis siue legitimi Buglossi, loco habet, & medicamentis omnis generis quae tristitiam depellere, morrorem excutere, hilaritatem excitare, voluptatem adferre, & cor corroborare creduntur, admiscet. Oleribus folia addita idem quod Boraginis queunt.

De Anchusis. CAP. XI.

Anchusa Alcibiadion.

Anchusa tertia.

ANCHUSÆ excepta Lycopis, tria Dioscoridi sunt genera, Onoclia videlicet, Alcibiadion, & tertia proprio nomine destituta.

Onoclia lata, acuminata, hirsuta, & aspera promit folia, Buglossæ vulgaris breuiora, sed quam Lactucæ latiora: caules complures breues, humum versus reclinatos, foliis non minus asperos, quorum fastigia in alas sparsa flosculis ornantur, Buglossæ dictæ æmulis, sed minoribus: radix digitalis crassitudinis longa.

Alcibiadion foliis est multò minoribus angustioribusque, asperis tamen, hirsutis, ac pungentibus: caulis mediocris exiles fundit ramulos: flosculi parui puniceo colore purpurascunt, forma Buglossæ similes; radix teres & longa.

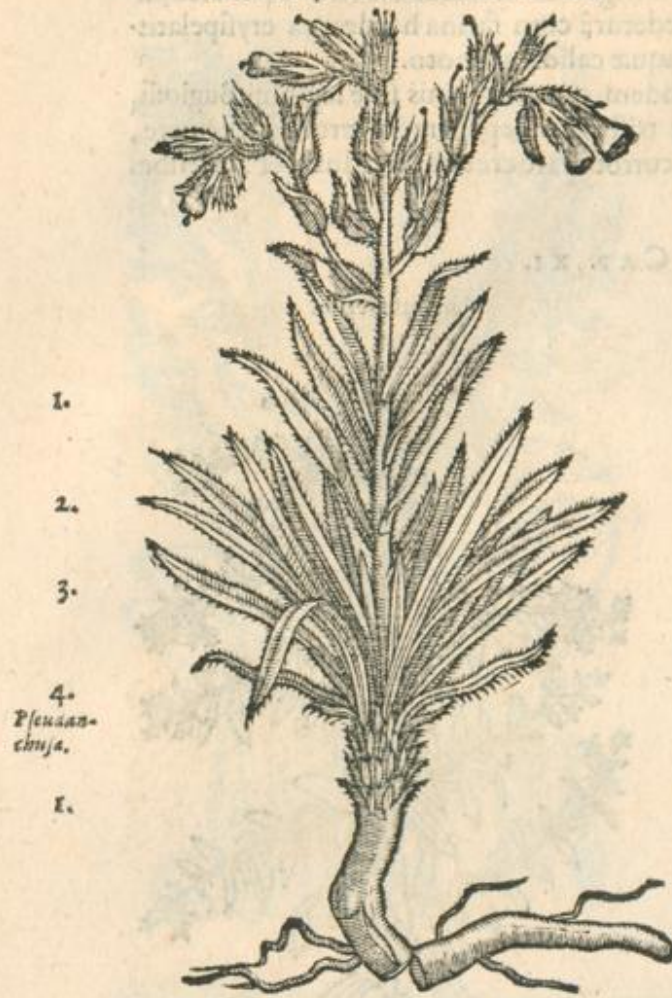
Tertia foliis etiam quam Alcibiadion minoribus, angustioribus, nihilominus asperis & hirsutis: flosculi in alis cærulei: radix aliarum similis.

Harum radices in calidis locis ac regionibus rubent, & sanguineo colore manus inficiunt: in Belgio verò satæ ac aliis frigidis regionibus id minime præstant, neque colore rubent. Tantum Solis calor feruorque ad colorem radicum intendendum potest.

Præter has verò & quarta quedam reperitur, foliis asperis, hirsutis, ac pungentibus, ac non raro humi orbiculariter procumbentibus, tertiæ similis, è cuius cauliculo dodrantali flosculi dependent oblongi, interiùs caui, doliolis pertusis similes, colore lutei: radix oblonga altè descendit.

Locis apricis Anchusæ nasci gaudent, ac pingui lætoque solo. Prior in Hispaniæ agris reperiri fertur: reliquæ non modo Italiæ, sed & Narbonensis Galliæ indigenæ sunt: reperiuntur

Anchusa quarta siue Pseudoanchusa.

tur & alibi. Dioscorides Alcibiadion in locis arenosis nasci scribit.

Quarta non raro in Bohemia occurrit secus agrorum & viarum margines.

Florent ac videntur Anchusæ æstiuis mensibus: messis tempore sanguineum succum radices fundunt, auctore Dioscoride.

Ἀγχουσα Græcis dicta, apud Latinos nomē feruat: extant verò & huius inter nothas voces quædam nomina, vt, κατάγχουσα, λευκή, ἀρχιδιλλίον, ὀνόφυλλον, πορφύρεα, μύδουσα aut μέδουσα, à nonnullis verò & Fucus herba.

Prior ὀνόφυλλον appellatur, & à nonnullis κάλυξ, à nonnullis in Belgio Buglossa Hispanica.

Secunda ἀρχιδιλλίον, ὀνοχευλός, & Anchusa altera.

Tertia Anchusæ nomen retinet. Galli cum hanc, tum alias *Orchanette* appellant, Hispani *Soagem*, Itali *Anchusa*.

Quarta illa esse potest, quæ à Plinio lib. XXI. cap. XX. Pseudanchusa appellatur: & à quibusdam Enchusa ac Doris.

Ceterum Anchusæ Onocliæ radix refrigerat & reficcat, auctore Galeno, & vna adstringit: & quia subamara, biliosos etiam extergit humores: folia imbecilliora, adstringunt tamen quoque & reficant. Dioscorides & ambusta & vetera vlcera & oleo & cerato efficacem radicem ait, erysipelatis cum polenta mēderi, lepris & vitiliginibus cum aceto imponi,

partus extrahere genitali impositam, decoctum exhiberi ictericis, nephriticis, & splenicis, febricitantibus cum melicrato: ad vnguentorum spissamenta à pigmentariis vsurpari: folia in vino pota aluum sistere.

Alcibiadij radicem Galenus calidiorem esse tradit, ac magis medicatam: hac verò etiam calidiorem tertiæ parvæ, utpote quæ ceteris amarior sit, & amplius medicata. Dioscorides verò has aduersus virus viperarum ac aliorum serpentum commendat, & siue in potu siue in cibo aut etiam alligatu auxiliari. Plinius lib. XXI. cap. XV. Anchusæ radicem aptam esse tradit inficiendo ligno ac ceris.

Recentiorum nonnulli butyrum recens insulsum cum Anchusæ radice addito vino, donec ruborem contraxerit, coquunt: quod Butyrum rubrum appellant, & non modò ex alto delapsis exhibent; verum & ad exanthematum facilem eruptionem prodesse ferunt, si cum calente ceruisia mox intio propinetur.

De Echio. CAP. XII.

ECHIO folia à radice exeunt oblonga, non admodum lata, hirsuta, aspera, & veluti exiguis spinis horrida, humi procumbentia, Anchusæ similia; inter quæ medius assurgit caulis teres & rectus, foliosus, non minùs quàm folia asper, adnatis multis appendicibus extrema parte reflexis, veluti ramuli Heliotropij; quæ præter exigua foliola flosculos proferunt cauos, sursum hiantes, initio e rubro purpureos, inde cæruleos, staminibus aliquot purpureis mediis, quibus semen succedit angulosum, acuminatum, anguis caput aliquo referens modo: radix proluxa, teres, locis apricis subinde foris rubescit.

Huius & species quædam flore rubens quandoque visa, ceteris priori similis. candidis etiam flosculis alicubi extare fertur.

Secus vias & semitas, nec non agrorum margines, ac in ipsis desertis agris prouenit: latum pingueque solum amat, locis gaudet apricis.

Tota ætate floriferum est, semen interea maturatur, hieme folia restant.

Græci ἔχιον & ἀρχιδιλλίον, auctore Dioscoride, appellant: à Nicandro verò ἔχιον, ἰχθύνιον, & ἀρχιδιλλίον dicitur. Facit autem hic duas Echij species, vnam Anchusæ similem; alteram altiorē,

rem,

Echium.

Echij altera species.

rem, maiore folio, flore paruulo, capitulis viperæ. Prior non temerè Anchusæ species creditur, tertia videlicet aut secunda, quæ & Alcibiadion nominatur. Alterum autem Echium non aliud esse apparet, quàm quod à Dioscoride describitur.

Appellatur verò istud Echium spurii quidem nomenclaturis, vt, ἰππίου ἄρα, σαΐα, aut ἀειδά: Latinis Alcibiacum. Officinis hæc stirps incognita est.

Apuleius cap. v. de Viperina herba agit, quam ait ἐχιδνίου ἡ ἀνεύβελος dici, Latine Serpentariam & Radicem Macedonicam: sed hæc ab Echio differens est. Echium Hispani *Terna de la Biuora*, vel *Chupamel*, Itali *Buglossa saluatica*, Galli *Buglossé sauage*, Germani *Wilde ochsenzungel* nominant.

Facultate autem Echium Anchusis, secundæ præsertim ac tertiæ simile est. Radix percussis à serpente ex vino prodest: eos verò qui antè biberunt feriri non patitur. folia & semen idem præstant: Dioscorides auctor. Nicander in Theriacis Echion quoque inter eas refert stirpes, quæ serpentium, ac præsertim viperæ morfui resistunt, ac serpentes abigunt.

De Maru herba. CAP. XIII.

MARU folia promit lata, oblonga, è virore ad cæruleum inclinantia, candicantibus aliquot maculis signata, subinde deorsum reflexa: caules rotundos, ac ramosos, similibus foliis, sed sensim attenuatis conuertitos: è quorum cacuminibus flosculi dependent rotundi, oblongi, intus caui, colore lutei, circa annexum quandoque exiguo limbo purpurascens; quibus semina succedunt angulosa, nigricantia: radix oblonga, mediocriter crassa.

Huius verò & minor quædam species, foliis angustioribus, nihilominus oblongis: cauliculis tenerioribus, alioqui priori similis.

In latis ac herbosis collibus exit, tum & secus vias ac agrorum margines in Bohemia, Rhetia, Vindelicia, Norico, Pannonia, ac vltra citraque Danubium locis complurimis.

Viget ac floret à Maio in multam ætatem.

Recentior ætas Maru appellat. Meminit autem Maru herbæ Auicenna cap. CCCCLXIII. quinq; eius species enumerans, quarum prima & secunda odoratæ calidæque, quarta similiter calida, sicca & attenuans; tertia verò temperata, quæ existimatur esse Buglossum; quin-

Misebar.

Maru herba.

Cerinthe.

Leucogra-
phis.

Vna stirps
subdiuersis
nominibus
separatis
locis quan-
doque de-
scribitur.

maculis inscripta habet. Potest verò eadem & Cerinthe ac Leucographis esse; non rarò si-
quidem eadem stirps, sub diuersis nominibus locis separatis occurrit, vt & alibi scripsimus.

Non esse autem hanc Memitham, quæ Græcis γλάυκιον, aded palàm est, vt refutatione
opus non habeat.

Ceterùm facultate hæc Maru species frigida apparet atque adstringens: & talis quoque
Leucographis est Plinio auctore: Vtilis, inquit, proditur sanguinem excreantibus, tribus obo-
lis cum Croco: item cœliacis, trita ex aqua & apposita, profluuiio feminarum; oculorum quo-
que medicamentis; & explendis vlceribus, quæ fiunt in teneris partibus corporis.

De Bupleuro. CAP. XIII.

DVÆ Bupleuri sunt species, angustioris folij vnum, alterum latioris.
1. Angustioris folij Bupleuron bicubitalibus aut altioribus assurgit caulibus rotundis;
geniculatis, in complures alas diffusis; foliis circa singulos articulos oblongis, angustis, stria-
tis, latioribus quàm Graminis: flosculis in ramulorum fastigijs exiguis, veluti Anethi, luteis,
vmbellatim compositis, quibus succedit oblongum, & perfoliatæ æmulum semen: radix te-
nuis in ramulos diuellitur.

2. Alterius folia latiora, breuiora, sed non minùs striata, quædam à radice, alia iuxta caulem
exeunt, qui teres, geniculatus, crassior, ac breuior est: flosculi similiter lutei: vmbellæ paulò
maiores, tum & semen: radix oblonga, crassa, foris nigricans.

In montosis ac iuxta saxosas fluuiorum ripas nascitur: angustioris folij plerisque iuxta
Mœnum Germaniæ fluuium valdè frequens. Vtrumque in Bohemia pluribus locis viret, ac
non rarò in ipsiis rupibus, quod latioris est folij: reperitur & alijs Germaniæ, tum & Hispaniæ
locis.

Iulio ac Augusto florent: deinde semina perficiunt.

Pro Bupleuro vtrumque habetur: nec descriptioni βουπλευρον repugnant, quæ apud Pli-
nium lib. xxii. cap. xxii. extat. Bupleuron in sponte nascentium numero Græci, inquit, ha-
bent, caule bicubitali, foliis multis longisque, capite Anethi.

Latoris foliis Valerius Cordus Isophyllon, non scio quo auctore, nominauit: plerique
Elapho-

ta refrigerans Misebar dicta: cum qua autem
harum specierum Maru à nobis descriptum
conueniat (si modò ex his est) difficile est in tan-
ta Auicennæ breuitate, ne dicamus obscuritate,
cognoscere. Si ex facultatibus iudicium facien-
dum, poterit esse Misebar, nam & hæc Maru
species frigida apparet potentia. Videtur verò &
Cerinthe eadem stirps esse, de qua Plinius li-
bro XXI. cap. XII. his verbis:

Est Cerinthe folio candido, incuruo, cubitali,
capite concauo, mellis succum habente. Nec
abhorret enim Maru ab ista descriptione: albi-
cantibus siquidem maculis folia candicant; de-
orsum quoque reflexa incuruantur, cubitalis
stirps est, capitulum siue fastigium caulis conca-
uos flosculos promit, è quibus apes mel legunt.
Theophrastus ἀνείδον inter ætliuos flores li-
bro VI. enumerat: inter quos & Maru herbæ
flos habetudus. Meminit Virgilius Georg. IIII.
vbi ipsam appellat ignobile gramen: quod Ser-
uius interpretatur vile atque vbique nascens:

— hoc tu iussos asperge saporis,

Trita Meliphylla & Cerinthe ignobile gramen.
quibus verbis, aut Graminis nomine Poëta
(quod verisimile) abutitur, aut aliam vult intel-
ligi Cerinthen, quæ Graminis sit species.

Extat verò & apud Plinium Leucographidis
herbæ nomen: lib. XXVII. cap. XI. quæ qualis es-
set, scriptum se non reperisse refert. Quòd si ve-
rò non temerè nomina stirpibus indita, hæc non
abs re λευκογραφιδις dicitur, folia etenim albis

Bupleurum angustifolium.

Bupleurum alterum latifolium.

Elaphoboscum, alij Gratiam Dei vocitant: sed aliud Elaphoboscum, aliaque Gratia Dei, à nobis describuntur.

Ceterum Bupleuri semen calidum siccumque secundo apparet ordine: valet contra serpentum ictus, ut non modò Plinius, sed & Nicander in Theriacis affirmat. Fouentur verò & decocta herba plagæ adiectis foliis Mori aut Origani: folia ad secundas, vel succus ex vino illitus prodest; strumis verò cum sale & vino folia imponuntur: Plinius auctor. qui & in cibis ab Hippocrate Bupleurum laudatum refert.

De Cichorio & Intybo. CAP. XV.

EIUSDEM generis sunt Cichorium & Intybum; sed Intybum sativum, Cichorium verò silvestre.

Intybum folia edit oblonga, lata, lævia, ex albido virentia, Lactucæ ferè æmula, ambitu *Intybum.* nonnihil crenata: caulis inter hæc assurgit rotundus, inanis, in ramulos diuisus, è quo vulnerato lacteus profluit succus nonnihil amaricans, flores secundum caules ex multis foliolis commissi, colore frequenter cærulei, rarò candidi: radix oblonga, candida, non absque adnatis fibris, post seminis maturitatem deficiens.

Seritur Intybum in hortis, & quod Vere satum celeriter adolescit, ac ipsa æstate florens femina profert, ac deinde intercidit: Iulio verò satum in hiemem restat, Septembri aut Octobri terra obrutum colligatis prius foliis, niuis instar candidum redditur, ac deinde mensibus hibernis, mensis aliorum acetariorum loco infertur. Id quod Plinius haud ignorasse videtur lib. xx. cap. viii. vbi Seridem duorum generum esse ait: nigram æltiuam, deteriolem, & hibernam, candidiorem.

Cichorium duplex est: vnum folij latioris, ac minùs arrosi, veluti Intybi, sed tamen mino- *Cichorium.* ris, ac non adeò læuis, & nonnihil pilosi: alterum foliis laciniosis, & ad costam vsque mediam vtrunque incis. vtrique caulis qualis Intybo, flores similes, colore cærulei, semen subalbidum, radix oblonga, candida, in plures annos restans. Diffluit & ex his, caule, foliis, aut radice vulneratis, albicans & amarus succus: amari verò saporis & ipsius herbæ folia ac radices sunt.

Non

Intybum fatium.

Cichorium latioris folij.

Non modò in hortis feritur, sed & per vniuersam Germaniam, tum & alibi secus vias, ac locis incultis exit; ac potissimùm folia habens profundioribus incisuris laciniata, quod & reliquis amarius est.

Iulio & Augusto mensibus præcipuè cum flore reperitur: semen intereà perficitur.

*Cichorium
silvestre
luteum.*

Est verò & præter ista siluestre quoddam, Cichorio folijs, sed exiguis, simile: caulibus teretibus, ramosis, in obliquum tendentibus: flosculis secundum ramulos paucis, raris, & parvulis, luteis, qui in pappos soluuntur.

Nascitur & istud passim in Germania locis neglectis ac incultis; & æstiuis mensibus floriferum est.

Appellatur hæ herbæ vno nomine Græcis *σείδαξ*, Latinis Intyba.

Prior *σείραχισσος*, Intybum fatium, à nonnullis Endiuia, ab Auicenna ac Serapione Taraxacon: ab Italis *Scariola*, quam appellationem pleræque Officinæ seruant, quæ & Seriolam ipsam quasi Seridem haud perperam vocitant, sed minùs rectè Serriolam per duplex r. nam Serriola Lætuca est siluestris: ab Hispanis *Serraya Ennide*, Germanis *Scariol*, Gallis *Scariole*.

Picris.

Altera species *σείραχης* ac *κίχουρον* dicitur: latioris folij Plinio Hedyphnois est: quæ verò amarior, *μαρίς* Dioscoridi dicitur, Latinis Intubum siluestre, Intubum agreste, Intubum erraticum, & Cichorion: Officinis Cicorea dicitur: quæ vox non modò posterioribus Medicis recepta, verùm & ab ipso Horatio Ode xxxi. lib. primo vsurpatur:

— *me pascunt Oliuæ,
Me Cicorea, lenésque Maluæ.*

Erraticum Intubum, Plinius lib. xx. cap. viii. apud nos quidam, inquit, Ambugiam appellauere. (Ambubeiam alij legunt.) Non desunt verò & qui Rostrum porcinum nominent, inter quos est Guilhelmus Placentinus: Petrus verò Crescentius Sponsam Solis, & Solsequium vocat: Germani *Wegwarten* id est, Custodem viarum, Itali *Cichorea*, Hispani *Almerones*, *Cicoria*, Galli *Cichoree*, Belgæ *Cicozepe*, Angli *Cythoipe*, Bohemi *Čáranfa*.

Hyosiris.

Tertium genus floribus exiguis luteis non abs re Hyosiris, aut (vt quædam exemplaria) Hyosciris esse existimatur: de qua Plinius lib. xx. cap. viii. Hyosiris, inquit, Intubo similis, sed minor & tactu asperior; contusa vulneribus præclarè medetur.

Est

Cichorium siluestre, Picris.

Est autem vtrumque Intubum frigidum ac siccum secundo excessu, atque adstringendi facultatis particeps: quia verò subamarum, etiam extergens ac aperiens. Et satium quidem frigidius, ac minus resiccans aut extergens; siluestre verò, quod Cichorium dicitur, siccius, minus refrigerans, magis aperiens ac extergens: & propter has qualitates, vt Galen. lib. viii. De compositione medicamentorum secundum loca, scriptum reliquit, optima pharmaca calidis intemperaturis ipsius hepatis existunt. Ultra hoc enim quòd moderatè refrigerant, amplius & robur visceri addunt per adstrictoriam facultatem. Insuperque commissuras osculorum venarum in sima visceris parte ad eas quæ in gibba sunt, extergunt. Neque verò frigidas intemperies magnopere lædunt, quemadmodum quæ frigidam humiditatem absque adstrictione aut amaritudine possident, facere solent.

Iuuare etiam viscus talium olerum substantia potest, etiam si citra serosorum aut aliorum humorum vitiationem intemperies fiat per se, & cum humiditatis cuiuscumque complexu; ex mixtura enim mellis, humiditatem per vrinam educunt: quapropter etiam si siccata tusa quis potioni inspergat, itidem iuuant: quin & decoctorum decoctum, potatum multum commodi adfert: si verò non calida aliqua intemperies infestet, aut si obturatio quædam sit circa viscus, magnopere auxiliatur, ex vino albo tenui potata, cum his quæ vrinam ciunt.

Vtilis autem non solum succus ipsorum est tum recens, tum exsiccatus, sed & ipsa olera exsiccata, tusaque ac trita potui insperga, & eorum decoctum in potu acceptum, auxiliantur. Hactenus Galenus.

Stomachum verò eadem, si edantur, æstuantem adiuuant, & imbecillum roborant, præsertim quod siluestre: nam vtrumque cibarij est generis, vel Galeno teste.

Satii folia in olera subinde coquuntur: eadem hibernis mensibus (vt dictum est) candefacta, cruda cum oleo & aceto alterius acetarij loco non rarò inferuntur, ac eduntur: foris adhibita, podagræ & oculorum inflammationibus succurrunt.

Herba item & radix imposita à scorpione percussis subueniunt, & erysipelatis cum polenta medentur: Dioscorides auctor.

De Dente Leonis. CAP. XVI.

DENS Leonis vulgò dicta herba, folia à radice promit oblonga, vtroque margine profundis incisuris veluti per lacinias diuisis, siluestris Cichorij æmula, sed leuiora: caule caret, sed pediculos habet concauos, in quibus flores singuli maiores quàm Cichorij, & ex pluribus foliolis densius facti, colore lutei, odore suaues, qui tandem in globosum pappum resoluuntur; quibus semen subest: radix oblonga, tenuis, lacteo succo turget, qualis & e foliis florum, cauliculis, ac calycibus vulneratis manat. Amara autem hæc herba omnibus suis partibus est, & magis quàm Cichorium.

Reperitur frequenter in locis herbosis, non omnino aridis: nam vnà cum Gramine, præsertim in hortis, nasci gaudet.

Mox ipso Vere floret, & ante Augustum vix florere desinit: pappi interea succrescunt, qui vento rapiuntur.

Huic foliis, pediculis, flore & pappis similem sibi Constantinopoli missam P. A. Matthioli depingit, cui radices multæ subiunt, veluti Asphodelo, singulæ tamen minores.

Ad hunc verò & referenda videtur & alia Cichoracei generis herba: folia huius oblonga, incisa, veluti latioris folij Cichorio: caules haud dissimiles, in ramulos distributi, Dentis leonis æmuli, sed minores, in papposam lanuginem quoque pereuntes: radix oblonga, albida.

In

1.

2.

3.

Dens Leonis.

Dens Leonis Monspeliensium.

Dentis Leonis tertia species.

In pratis fecus scrobes aquas habentes quandoque reperitur.

Eodem cum Cichoriis tempore floret.

Pertinent hæc stirpes ad Olera Cichoroide siue Cichoracea dicta: inter quæ à Theophrasto libro VII. habentur, *χιχώραιον* (siue *χιχώραρι*) propriè dictum, *ἀράκη*, *χονδρύλλα*, (exemplaria quædam perperam *ἀνδρύλλα*, aut *χόνδρας*) *ὑποχραιεῖς*, *ἡεργέρον*: quæ quòd Cichorio similia sint *χιχώραιωδῆ* appellantur, vt Theophrastus ait.

Leonhartus Fuchsius Dentem Leonis Hedy-pnoida Plinij esse existimat: de qua li. xx. c. viii. quod ait esse Cichorij siluestre genus latioris folij: idem verò Dentem Leonis & Taraxacon esse ait. Taraxacon autem, auctore Auicenna cap. vi. xcii. Intybum est satiuū, & similiter Serapione cap. i. xliii. qui Paulum de facultatibus eius testem adducens, ea verba refert, quæ à Paulo de Seride & Intybo scribuntur. Ex recentioribus nonnulli Dentem Leonis etiam Rostrum porcinum vocant: quo nomine à Guilhelmo Placentino scriptum Cichorium appellari. Germanis *Koiskraut*/*Pfaffenbladt*/*Pfaffenrohrlin*/*Leuven zahn*: Belgis *Papencruyt*/*Donts roosten*/*Cancliers bloemen*/*Schoyt bloemen*/*Peerdts bloemen*: Hispanis *Diente de Leon*: Gallis *Pisse en liêt*, ou *Dèi de Lyon*.

Alteram speciem Matthiolus Cichoriū Constantinopolitanum nominat: sed Lobelius Dentem

tem

tem Leonis Monspeliensium facit: nec etiam aliò, quàm ad Dentem Leonis referri potest. Tertia absque nomine oberrat: ex Cichoraceorum genere haud dubio est.

Est autem Dens Leonis Cichorio, hoc est, siluestri Intybo facultate similis; refrigerans quidem, sed magis resiccans, & vnà extergens ac aperiens, propter eam quam habet coniunctam amaritudinem: proinde & ad eadem, ad quæ Cichorium, vtile ac commodum est.

De Chondrilla. CAP. XVII.

Chondrilla prior.

Chondrilla altera.

CHONDRILLÆ à Dioscoride describuntur duæ.

Prior folia habet oblonga, forma ac diuisura Cichorij siluestris similia, sed minora, & densa lanugine, qua obsidentur, incanescencia: caulis pedalis, albidus, ac lanuginosus, in aliquot alas diuisus, in summis virgulis flosculos profert, fartos veluti Cichorij, sed colore luteos, qui in pappos resoluuntur: radix longa, mediocris crassitudinis. Effluit non modò ex hac, verùm & è foliis ac caulibus succus albidus, qui resiccatus rufescit & acris est: iuxta autem huius ramulos gummi reperitur, vt Dioscorides scribit; cuius hac ætate in Lemno vsum esse, Bellonius testatur.

Altera Chondrillæ species foliis vtrinq; profundius, & ad vsque mediam costam incis, siluestre æmulatur Cichorium, sunt tamen minora, & minoribus sectionibus diuisa: caulis tenuis similibus, sed sensim extenuatis foliolis exornatur, in cuius ramulorum fastigiis flosculi eminent multiplices, colore cærulei, Cichorij similes, sed minores: radix albida, oblonga. Turgens & huius caulis, folia, ac radix lacteo succo.

Vtraque in Italiæ locis incultis iuxta scrobes & agrorum aggeres nascitur. C. Clusius priorem in pluribus Hispaniæ locis prouenire refert, atque inibi circa ramulos fuluescentes grumos concreti succi reperiri.

Præter has & alia quædam reperitur ad Chondrillam referenda. folia oblonga, angusta, & aliquantulum aspera hæc promit, adnatis veluti exiguis alis ramosa, Cornu cerui dictæ herbæ satis similia, & eodem quo illius ferè modo per humum decumbentia, tamen aliquantò maiora ac longiora, è quibus mediis cauliculi assurgunt tenues, ramosi, culminantibus in summo capitulis, ex paruis candicantibus argenteoque propemodum fulgore splendentibus squamis compacti; flosculi è quibus prodeunt multiplices, Cichorij æmuli, colore pulchrè cæ-

HH

ruleo

ruleo: tenuis & oblonga radix altè descendit; ex qua similiter vulnerata liquor lactei candoris, veluti è caulibus ac foliis, profluit.

Augusto mense, vel etiam serius apud Hispanos priorem Chondrillam florere scriptum reliquit Clusius.

Chondrilla species tertia.

Plura stirpium repertiuntur genera quam veteribus cognita fuerint.

Hieracium primum.

Posteriores duæ in Belgij hortis Maio, Junio, aut Iulio cum flore quandoque repertæ sunt.

Græci *χονδρίλλης* & *χονδρίλλης* appellant: Latini nomē seruant: Plinio Chōdryllion & Chondrylle dicitur: à nonnullis verò, etiam Dioscoride teste, Cichorion ac Seris, propter nonnullam haud dubiò cum his similitudinem: quæ si in floribus requiratur, in posteriorū duarum elucet: nam vtriusque cæruleus, veluti Cichorij.

Lobelius priorem Matthioli Zacintham & Cicoream verrucariam esse contendit: exhibet tamen Matthiolus pro priore Chondrilla quamdam, cuius imago à Zacinthæ icone (quam & expressit) differens est.

Tertia nonnullis Sesamoides minus esse videtur: parum tamen cum isto Sesamoide cōuenit. Sesamoides vtrumque ab aliqua cum Sesamo similitudine nomen & appellationem accepit: hæc verò herba nullam Sesami speciem refert. Quamobrem ad Chondrillæ genera citius referenda venit: flores etenim habet forma & colore Cichorij; liquorem qualem priores Chondrillæ. Non tamen ea de causa vna earum, quæ à Dioscoride describuntur, sed ipsi affinis. Neque enim alienū plures vnius herbæ species esse, quàm Dioscorides referat. Quotidiana siquidem ostendit obseruatio, herbarum ac stirpium multarum genera multò plura reperiri, quàm veteribus cognita fuerint aut descripta.

Ceterum Chondrilla Cichorio facultate similis, sed aliquantò ficior: vt Galenus. Succus prioris per se aut cum vino potus aluum sistit: radix cum foliis trita, addito melle, in pattillos formatur, qui nitro admisso alphas siue vitiliginis expurgant.

Gummi inordinatos palpebrarum pilos replicat: quod & alterius succus potest: cum myrrha gummi tritum ac linteo impositum, menses ducit, Dioscorides auctor.

Priores duas, Matthiolus à rusticis inter acetaria recipi scribit.

De Hieracio. CAP. XVIII.

AD Intubaceum genus Hieracium etiam pertinet: huius genera Dioscoridi quidem duo, posteriori nostræ ætati plura: quædam ex his caule assurgunt folioso, aliorum caules foliis carent.

Primum Hieracium caules promit complures cubitales, aut altiores, foliis qui conuestiuntur oblongis, digito latioribus, virentibus, per margines exiguum incisus, flores in cacuminibus lutei, fæcti, in pappos resoluuntur: radix fibrosa.

Alterum caule quoque folioso viret, sed folia vtriusque profundius incisa, & exiguis spinis, instar foliorum mollioris Sonchi, per margines exalpe-

Hieracium alterum.

Hieracium tertium.

Hieracium quartum.

Hieracium quintum.

HH 2

exaspe-

exasperantur: flores & pappi quales prioris: radix similiter fibris quoque cohaeret.

3. Tertium folia promit a radice multa, oblonga, circumrofa, Dentis Leonis ferè similia, sed minora, non rarò procumbentia; affurgunt è medio horum aliquot cauliculi tenues, læues, glabri, subnigricantes, fastigio flores proferentes luteos, ac deinde pappos: radix candida, tenuis, ac oblonga est.

4. Proximum folia habet satis similia, sed minora, & altioribus incisuris dissecta: cauliculi teneriores sunt; flores minores: radix breuis, veluti præmorfa, multas fibras demittit.

5. Huic simile & minimum quoddam, quod foliis, nudis cauliculis, exiguis flosculis, pappis, ac radicibus fibrosis proximum refert.

Gignuntur Hieracia locis incultis, iuxtaque margines agrorum: primum quandoque in siluis reperitur, veluti quod minimum non rarò in agris inter frumenta exit.

Florent quædam citius; alia ferius, omnia æstate.

Continentur hæc plantæ vno Hieracij nomine, quod Græcis *ἱεράκιον* etiam appellatur: Latine à nonnullis Accipitrina, quod Germanis est *Habichkraut*: Belgis *Hauchstruyp*: Gallis nonnullis *Cichoree iaulne*: Anglis *hawke wede*. Apuleius etiam Lactucam siluaticam, & Græcis *ἑξιδυρα ἀγέλας*, & *πικροδά* dici ait.

Ab accipitre, qui Græcis *ἰεραξ*, nomen habet: feruntur enim huius succo oculos tingendo, obscuritatem eorum discutere.

*Hypochar-
tis.*

Potest verò & hæc *ἰεραχιδίς* à Theophrasto dicta esse: à Gaza Porcellia. Numeratur enim inter Cichoraceas, inter quas Hieracium quoque est. Cuiusvnt nomen apud Theophrastum non extat, ita nec *ἰεραχιδίς* penes Dioscoridem; cum tamen reliquæ Cichoraceæ ab utroque describantur.

Duo priora ad illud genus referuntur, quod *ἱεράκιον μέγα*, & Hieracium magnum dicitur: à nonnullis *σιθιλία, σογχιτής*, & *Lampuca*. Reliqua ad alterum pertinent, quod *ἱεράκιον μικρόν*, siue Hieracium paruum; & à quibusdam *Inrybum* agreste nuncupatur: quorum, quod præmorfa est radice, quandoque etiam *Morsus diaboli* appellatur: quod verò minimum, ab Hispanis *Terra crepoli*.

Hieracium autem frigidam habet, & cum adstrictione nonnulla resiccantem facultatem: vnde, Dioscorides infert, stomacho æstuanti ac inflammationibus impositum prodest. Auxiliatur & à scorpione ictis cum radicibus trita & imposita. quæ non maiora modò, verum & minora præstant.

De Senecione siue Erigero. CAP. XIX.

ANNUMERATUR Cichoraceo generi à Theophrasto & Erigeron: caulis ei rotundus, striatus, in ramulos effusus. folia virentia, oblonga, ambitu nonnihil incisa, ferè veluti Cichorij, sed minus, ipsi etiam minora, Erucæ quodam modò similia. flores lutei citissime in pappos pereunt. radix fibras emittit. Est autem huius speciem quamdam maiorem, paululum hirtutam & graueolentem; alteram verò minorem, læuem, & inodoram reperire, sola alioqui quantitate differentes.

Nascuntur Erigera passim secus vias, agrorum margines, locis haud cultis: Maius siluosis gaudet; Minus frequenter in hortis vnà cum oleribus succrescit.

Citò & primo Vere Erigerum floret, & mox in pappos flore permutato canescit.

3. Accedit his duobus & tertium quoddam, in Cichoraceorum ac Intubaceorum familiam quoque reponendum: differt tamen ab Erigero foliis maioribus, profundius ac Cichorij modo incisus: caules ramosi, pedales, comantibus in summo flosculis luteis, qui citissime & canescunt, & in pappos resoluuntur, veluti Erigeri: radix crassior: cetera Erigero æqualis. Fœtet autem hæc herba nonnihil, vnde Cichorij fœtidi à nonnullis appellationem adeptæ est.

*Cichorium
fœtidum.*

4. Annumeranda Erigeris & alia quædam, citò quoque canescens, videtur: huius autem cauliculi tenues, dodrantaes, parum hirsuti, ex obscuriore rubore subnigricant: folia angusta, pauca, molliaque: flosculi in ramulis eminentes, pallidè lutei, citissime, ac non modò eodem die, sed sæpè intra horæ spatium in papposam lanuginem conuertuntur.

In vlginosis ericetis, quandoque in siluis macro & sterili solo nascitur.

Dicitur autem *ἠεργέρον* Latinis Senecio, ex eo videlicet, quod citò ac ipso Vere canescat: appellatur verò & reiectaneis vocibus *ἑρεθίτης* & *Herbutum*: à Germanis verò *Creuhswurh/Gründkraut*: hoc est Belgis *Gründstruyp/ Crupstruyp*: & à nonnullis *Crupswortel*: Hispanis *Bois varon*, & *Yerna cana*: Italis *Cardoncello*, *Speliciofa*: Anglis *Grounsell*.

*Aphace
olus.*

Tertium cum Aphace Theophrasti conuenire videtur: meminit autem lib. vii. Aphaces, non modò leguminis, sed & herbæ, cui hæc Erigeri species perquam similis: nam vt Theophrastus, Aphace herba ex Olerum & Cichoraceorum est numero, ingustabilis & amara: festinanter floret; sed celerius flos senescit, atque lanugine papposa marcescit. Talis quidem Erige.

Erige.

Erigerum maius.

Erigeron minus.

Erigeron tertium.

Erigeron quartum.

HH 3

hzc

hæc Erigeri species. Sed addit Theophrastus, tota hieme totoque Vere florere. Huius autem flores ætate tantum vidimus, inclementioris cæli nostri fortassis occasione. Potest in natiuo ac patrio solo diutius florere.

Mixtas autem vires Erigeron habet: refrigerat ac simul modicè discutit, vt Paulus Ægineta auctor est. Testium ac sedis inflammationes folia cum floribus, addito exiguo vino, aut per se imposita sedant: Plinius verò cum thuris farina (quæ Manna dicitur) aut cum vino id præstare scribit. Dioscorides cum manna aliis vulneribus, etiam neruorum, mederi ait: simile pappi cum aceto impositi possunt, qui si recentes bibantur, strangulationem adferunt.

Caulis in aqua decoctus, & cum vino musto potus, stomachi à bile contractos dolores sanat: Dioscorides auctor.

Recipitur Erigeron, quod minus est, apud Belgas hibernis mensibus non rarò inter acetaria, nec ori ingratum est.

De Iacobeæ. CAP. XX.

Iacobeæ.

AD Erigeri genus pertinere non abs re existimantur Iacobeæ nuncupatæ herbæ: quarum non vna est species.

Prior, vulgò notissima, folia initio promit ampla, magna, vtrisque laciniosa, quæ Absinthij latifolij prioribus foliis responderent, nisi longiora, latiora, crassiora, non albida aut mollia, sed glabra saturato colore virent: caulis assurgit cubito altior, striatus, subrubente colore nigricans, in alas effusus; quæ foliis conuestuntur minoribus, Erigeri aut siluestris Erucæ æmulis: flores in fastigijs ramulorum, & medio disco, & ambientibus foliolis auri colore lutei, qui in papposam lanuginem resoluuntur: fibræ pro radicibus sunt.

Alterius caules haud rubent: folia candidiora, molliora, & subinde minora: flos pallidior: radicis fibræ longiores.

His accedit & Cineraria vulgò dicta, cuius maiora & ampliora multò sunt folia, non modò prioris Iacobeæ, sed & Absinthij maiora, vtrisque marginibus sinuosa, crassa, molli quodam tomento subalbida: flores similiter lutei sunt, qui & in papposam vanescunt lanuginem.

Prior passim per vtramque Germaniam locis incultis paulò humidioribus, & iuxta aruorum margines exit.

Alteria Zelandiæ & maritimis locis frequentior. Fertur & Cineraria haud procul à mari reperiri.

Æstiuæ sunt herbæ: quædam seriùs, aliæ citiùs in Belgij hortis olim floruerunt.

Herbam S. Iacobi, aut S. Iacobi florem, priorem appellari ex eo contigit, quòd Germanis *Sant Jacobs blumen* aut *Sant Jacobs fraut* dicatur, vnde Iacobeæ nomen accepit: & à Belgis *Sint Jacobs crupt*: à Gallis *Herbe ou fleur de S. Jacques* dicitur.

Alteria, vt huius species, ita & Iacobeæ nomenclaturam retinet, addito Marinæ epitheto. Non desunt verò & qui Artemisiâ marinam faciant, in qua & nos quandoque sententia fuimus.

Tertia à subalbido cinerum quorundam colore quem refert, Cinerariæ nomen accepit: à nonnullis Erigeron marinum dicitur.

Est autem Iacobeæ ordine secundo calida ac sicca, & propter eam quam habet amaritudinem etiam extergens. Ad vulnera & vlcera inueterata ac sordida à recentioribus commendatur: quæ succo huius cum melle permixto expurgantur. Laudatur verò & huius decoctum gargarizatum ad gutturis tumores & abscessus, quos & discutit ac per sanat.

Sonchus læuis.

Sonchus asper.

Sonchus tertius asperior.

SONCHI duo sunt: vnus tenerior ac mollior, alter spinosior ac siluestrior, præter tertium marinum.

Caulis prioris subinde cubitalis, angulosus, & inanis est, & subinde nonnihil rubens: folia virentia, læuia, lata, vtroq; margine altioribus incisuris diuisa, spinis carent: flores in summis cauliculis eminent lutei, ex pluribus foliolis confarcti, quos albi pappi, qui vento rapiuntur, succedunt; quibus subest semen paruum, planum, oblongioris formæ, multò quàm Lini minus: radices multis fibris cohærent. Profluit ex huius foliis ac caule fractis candidus ac lacti similis succus.

Alter priori similis, sed folia eius angustiora paulò, minusque laciniosa, paruulis, sed tamen duriusculis ac pungentibus aculeis, per circumferentiam spinosa. Flores, semina, albidus succus, & radices à superioribus non differunt.

In hortis vnà cum oleribus frequentius quàm in agris nascuntur.

Præter hos verò & tertius quidam spinosior Sonchus reperitur: cuius caules subrubentes spinis horrent; ac folia, quæ & omnino aspera veluti Echij, flos & reliqua cum aliorum conueniunt.

In Flandriæ & Zelandiæ agris haud procul à mari spontè nascitur.

Iunio ac Iulio omnes florent, vel etiam serius.

HH 4

Qui

Qui Græcis σόγγοι, Latinis similiter Sonchi: à nonnullis verò Cicerbitæ, Lactucellæ, & Lacterones nominantur: Apuleio Sonchus Lactuca leporina dicitur.

1. Priorem Germani *Häsenkohl* id est, Brassicam leporinam nominant: Belgæ *Häsen Lat-touwe*: Galli *Palays de lieure*: Hispani *Cerrayas*, *Cerralbas*: Itali *Lactucella*: Angli *Cicerbita*: Latini *Sonchum teneriorem*.

2. 3. Alter spinosior, asperior ac siluestrior cognominatur; tertius verò Marinus:

Temperamentum autem Sonchi, auctore Galeno, mistum est. constat enim ex aquea ac terrestri substantia, vtraque leuiter frigida: adstrictionis quoque cuiusdam particeps est. Tener verò & adhuc virens editur aliorum olerum modo. Sive autem edatur, sive foris cata-plasmatis modo applicetur, manifestè refrigerat: prodest idcirco omnibus inflammationibus impositus.

Succus in sorbitione datus, stomachi ardores ac rosiones mitigat, & lactis abundantiam facit. Tam radix quàm herba scorpionum ictibus auxiliantur.

De Lactuca. CAP. XXII.

Lactuca fatiua.

Lactuca crispa.

DVORVM generum Lactuca est: hortensis vna, siluestris altera.

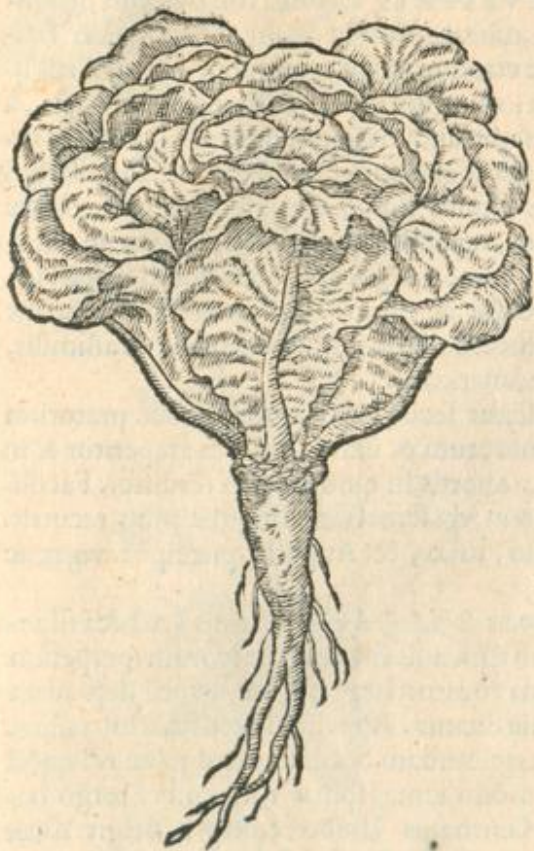
1. Hortensis siue fatiua Lactuca folio exit oblongo, lato, læui, diluteque virente: caule verò rotundo, crasso, folioso, lactei succi pleno, qui in latam effusus comam, flosculos profert subluteos, papposos; succedente semine pusillo, oblongo, plano, & albicante, rarissime nigricante: radici longæ, crassæ, multæ adhærent fibræ. Vulnerata hæc aquoso lacti similem quoque succum non minùs quàm ipse eius caulis effundit. & talis quidem quam natura produxit, non ars formauit, Lactuca est.

Culturæ siquidem mangonio non rarò folia eius in aliam speciem transformantur; vel etenim crispantur, aut ita in se contrahuntur, vt capitatam Brassicam æmulari videantur: atque huius quidem media ac interiora folia ex diluto admodum luteo colore inalbicant.

2. Præter has verò & alia quædam Lactuca folio est obscurius virente, aut, vt Columella ait, viridis coloris: quam Plinius Nigram appellat.

3. Iam & quædam fusci ac veluti purpurei coloris, siue ex albido rubicunda: hanc Rubentem,

Lactuca capitata.

tem, ni fallimur, Plinius nominat.

Amat solū Lactuca, Palladius ait, subactum, pingue, humidum, stercoreatum. Aprico cæli statu, locis quibus aquarum copia est, feri potest, Columella auctore. Latior fit si rara ponatur.

Certum est, Palladio teste, toto anno Lactucam benè feri: feritur verò in Belgio primo quoque Veris tempore, & mox quidem hiemis rigore remisso, in multam usque æstatem. Quæ maturè lata est, citò transferri potest: quod nisi fiat, velociter quoque & intra tres menses, vel etiã citiùs in caulem abit: flores seminaque inde perficit.

Lactuca sativa Græcis *Σεισαζή ημερος*, Galeno *Σεισαζή* dicitur, à nonnullis *μαρουθιον*, à Pythagoricis *δινούριον*, in Officinis Lactuca. A lacteo succo qui vulneratis caulibus ac radicibus profluit, nomen Latinis accepit. Germanis *Lattich*: Belgis *Lattouwe* / *Salaet*: Hispanis *Lechuga*, *Lettuga*, & *Alface*: Italis *Lattuca*: Gallis *Laitue*: Bohemis *Salat*: Anglis *Lettice*.

Huius generis cum folia crispantur, Crispa Plinio, Cæciliana Columellæ cognominatur, Germanis *Krauser Lattich* / Belgis *Wheironecælde* / *Lattouwe* / Gallis *Laitue crispue*.

Alterà verò foliis in orbem contractis vulgò Lactuca capitata, Lactuca sessilis, Plinio Lactuca Lacónica, Columellæ Lactuca Batica, Petro Crescentio Lactuca Romana, Belgis *Crop* / *Salaet* / Gallis *Laitue pommée ou testue*, Hispanis *Lechuga parada por el suelo*.

Purpurei folij, siue ex albedo rubentis, Cypria est Lactuca Columellæ, Plinio Græca.

Olus autem Lactuca humidum ac frigidum est, non tamen vehementer, sed omnino moderate, alioqui enim edulis non esset. Astuantem verò ventriculum hæc refrigerat, à bile infestatum adiuuat, sitim arcet, somnum conciliat, lactis abundantiam facit mulieribus quidem, quibus propter caliditatem ac siccitatem, lac vel deficit, vel parcius succedit; nam siccitatem & caliditatem contemperando ad huius generationem conducit: natura verò frigidis, lactis generationem non adedò promouet, sed citiùs remoratur.

Editur autem Lactuca non iniucundè cruda aceto, oleo, & exiguo sale condita: elixa verò in aqua citiùs concoquitur, & magis alit. Infertur mox initio cœnæ, & ante alium cibum editur. Quod & olim factum Martialis testatur, qui antiquiores eam sub finem cœnæ apposuisse, eodem disticho refert:

*Claudere quæ cœnas Lactuca solebat auorum,
Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?*

Potest verò utroque tempore subinde haud absque fructu assumi: præsumpta etenim languentem appetentiam subinde excitat: à cœna verò temulentiam ex vino discutit, dum nempe vapores ad caput efferrè impedit.

Succus autem, qui ex Lactuca in venis gignitur, humidus ac frigidus est, non tamen vitiosus, sed non multus. Ex reliquis omnibus oleribus omnino paucissimus, ac prauus, Galeno teste, succedit. Aluum verò, eodem auctore, hæc nec sistit, nec proritat: nihil enim habet neque austeri neque acerbis, à quibus venter sistitur: nihil quoque falsi aut acris, quæ vim habent extergendi ad excretionem excitantem. Vt cumque autem hæc Galenus scribat, & qualitatibus quoque istis destituta sit, vsu tamen compertum, ad alui facilitatem, coctam præcipuè, conferre. Aluum siquidem humectans faciliorem eam reddit. Quod & Martialis haud ignorauit, sic scribens Epigrammaton lib. XI. ad Iulium Cerealem:

Prima tibi dabitur, ventri Lactuca mouendo Vtilis.

Foris admota omnes inflammationes Lactuca mitigat: ambustis priùs quàm pustulæ aut vesicæ fiant cum sale (Plinius ait) imposita prodest.

Semen Lactucæ refrigerat, & genitale semen, si frequenter sumatur, extinguit: somnum idem conciliat forbitionibus additum.

De

De siluestri Lactuca, sine Officinarum Endiua.

CAP. XXIII.

Lactuca siluestris.

SILVESTRIS Lactuca folia promit oblonga, minora tamen & angustiora quam fatiua, ac vtroque latere profundioribus incisuris sinuosa; quorum media costa inferiore parte, à duriusculis aliquot spinis, ordine quodam & instar ferræ digestis, obsidetur: caulis cubitalis, qui in alas effusus flosculos profert fatiuae Lactueæ æmulos, in pappos quoque suo tempore se resoluentes: semen nigricans, aliàs veluti fatiuae: radix breuior ac minor. Effluit ex hac fracta aut incisa succus albidus, diluto lacti colore assimilis, sapore amaricans.

Nascitur secus vias, agrorum aut pratorum margines, tum & iuxta scrobes: reperitur & in vineis, ac hortis, in quibus olera seruntur. Facillimè autem, vbi semel sata, singulis annis recurrit.

Iunio, Iulio, & Augusto præcipuè viget ac floret.

Græcis *ἑρδαιζ ἀγρία*: Latinis Lactuca siluestris: in Officinis Pharmacopœorum perperam Endiua vocatur: Intybum enim voce deprauata Endiua dicitur. Appellatur verò Lactuca siluestris à quibusdam Serriola per duplex *rr.* quòd ferræ modo acutas spinas folij costa à tergo habeat: Germanis *Wilder Lattich*: Belgis *Wilde Lattouwe*: Gallis *Lactue sauvage*: Italis *Lattuca saluatica*: Hispaniis *Lechuga saluage*.

Apud Galenum De alimentorum facultatibus lib. 2. legitur, Lactucam fatiuam *ἑρδαιζίνω* appellari: præter hanc verò apud suos (id est, Pergamenos in Asia) & aliud quoddam esse olus agreste *ἑρδαιζίνω*, nomine, quod in viis ipsis nascitur & locis fossarum eminentioribus, & præterea riguis ac plerisque incultis.

Thridacina.

Exiguum autem id olus est, instar Lactueæ hortensis nuper enatae, amarorisque quidpiam præ se fert, & multò magis dum adolescit: vbi autem caulem iam produxerit, saporem amarum habet vel manifestissimum. Hactenus Galenus.

An autem hæc Thridacina, Lactuca ista siluestris sit, nec ne, cui integrum erit diligentius perquirere, per nos licet. Nobis satis fuit ea de Thridacina hoc loco ascriptisse, quæ de hac à Galeno referuntur.

Ceterum Lactuca siluestris frigida est, & quidem (si Papaueri, Dioscorides scribit, similis) circiter tertium ordinem, sicca verò secundo, & simul expurgans atque aperiens, quia nonnullius amaritudinis particeps est. Dioscorides huic quoque purgandi per aluum facultatem tribuit: Purgat, inquit, cum oxycrato epotus succus, duorum obolorum pondere, aquosa per aluum: argemas & oculorum caligines expurgat: cum lacte muliebri aduersus ambusta confert: in summa somnifera & dolorem sopiens: menses verò etiam mouet, & contra scorpiorum ac phalangiorum ietus bibitur. Hæc Dioscorides.

Recentior atas loco Intybi hac non infeliciter vititur: nam ad iocinoris inflammationes, & morbum regium confert; calorem siquidem contemperat, & meatus expurgando aperit. Semen huius idem quod fatiuae potest, & Veneri refragatur.

De albo Olere. CAP. XXIII.

LACTUÆ generibus accedere potest vulgò dictum Olus album, herbulæ exigua, primum erumpenti Lactueæ foliorum quantitate, forma, & colore satis similis: foliola siquidem eius paruula, latiuscula, non tamen digitum lata, rotundis longiora, dilutè quoque virent: cauliculum hæc promit tenuem, angulosum, tres aut quatuor digitos altum, rarius dodrantalem, duobus aut tribus geniculis articulatum, è quorum singulis foliola bina prioribus è radicibus erumpentibus angustiora longioraque: in fastigio verò cauliculi flosculi albi

Album Olus.

albidi perquam exigui aliquot veluti in sciadio
coherent: capillaceæ fibre paucae pro radicibus
sunt.

In agris vnà cum frumentis frequentissimè
nascitur in Germania, Belgio ac Bohemia, tum
& alibi. Hieme & paulò post herbula in agris
viret, & collecta mensis infertur.

Belgæ *Wit moes* / id est, Olus album appel-
lant; nonnullis verò & *Wettryp* / aliis *Eleeroge*
dicitur, nec alia eius nomina cognita: *λοπολά-
χρον* Græcè quis dixerit.

Refrigerans autem hæc herba, & nonnihil
humectans, facultate ac temperamento Lactu-
cæ haud dissimilis; cuius loco hibernis & primis
Veris mensibus infertur, ac cum aceto, sale, &
oleo iucundè editur, veluti alia acetaria: inter
quæ haud postremum locum obtinet.

De Lapatho siue Rumice.

CAP. XXV.

GENERA Lapathi Dioscorides quidem
quatuor refert: siluestre siue Oxylapathū,
alterum satium, tertium rotundi folij, & quar-
tum acetosum, quod Oxalis dicitur: quibus &
Hippolapathum postea annumerat. Posterioris
ætatis obseruatio & alia quædam his adiecit.

Siluestri Lapatho siue Oxylapatho folia sunt
oblonga, dodrantalia, acuminata, non valdè la-
ta, duriuscula: caulis rotundus, articulatus, sub-
inde bipedalis, cuius ramulis ac appendicibus

flosculi adhærent exigui ordine digesti, & deinde semina triangularia haud magna, tenuibus
membranis implicata, colore subrufo nigricantia: radix recta, æqualis, prolixa, lutei interiùs
coloris.

Huic foliis, caule, semine, longa, luteaque radice simile est satium Lapathum; foliis ta-
men maioribus, mollioribusque, & caule multò altiore, vt qui hominis altitudinem non ra-
rò allequatur.

Præter hæc verò & tertium est Hippolapathū dictū, quod etiam folio est ampliore ac maio-
re quàm satium: flosculi & semina similia: radix verò crassa, interior pulpa dilutè rubescens.

Oxalis, Oxylapathum foliis & reliquis æmulatur, sed folia molliora virentioraque sunt,
& sapore acida.

Huius verò & species quædam reperitur, radice in multa rotunda capitula, ex fibris depen-
dentia, extuberante, instar Filipendulæ: sed rara admodum hæc Oxalis est.

Accedit & alia quædam Oxalis, folio breui, lato, & quasi rotundo, ex albido virenti, cau-
liculis tenuibus ac tenellis, qui facilè concidunt; semine exiguo.

Iam & minima quædam Oxalis est, caule palmi vix altitudine; foliis angustis ac paruulis,
quæ frequenter, præsertim semine maturo, tota rubens apparet.

Nec deest verò & rubens siue nigrum Lapathum, quod caule est Oxylapathi breuiore, fo-
liis minoribus, saturato rubore nigricantibus, costa tamen media ac fibris dilutiùs rubenti-
bus, ex quibus succus instar vini rubentis exprimitur.

Oxylapathum autem in pratis locis humentibus riguisque spontè gignitur.

Satium in hortis feritur; solo gaudet stercoreato & benè subactò.

Hydrolapathum in fossis ac scrobibus aquas habentibus requirendum.

Oxalis licet quandoq; in siluestribus reperiatur, cultura tamen melior ac speciosior euadit.

Rotundi folij Oxalis siluestris est, & in asperis ac montosis plerisque locis exit, transfer-
tur verò & ad hortos.

Minimum genus in aruis ac agris occurrit.

Postremum frequentius in hortis quàm alibi, nemine tamen ferente, nascitur.

Semine maturo plurima Lapatha Iulio & Augusto turgent: Oxalis verò minima Au-
tumno ac Septembri mense viget.

Quod

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

1.

2.

3.

4.

6.

7.

8.

Lapathum filuestre siue Oxylapathum.

Lapathum fatium.

Hippolapathum siue Rhabarbarum Monachorum.

Oxalis.

Quod

Oxalis tuberosa.

Oxalis rotundifolia.

Quod verò Græcis λάπαθον, Latinis Rumex nominatur: Plinius tamen lib. XIX. cap. XI. Rumicis appellationem satiuo soli tribuere videtur.

Οξύλάπαθον Latinis Rumex acutus, in Officinis Lapathium acutum dicitur: à Germanis Mengelwurk/ Sireyffwurk/ Grindwurk/ Zitterwurk; Italis Rombice: Hispanis Romaza, Paradella, & Lapaça: Belgis Patich / à Lapatho voce deducta; vel etiam Pœrvici: Gallis Pareille: Anglis Docti.

Alterum λάπαθον ήμερον, Rumex fatuus, Lapathum fatium: vulgò Patientia à Gallis nomenclatura mutuata, qui hoc Lapathi genus *La patience* appellant, quos & Belgæ imitantes Patientie hoc quoque olus vocant.

Tertium genus quod reliquis maius ac procerius est, Dioscoridi & Galeno ἰππολάπαθον est: Plinio verò etiam ὕδρολάπαθον, à loco in quo nascitur: Latinis Lapathum magnum, Lapathum aquatile, Rumex palustris. Hoc genus plerique Rhabarbarum nominant Monachorum, quòd eius radice Rhabarbari loco quidam vtantur.

Quartum Lapathum Græcis ὄξαλις est, & ἀξυεις, Galeno etiam ὄξύλάπαθον, id est, acutum Lapathum, siue acidus Rumex: Officinis & vulgò Acetosa: Germanis Sawr: amyffer: Belgis Surtiele/ Surtiele: Hispanis Azederas, Agrelles, & Azedas: Italis Acetosa: Gallis Ozeille: Anglis Sorrel: Bohemis Stowiff.

Tuberosam Acetosam, & Tuberosum Lapathum quintum genus non abs re recentiores nuncupant.

Sextum genus siluestre Lapathum, & ἀγριον λάπαθον est, quod Dioscorides tertium facit: & à nonnullis Oxalis Romana, & Acetosa Romana temerè vocitatur.

Minima Acetofella rectè, & Oxalidis paruulæ nomen adepta est: Germanis Kleyn Sawr: amyffer: Brabantis Schaeps Surtiele / hoc est, Acetosa ouilla: à Gallis Petite Ozeille.

Posterius nigrum Lapathum, & niger Rumex dicitur, aut rubrum Lapathum. Perperàm autem faciunt, qui istud Sanguinem Draconis vel esse suspicantur, vel nuncupant: nam succus aridus qui Sanguinis Draconis nomine in Officinis venundatur, non ex herba hac, sed omnino ex alia stirpe colligitur.

At Lapathum omne temperiem habet nonnihil frigidam, & quoddam quidem exiguam ac moderatam: aliud verò intensiorem, resiccant verò & omnia, sed non omnia æqualiter.

2. Satiui Lapathi folia, quæ esculenta sunt, frigiditatem quidem exiguam, humiditatem verò maiorem obtinent, ac vnà lentorem: vnde & facilè ac citò, quando eduntur, per aluum descendunt. Dioscorides etiam omnium decocto olere aluum emolliri tradit. Quod & Horatius annotauit Sermonum lib. 2. Satyra quarta sic scribens:

— Si dura morabitur aluus,
Mugilus, & viles pellent obstantia conche,
Et Lapathi breuis herba.

Breuiem autem appellat Lapathi herbam, priùs quàm caulis enatus fuerit decerptam; quo tempore esui potissimùm idonea est. Editur autem hæc cocta, sed minùs quàm Beta vel etiam Spinachia suaui: succum verò ingenerat humidum, mediocriter crassum, & parum alimenti conferentem.

1. Oxylapathi autem folia cum frigiditate reficcant: semina verò huius, tum & satiui, ac etiam Oxalidis cum tenuitate quadam substantiæ refrigerant, valdè reficcant & adstringunt. Contra dysenterias, cœliacos affectus, ventriculi ex bile subuersiones & fastidia, tum & aduersus scorpionum ictus, vt Dioscorides refert, bibuntur. Profunt & sanguinem spuentibus addita acacia, auctore Plinio.
4. Oxalis haud dubiò refrigerat, & potenter reficcit: quia verò acida, etiam lentos humores incidit. Huius succus æstiuis mensibus multorum cibariorum vtile condimentum est, ac palato gratum. Ventriculum æstuantem refrigerat, appetentiam ciborum excitat, Iocinoris calorem contemperat, obstructions eiusdem aperit. Folia decoctis (quorum aduersus febres vsus) vtiliter adduntur.
6. Similis facultate Oxalis rotundioris folij est, quam, vt diximus, Romanam cognominant.
7. Nec inferioris facultatis paruula illa Acetofella est, quæ etiam magis reficcit.
1. Radices Oxylapathi, satiui Lapathi, & Oxalidis ex aceto decoctæ, & per setaceum transfusæ, scabies, impetigines, & pruritus curant, si affectis partibus illinantur; præsertim butyro per decoctionem nigrefacto, aut oleo ex Lauri baccis, & Zinziberis nonnihil additis. Dioscorides hoc & crudas radices posse refert: & earum ex vino decoctum dentium auriumque dolores mulcere, si eo oscolluatur. Decoctum autem harum etiam scabies ac pruritus collutione mitigat; quod & balneo radices præstant. Feruntur verò eadem ex vino decoctæ portione

tione regio morbo mederi, & corporis colorem emendare: ex aceto coctas lieni impositas prodesse: cum vino verò strumas ac parotidas discutere; quod & vinculo collo appensas præstare quidam nugantur: in pefso muliebres fluxiones tritæ & appositæ sistunt.

Hydrolapathi autem radix aluum sumpta mouere fertur: quod tamen nobis comper- tum affirmare nequimus.

De Tota bona. CAP. XXVI.

Tota bona.

TOTA bona recentioribus dicta, Lapathi ab iisdem generibus annumeratur. Caules hæc edit complures crassos, foliosos, pedales, vel paulò altiores; cuius ramulis sursum versus herbacei racemosi adhærent flosculi, ac deinde semina Atriplicis æmula: folia, quæ longis inniuntur pediculis, lata sunt & acuminata, forma quodammodò foliorum Ari, sed candida, & veluti tenui farina respersa: radix crassa in plures quandoque diuaticatur, colore veluti Oxylapathi interiùs lutea.

Incultis locis, ac sæpenumerò ruderatis, secus vias, veteres muros, & agrorum sepimenta frequenter reperitur.

Iunio ac Iulio præcipuè cum flore viget.

Recentiori ætati Tota bona dicitur: Belgis *Algoede* & *Lammekens oort*: Anglis *English Mercur*. Sunt qui suspicentur *χρυσολάχανον*, id est, aureum Olus esse: sed *Chrysolachanon* Atriplicem esse diximus, nisi quis velit Plinij illud *Chrysolachanon* esse, quod in Pineto Lactucæ simile nasci refert lib. XXVII. cap. VIII. Germanis *Schmergel* vocatur, & *Guter Heinrich*, id est, Bonus Henricus, à singulari quadam vtili facultate: veluti & perniciosam quamdam, *Malum Henricum* appellant: quam *Conrardus Gesnerus* in *Quadrupedum* historia cap. de Boue his describit verbis:

Prouenit apud nos (in Heluetia) noxia quædam herba, à qua non solùm ipsi boues abstinent, sed etiam gramine circumcercà nascente, licet eodem equi vescantur. Rustici quidam apud nos *Malum* florem, alij *Malum Henricum* appellant (*Ægolethron* esse existimo.) Caulis ei albus, pedalis, solidus, & substantia quadam humida molliqùe infarctus: flores hirsuti, purpurascens, in spicam congesti, vt in Testiculo canis ferè: semine rotundo instar Milij, gustu subastringente: radice altissima, nodis quibusdam exasperata, & veluti squamata, longissima, ad quinque vel sex cubitos descendente: quamuis rarò integra effodiatur. Recens planè frigida humidaqùe tactu percipitur. vites vicinas corrumpit & frigore suo lædit. Hæc *Gesnerus*.

Sed vt ad Bonum Henricum siue Totam bonam redeamus, calida & sicca hæc moderatè est, & vnà abstergens atque expurgans.

Folia cum oleribus cocta atque esitata, lubricam reddunt aluum: eadem concisa aut contusa, recentia vulnera imposita vniunt: sordida verò ac vetera, tum & eiusmodi vlcera expurgant, & vermes, si qui in ipsis enati fuerint, interimunt.

Plinius *Chrysolachanon* quod in Pineto nascitur, sanare ait neruos incisos, si confestim imponatur. Hoc autem si Tota bona præstare queat, non abs re, nec temerè nomen suum adepta est.

De Malua, & primùm de hortensi.

CAP. XXVII.

MALVÆ genera complura sunt: ex quibus satia siue hortensis vna est, reliquæ siluestres Maluæ sunt.

Satia siue hortensis Malua folia ampla & rotunda promit, in virore albicantia, asperiora & maiora quàm siluestris: caulem siue scapum rectum, simplicem, quatuor aut quinque cubitos non rarò altiore, cui præter inferiora folia flores è pediculis breuibus adhærent, ma-

Malua hortensis.

Malua hortensis multiplici flore.

iores multò quàm siluestris, alioqui forma non admodum dissimiles, quandoque simplices, & quinque tantummodò foliorum, frequenter verò multiplices, colore aut candidi, aut rubentes, eoque modo saturato, aliàs purpuræ modò relucente, non rarò verò omnino diluto. His succedit orbiculus rotundus inftar placentæ ex multis tunicatis seminibus planis coagmentatus: radix longa, albida, lenta, ac flecti facilis, altè descendit.

In hortis feritur, temerè alibi quæritur.

Altero anno à quo sata est, caulem profert, ac flores Iulio aut Augusto facit: semine perfecto caulis inarescit: radix subinde aliquot annis restat, Vere nouo noua folia promens.

Μαλάχη Græcis dicitur, & ad differentiam alterius, μαλάχη κηπευτή, id est, Malua hortensis: à nonnullis verò Rosa ultramarina, & Rosa hiemalis. Atque hæc illa est Rosa, quam ex Plinij locus emendatus Maluaceo caule fundi, Plinius lib. XXI. cap. IIII. tradit: folia oleracea (perperam in plerisque exemplaribus, Oleæ, aut Oleacea) habens, quam Mosceuton vocant. Germanis Garten Dappein/Herbstrose/Ehrenrose: Belgis Winter Roosen/Herft Roosen: Gallis Rose d'outremer, Maulue de iardin, ou cultivée: Anglis Holly Hockie.

Appellari verò istam Maluam aliis quibusdam nominibus inter spurias Dioscoridis voces reperitur: vt à Pythagora ἀνθεμα, à Zoroastre δ'εδεσμα, ab Ægyptiis χοκορής, ab aliis αἰγός αωλην, id est, capræ splen, aut ερα μός, id est, vrina muris.

Calida autem moderatè hortensis Malua est, & humida quoque, sed paulò, quàm siluestris, minus: glutinosam similiter vt illa substantiam habet, quæ in flore, semine, ac radice manifestior.

Florum huius Maluæ decoctum, præsertim rubentium, superfluentes muliebres menses sistit, si in vino rubro decoquantur, & alia quædam eò facientia addantur.

Folia, radices, & semina, omnia possunt quæ siluestrium, quarum frequentior & familiarior est vsus.

De Malua siluestri. CAP. XXVIII.

- I. SILVESTRIVM Maluarum vna folio est lato, rotundo simili, sed tamen anguloso, per circumferentiam leuiter crenato, glabrò, læui, ac virente: caules subinde emittit plures, rotundos, quandoque bicubitales vel altiores; circa quos præter folia, flosculi in mediocris longi-

Malua siluestris procerior.

Malua siluestris pumila.

Malua crispa.

longitudinis pediculis, ex dilute purpureo rubentes; quibus succedit & placentæ instar orbiculus, Lupino non maior, ex pluribus congestus feminibus: radix albida, longa, mediocris crassitudinis.

Altera humilior est: cauliculi huius tenues non erecti assurgunt, sed procumbentes quasi repunt: folia rotundiora, sed minora, ambitu tenuiter incisa: flosculi exigui & albi: seminum orbiculus paruulus: radix albida, crassa, & longa est.

Maluæ item species quædam procera, & erecto caule: folia cuius rotunda, læuia, dilute virentia, per circumferentiam crispa sunt: flosculi minuti, albi: radix haud magna.

Arborefcens verò & quædam Malua est, ad VIII. aut X. cubitos assurgens: caule, aut potius caudice recto, foliis viduo, brachij crassitudine, qui fastigio instar arboris in alas diuisus, folia profert rotunda, mollia, læuia, virentia, maiora quàm prioris siluestris Maluæ: flosculi saturata purpura rubent, medio nigri, à quo & striæ quædam nigre ascendunt: radice firmatur satis valida, sed fibrosa.

Siluestris Malua prior incultis locis exit, solo tamen fecundo, non sterili, iuxta vias, hortorum sepimenta, agrorum margines, locis nonnihil humentibus.

Proxima non rarò in ruderibus, ac aliis perinde incultis ac neglectis locis reperitur.

3. 4. Reliquas duas non memini me alio quàm in hortis loco videre.
Maluæ agrestes à Iunio mense in multam ætatem flores proferunt, intereà & semen earum ad maturitatem peruenit.
1. Siluestris Malua Græcis *μαλάχη ἀγρία* dicitur: à Dioscoride verò *μαλάχη χειρσαία*: à nonnullis *ἀκοπος*, quasi doloris mitigatiua: item & *ἡλιοςέφος*, Oliriaca: Germanis *Bappeln*: Brabantis *Malue*, *Aicesiæ* *ετυπ*: Italis & Hispanis *Malua*: Gallis *Maulue*: Anglis *Mallow*: Bohemis *Stijz*.
2. Huius alteram speciem plerique Maluam Pumilam nominant, Belgæ *Cleyn Maluwe*/ Galli *petite Maulue*.
3. Tertiam Crispam cognominant.
4. Quarta à Theophrasto *δενδρονμαλάχη*, hoc est, arborefcens Malua.
Moderatum autem & tepidum quemdam calorem cum humiditate siluestris Malua obtinet: succus eius lentus ac glutinosus est. Satiuæ autem hæc præferenda est, vt apud Athenæum Diphilus Siphnius rectè sentit, qui apertè agrestem Maluam meliorem esse hortensî refert: tamen si Dioscorides hortensem præferat, in quo nec ei nec Galeno accedendum: nam siluestris haud dubiò esui aptior, ac suauior est. Inter olera autem hæc non postremo est loco: commendatur ab Hesiodo:

Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν ὅσω πλέον ἡμῖν πάντες,
Οὐδ' ὅσση ἐν μαλάχῃ τὴ καὶ ἀσφοδέλω μέγ' ὄνειαρ. id est,
Stulti, neque sciunt, quantum plus dimidium sit toto,
Neque quam magnum in Malua & Asphodelo bonum.

In hanc sententiam & Horatius Epodon Ode secunda scribit:

— & graui Maluæ salubres corpori.

Nutrit autem Malua, vt Galenus ait, mediocriter: succum verò ingenerat crassiorẽ, aluum reddit lubricam, ac duram emollit: faciliẽ autem descendit, non solum quòd humida, sed & quia glutinosa.

Folia Maluæ aduersus omnes aculeatos ietus scorpionum, vesparum, apum, & similium efficaciacia sunt si imponantur: his verò tritis cum oleo prius peruncti, etiam (vt Dioscorides ait) non feriuntur. Achoras, furfures, omnesque in cute asperitates cum vetere oleo (Dioscoridis exemplaria quædam perperam *μῆ βεου* habent) imposita sanant. Erysipelatis & ambustis vtiliter quoque adhibentur. Intestinarum rosiones ac dolores, foliorum, tum & seminis & radicum decoctum per clysterem infusum sedat: vteri verò durities in fessu mollit, quod & ipsa Malua in cibo assumpta efficit. Datur & succus parturientibus, vt partum faciliorem reddat, aut ex vino decoctum. In summa, vesicam, renes, intestina, thoracem, & pulmonem iuuat.

De Althæa. CAP. XXIX.

1. MALVÆ & quædam agrestis species Althæa est, sed albida mollis & lanuginosa: folia similiter lata sunt, nonnihil acuminata, ambitu modicè serrata: caules rotundi erecti, binum frequenter cubitorum, vel altiores: flores vt siluestris prioris Maluæ, non tamen rubentes, verum candidi, aut ex albido dilutè admodum purpurascens: seminum orbiculus qualis & illius: radix crassa, lenta, intus albida, & viscido lentoque succo prædita.
Pinguibus ac humentibus gaudet: iuxta serobes & lentè decurrentes riuulos ad pratorum margines nascitur.

Flores Iulio & Augusto mensibus vigent: radix viuax singulis annis primo Vere regerminat, quæ & vel tunc, vel Nouembri mense colligi potest.

Ἀλθαία & *ἰβίσκος*, aut *ἰβίσκος* Græcis appellatur: à nonnullis *ἀρισθαία*: Latini Althææ & Ibisci nomina seruant: Officinae Bismaluam ac Maluauiscum, quasi Maluam Ibiscum dicunt. Germanis *Ibisch*: Belgis *Witte Maluwe*/ *Witten Quenst*: Italis ac Hispanis *Maluauisco*: Gallis *Guimaclue*: Anglis *Warthe Mallowe*.

2. Althææ verò & peregrina quædam species, apud Belgas tantummodò hortensis, occurrit, ex albido hæc virefcens, minus quàm prior incanescit. caules eius crassi, rotundi: folia mollia, inferiore parte albidiora: quinque foliorum flos, maior quàm Althææ, dilutè in rubro purpureus, aut ex albido purpurascens, stamine, vt reliquis Maluis, medio: fructus haudquam planus, sed tuberosus, rotunda ferè ac globosa, quinquangulari tamen specie: radix qualis Althææ.

Nonnulli hanc Sidam esse voluerunt, sed Sida aquatilis est stirps, capite quàm Papaueris maiore, vt Theophrastus testatur, qualis non hæc Althæa. Quæ autem de Sida Theophrastus lib. IIII. scripta reliquit, in hunc modum se habent:

Sida.

Sida forma Papaueri similis est, nam & Cytinodes caput superius gerit, verum maius, magnitu-

Althæa, Ibisus.

Althæa hortensis siue peregrina.

gnitudine tantæ amplitudinis quantæ pomum, non nudum, sed candidis iuxta ipsum membranis, super quæ folia foris herbacea, numero quaterna, similia Rosarum alabastris adhuc in calyce contentis. apertum caput grana rubra ostendit; figura non vt Mali punici, sed orbiculata, exigua, nec multò Miliò maiora: succum aliquatenus aquosum veluti Tritici reddit: maturefcit æstate, pediculo paruo annectitur: flos Rosæ calyci similis, sed maior & duplex ferè magnitudine. Hunc itaque & folium supra aquas emicare affirmant: & mox, vbi defloruerit flos, fructum formatum magis in aquam declinare, demumque terram attingere.

Nasci autem hanc in lacu Orchomenio Athenæus testem citans Theophrastum refert, & oues frondibus vesci, germina verò sues comedere. Theophrastus in hoc lacu tria fructi ficæ proditum ait, Sidam, Boutomon, & Phleon.

Moderatè autem calida Althæa est, sed sicciòr quàm ceteræ Maluæ: ficciòres verò huius radices & semen, ac partium tenuiorum, vt quidem Galenus.

Folia digerendi, laxandi, & dolores mitigandi, & concoquendi vim obtinent. Fomentis, tum & cataplasmatibus ad lateris, calculi, ventris, vesicæque dolores ac cruciatus vtiliter admiscuntur: in balneo etiam dolores omnes leniunt. Decoctum eorum idem præstat, si bibatur, quod & non modò dolores ex calculo sopit, verum & ad ipsius faciliorem descensum ac exitum confert.

Radices & semina ad eadem proficiunt. Iuuat verò & dysentericos radicum decoctum, non quidem adstringendo, sed torsiones rosionesque mitigando: non enim adstrictionem vllam habent; tamen Galenus aliter sentiat. Additis verò & adstringentibus, vt Bistortæ, Tormentillæ, aut similibus radicibus, dysenteriam curant.

Muccago radicum omnibus oleis, vnguentis, emplastris laxantibus & dolorem sedantibus vtilissimè admiscetur.

De Abutilo. CAP. XXX.

ABUTILON caule assurgit rotundo, duriusculo, ramoso, duos aut tres cubitos alto; quem cum suis alis folia conuestiunt lata, subrotunda, sed acuminata, albida, mollia, tenuissimè hirsuta, Cucurbitinis similia, è longiusculis pediculis dependentia: Flores è foliorum ac ramulorum sinibus exigui lutei: fructus rotundi, nigri, crispi, ex multis paruis siliquis cohærentes; in quibus & semen nigricans: in ramulos tenues radix diuarcatur.

Abutilon.

Theophrasti
locus
suspectus.

1.

Alcea vulgaris.

2.

Cannabis
silvestris.

Peregrinum Belgio est, nec alibi quàm in hortis conspicuum olim fuit.

Solet sub finem æstatis florere, quod erat Martio aut Aprili satum.

Abutilon nominant, nec repugnat ei quod Auicenna cap. xxix. simile Cucurbitæ (scilicet folio) esse scribit, & Abutilon ac Arbutilon dici. Videtur verò & nonnullis Althææ hæc esse illa, cui Theophrastus lib. ix. De historia stirpium, florem tribuit μέλιλον, hoc est, Melini siue lutei coloris: nam vulgò notæ Althææ non luteus sed albidus est flos. Sed potest Theophrasti exemplar, quod multis locis vitiosum, & hiatus multos habet, & hoc loco mendo non carere: quamobrem non facile fuerit hæc Theophrasti Althæam affirmare, præsertim cum tantum lentoris etiam Althææ radici Theophrastus tribuere videatur, ut aquam condensare queat, si trita huic iniiciatur, quod vulgaris Althææ radix omnino potest; Abutili verò minimè.

Abutilon autem Auicenna ait vtile haberi vulneribus recentibus, & conglutinare ac consolidare ea statim.

De Alcea. CAP. XXXI.

SILVESTRIS quoque Maluæ species Alcea est: caules huius rotundi, erecti, cortice conuestiuntur lento, & qui in stamina etiam diduci queat, veluti Cannabis: folia circa hos virentia, profundis incisuris in quinque particulas dissecta: flos qualis silvestris Maluæ: orbiculus placentæ instar & confimilis: radix proluxa, mediocris crassitudinis, intus albicat.

Huius verò & alia quædam species minor, sola magnitudine differens: cetera respódent.

Incolta amant loca, agrorum margines, scrobesque aquas non habentes.

Vnà cum silvestribus reliquis Maluis florent, ac semen proferunt.

Alceam Græci eadem quoque voce ἀλκία nominant: à nonnullis nostræ ætatis Herba Hungarica, & Herba Simeonis dicitur: Germanis *Sigmars fraut*: Italis *Malua saluatica*: Hispanis *Malua montesina*: Belgis *Digmaerts cruyt*: Gallis *Guimaulue saulnage*.

Dicitur verò & eadem κάναβις ἀγρία, siue Cannabis silvestris, quòd videlicet ex cortice eius, Cannabino persimili, funes intorqueri queant. Describitur tamen & quædam Cannabis silvestris à Dioscoride. Sed qui volet diligenter expendere & Alceæ & Cannabis silvestris descriptiones, mox vtramque vnus esse stirpis facile agnosceret.

Cannabis silvestris, inquit, virgas habet Althææ similes, minores & nigriores: folia nigriora & asperiora: florem Lychnidis: semina & radices Althææ. Quæ descriptio ipsi Alceæ

Alceæ vel maximè respondet: caule foliisque non albicat, sed viret, atque idcirco vtraque nigriora quàm Althææ: hos qui est agrestis Maluæ primæ, & Lychnidis fatiæ, & siluestri Rotæ comparari potest: reliqua Althææ similia perhibentur. Quid ergo restat, nisi vt Cannabis siluestris & Alcea eadem sit stirps, à Dioscoride bis sub diuersis nominibus descripta? præsertim cum & ipsa Alcea cortice conuestiatur Cannabino simili, vt prius scripsimus, & Dioscorides etiam referat.

Alcea autem veluti glutinosum lentorem quemdam obtinet, ita quoque ad Maluarum facultatem accedit, media, vt apparet, inter siluestres Maluas & Althæam. Radices dysentericis & ruptis cum vino aut aqua potæ medentur, Dioscoride & Paulo Ægineta auctoribus.

De Alcea vesicaria. CAP. XXXII.

Alcea vesicaria.

Sabdarifa.

DIFFERT hæc à præcedente Alcea: cauliculis autem exit rotundis, ramosis, haud firmis, sed facile collabentibus: foliis verò altis incisuris dissectis, per margines crenatis, læuore, splendore, ac colore, tum & quadamtenus forma ad fatiui Acanthi accedentibus, sed tamen minoribus multò: flores pulchri, Maluaceis similes, subalbidi, sed medio ac umbilicum versus eleganti colore nigricant, è quo auri lutei coloris stamen eminet: aperiuntur hi tribus aut quatuor horis post Solis exortum: hora vna aut sesquihora vigent: relinquitur post florem folliculus patens, in quo capitulum rotundo longius, hirsutum, semine intus paruo ac nigricante: radix mediocris longitudinis fibras emittit.

In Atrebatum ac Morinorum finibus iuxta agrorum margines reperiri ac sponte progigni fertur: Italiæ ac aliis prouinciis haud incognita.

Eodem & nascitur & perit anno.

Alcea vesicaria haud perperam dici potest: plerique Venetam cognominant: alij Maluam Theophrasti nuncupant: sed Theophrasti Malua à vulgari haudquaquam diuersa est. Matthiolus pro Hypecoo depingere videtur, cum quo nihil habet vel similitudinis vel affinitatis. Hypecoon foliis est, (vt ostendimus) Rutæ: huius verò longè ab iis dissident.

Ad hanc verò non abs re pertinere existimatur Sabdarifa appellata herba, Maluacei quoque generis: cauliculi huius teretes, in nonnullasque alas diuisi, erecti per se consistunt: folia in aliquot

1.

2.

3.

4.

5.

2.

Sabdarifa.

aliquot

aliquot partes dissecta: flores spicato ordine digesti, Alceæ Vesicariæ æmuli, medio videlicet eleganter nigricantes.

Aliunde autem in hortos Belgicos olim illata fuit.

Sed vt ad Alceam Vesicariam reuertamur, folium huius læue, lento succo præditum, ad Maluæ temperiem hanc accedere, & emollientis quoque facultatis esse participem, ostendere videtur. Sed tamen cum nihil compertum habeatur, quid affirmandum?

De Mercuriali. CAP. XXXIII.

Mercurialis mas.

Mercurialis femina.

MERCVRIALIS duum est generum: mas & femina. Vtrique caules teretes, leues, internodiis aliquot geniculati, dodrante altiores, subinde cubitales, in ramulos distributi: folia circa hos complura, lata, oblonga, acuminata, ad Parietariæ accedentia, sed tamen læuora, virentiora, ac per margines serræ modo incisa, Ocymi foliis satis similia: radices subsunt fibrosæ.

1. Masculæ è sinu foliorum in breuibus ac tenuibus pediculis bina cohærentia prodeunt femina, ad Aparines & forma & asperitate accedentia, compressiora tamen; in quorum singulis vnicum semen paruum ac rotundum.

2. Feminæ veluti exiguæ spicæ, in quibus racematim muscosi tenues cohærent flosculi, absque fructu, nulloque succedente semine pereuntes.

Reperitur Mercurialis in hortis olitoriis, in vinetis, aliisque locis humentioribus ac vmbrosis, secus hortorum aruorumque sepimenta.

Tota æstate vtraque viget, hieme plurima parte intercidit.

Phyllon
Theophrasti.

Græcis λινόζωστις, item & παρθένιον, καὶ Ἐρμοῦ βοτάνιον: vnde Latinis Mercurialis, à Theophrasto φύλλον. Est tamen & aliud Parthenium, & apud Dioscoridem quoque aliud Phyllon: Germanis Zam Bingenkraut/ Kûhwurh/ Mercurius kraut: Italis Mercorella: Hispanis ac Gallis Mercuriale: Belgis similiter Mercuriael/ & Tam Bingenkraut: Anglis French Mercury.

Mas Theophrasto Græcè ἀρρέγανος; femina verò θαλυγανος appellatur.

Plinius λινόζωστιν Mercurij inuentum esse refert: ideò, inquit, apud Græcos, Ἐρμοῦ πόναν multi vocant, & apud nos omnes Mercurialem.

At Mer-

Cynocrambe, Mercurialis filuestris.

Impatiens herba.

At Mercurialis calida quidem & sicca temperatura, neutra tamen primum gradum excedit: abstergentem verò præterea obrinet, & (vt Galenus) digerentem etiam facultatem.

Vfus eius in cœnematis hæc ætate frequens, in quibus ad excrementorum aliorumque in intestinis hærentium faciem expurgationem absterfionemque non exiguum potest. Facit etiam ad alui deiectionem in olera aut alias assumpta, non modò excrementa, sed subinde pituitosa ac biliosa expurgans. Dioscorides etiam aquosos humores huius decocto duci posse refert.

Mirum, vt etiam Plinius, quod de vtraque proditur, vt mares gignantur masculam facere, vt feminae feminam.

De Mercuriali filuestri siue Cynocrambe.

CAP. XXXIIII.

SILVESTRIS Mercurialis alteram satis refert, sed humilior tamen: cauliculi eius tenelli dodrantes sunt: folia quàm alterius maiora: semina veluti masculæ Mercuriali: radix fibrosa, candida, latè sub terra progrediens serpit. Tota herba virosi odoris ingratum redolet.

In siluis ac aliis perinde vmbrosis gignitur.

Viret vigetque eodem, quo altera Mercurialis, anni tempore.

Græcis *κύνια* & *κυνοκράμβη*: Latinis Canina, & Brassica Canina, & passim Mercurialis filuestris.

Est tamen & alia *κυνοκράμβη*, quæ & *ἀπόκων*: de quo lib. III. Pempt. tert. Germanis *Waldt Dingelkraut*, *Hundspöhl*: Italis *Mercorella bastarda*: Belgis *Wilt Mercuriael*: Gallis *Mercuriale saunage*.

Facultate autem hæc Cynocrambe, siue filuestris Mercurialis alteri respondet: si folia quidem cum cauliculis aluum moueant, & inter olera recipi queant, & decoctæ herbæ ius pituitam, bilem, & aquosa detrahant, vt Dioscorides scribit.

De Impatiens herba. CAP. XXXV.

AD Mercurialis formam ac effigiem accedit quoque Impatiens. Cauliculis hæc affurgit teretibus, glabris ac geniculatis, cubito altioribus, in alas ac ramulos diuisis: folia lata, acuminata veluti Mercurialis, sed tamen teneriora, ac dilutiùs virentia: flosculi è fastigijs pediculorum dependent lutei, antèriùs latiores, in corniculum tenue posteriùs desinentes: succedunt siliquæ teretes, paruæ, Chelidonijs maioris persimiles, quæ vel leuissimo contactu, exiliente maturo semine, in spiras contrahuntur: radix tenuibus fibris coheret.

In Germaniæ, Bohemiæ, Galliæque siluis, tum & alibi reperitur: adolescit citò, ac nimis facillè in hortis: locis gaudet humidis ac vmbrosis, haud apricis.

Floret

Floret æstate: annua est herba: hiemem non sustinet; semel tamen sata singulis facillè annis renascitur, nisi prius quàm semen maturuerit, fuerit euulsa.

Germani *Springkraut*: Belgæ *Crupdeken* en tuert my niet: vulgò *Noli me tangere*, quòd videlicet vel leuissimum manus contactum siliquæ haud admittant. Qua de causa *Impatiens* dici potest, utpote quæ non patiatur siliquas maturato semine attingi. Plinius lib. XXI. cap. XVII. *Æschinomenen* herbam nominat sic appellatam, quoniam appropinquante manu folia contrahat. Quod si mutare lectionem Plinij integrum foret, & pro dictione *Folia*, *Siliquas* recipere, *Impatiens* hæc *Æschinomene* esset, nam appropinquantibus digitis, siliquas mox, ut diximus, contrahit.

Æschinomena.

Ceterum facultate hæc herba fertur perniciofa, ac inter Deleterias habenda.

De Phyllo Dioscoridis.

CAP. XXXVI.

Phyllon Thelygonon.

DVORVM generum Phyllon est: mas, & femina, veluti Mercurialis.

Assurgit vtrumque Phyllon tribus, quatuor aut pluribus rotundis cauliculis, dodrantalibus: è cuius singulis veluti geniculis bina opposita exeunt folia oblonga, Oliuæ foliis latiora, multò quàm Mercurialis angustiora: radix descendit vnica, non absque adnatis fibris. Mari femina gemina, veluti Mercuriali mascula: femina verò spicæ muticæ ac steriles, veluti femina. Herba verò ipsius & cauliculi & folia, perquam tenui ac exigua molliq̃ lanugine subalbida.

Nec passim, nec vbique obuium Phyllon: in Narbonensi Gallia ac in Hispaniis reperiunt accepimus: in saxosis Dioscorides nasci tradit.

Æstiuus mèsibus & viget & floret Phyllon.

Dioscorides *φύλλον* appellat, & *ελαίόφυλλον*; ad differentiam fortasse Mercurialis, quæ & *φύλλον* à Theophrasto vocatur: describit enim Theophrastus *φύλλον* folio *Ocimi*: quod haudquaquam de isto Phyllo, sed de Mercuriali veritatem habet. Masculum autem Phyllon Dioscorides *ἀρρηνογόνον*; feminam verò *θηλυγόνον* nominat, iisdem videlicet vocibus, quibus *φύλλον* sui genera Theophrastus distinguit.

Facultatem autem Dioscorides huic Phyllo omnino eam tribuit, quam alteri Phyllo

sive Mercuriali etiam Theophrastus: *Arrhenogonon* videlicet masculi sexus partum efficere; feminam verò feminei adferre, cuius *Crateuam* esse auctorem refert.

De Portulaca.

CAP. XXXVII.

PORTULACÆ duæ sunt: maior ac satiuua vna, altera minor siluestris.

1. Maioris caules non rarò dodrantales, teretes, crassi, subrubentes, succosi, læues, resplendentes, in alas quasdam distribuuntur: folia vncialis longitudinis, latiuscula, crassa, pingua, glabra, virentia, à tergo albidiora: flosculi minuti, pallidè lutei ad annexum foliolorum gignuntur, succedente conceptaculo exiguo herbacei ac virentis coloris, instar ferè dimidij grani hordeacei, in quo semen pusillum nigrum: radix fibras habet.

2. Altera minor cauliculis similibus rubentibus, sed minoribus per humum sternitur: folia priori forma, colore, læuore, crassitudineq̃ respondent, sed minora multò.

In hortis ac eorum areis subactis ac stercoretis commodè prior feritur: solum desiderat lætum, pingue, non aridum.

Altera in semitis hortorum ac vinearum, ac quandoque in petrosis spontè gignitur: rigua & hæc amat loca: semel sata, si ad feminis maturitatem relinquatur, facillè annis aliquot post sequentibus renascitur.

Seri

Portulaca fatiua.

Portulaca siluestris.

Seri potest Martio aut Aprili, Iunio verò ac deinde in Autumnum vsque viget ac viret. Græcè ἀνδράγγιον nominant, Latini Portulacam: est tamen & ἀνδράγγιον quædam arbor siluestris, quæ vnius litteræ diuersitate Latinis Potulaca dicitur. Germani *Burzel frant*: Galli *du Poupier*, aut *Pourcellaine* vocant: Belgæ *Porteleque*: Itali *Procaccia*, *Porcellana*: Hispani *Verdolagas*, *Baldroegues*: Angli *Portelain*.

Præter has verò duas eiusdem generis, & aliam quamdam Portulacam, & quidem siluestram, à Græcis quoque ἀνδράγγιον ἀγρίον nuncupatam, veteres referunt, quæ alio nomine Illecebra à Latinis appellata est. Confunditur autem hæc quandoque cum minore siue siluestri Portulaca modò descripta. Neque ab hoc errore pleraque Dioscoridis exemplaria libera sunt. Nam quòd in Portulacæ siluestris descriptione, Cauliculos manducatos bonum succum parere, viscosos & aliquantulum falsos esse affirmatur, ad minorem siluestram referendum est. Quod verò sequitur, Vis ei exalfactoria, acris, exulcerans, &c. non huius, sed Illecebræ facultas est, de qua nos cap. x. lib. v. Pemptadis primæ. 3. Dioscorides notatur

Iam & Peplis, ab Hippocrate Peplion, à nonnullis quoque Portulaca siluestris appellatur, Dioscoride teste. Quod nomen idcirco ad Portulacam etiam Plinius lib. xx. cap. xx. sed minus rectè transtulit. 4. Plinij error.

Recentior ætas & quamdam superioribus marinam dictam Portulacam annumerat; quæ cum fruticosa sit, libro secundo Pemptadis sextæ requirenda. 5.

At Portulaca frigida est, ac tertio quidem ordine, humida verò secundo: siluestris verò minus humida. Salsilaginem quamdam cõiunctam habet, quæ in siluestri copiosior apparet. Cruda non rarò in acetariis etiam sola editur cum oleo, sale & aceto. Æstuantem autem ventriculum sedat, appetentiam excitat, alimentum autem ab hac corpori exiguum, vitiosum, frigidum, crassum, humidumque accedit. Commanducata dentium stupores tollit: idem potest & succus in ore detentus, & aqua per organa extracta. Quæ & aduersus vermes pueris commendatur, & valdè utilis est, præsertim si febris adsit: nam & nimium calorem temperat, & vermes interimit. Quod quidem salsilagine permixta efficit, quæ & vermibus & putredinibus aduersatur.

KK

STIR-

STIRPIVM HISTORIÆ
PEMPTADIS QVINTAE
LIBER SECVNDVS,
DE CVCVMERARIIS ET ALIQVOT
ALIIS HERBACEIS FRVCTIBVS.

PRÆFATIO.

MULTI sunt edules fructus arborum & fruticum, herbarum verò & nonnulli; & præter frumenta quidem & legumina: hæc siquidem & fructus sunt, frequentius tam. n. ἀρίστα, id est semina, quàm κάρποι siue fructus nominantur. Qui autem κάρποι siue fructus dicuntur, herbarum haud multi sunt, & exceptis paucis, non alij quàm ad Cucumerum naturam accedentes, atque idcirco Cucumerarios etiam appellatos, quos cum paucis alijs hoc libro prosequi presentis est instituti.

DE VVLGO DICTIS CVCVMERIBVS.

CAPVT PRIMVM.

Cucumis vulgaris.

Cucumis oblongus.

LONGIS, sarmentosis, ramosis, & asperis caulibus Cucumeres isti per terram huc illuc reptant: circa quos folia angulosa, ampla, aspera, ambitu ferrata; & subinde clauiculæ quædam e sinu foliorum flosculi erumpunt dilute lutei; deinde fructus crassi, semipedem longi, quandoque sed rarò dodrantaes, angulosi, tuberculis quibusdam exasperati, per maturitatem lutei, in quibus transparens solidior medulla, quæ vnà cum seminibus editur, paulò antequam ad integram maturitatem peruenerint: semina autem oblonga & plana subcandicant.

Seritur in hortis Cucumis, pinguis & africa amat loca.

Iulio

Julio & Augusto mense fructus edules, sed Septembri demum ad perfectam maturitatem perueniunt.

Passim Cucumis, & in Officinis Cucumer appellatur, & pro eo habetur qui Græcis σίκυς ήμερος, id est, Cucumis sativus dicitur.

Galeno autem non Cucumis aut σίκυς, sed μηλοπέπων est. Nullius enim fructus Cucumerarij medulla siue caro interior editur, sed omnis abiicitur, excepta huius carne, quæ cum seminibus, ut diximus, estur. quod de Melopeponibus fieri Galenus scribit lib. 2. De alimentorum facultatibus: Homines, inquit, à carne intima Peponum abstinent, Melopeponum autem mandunt.

Germani Cucumern: Itali Insubres Concomero: Hispani Cogombro: Galli Concombre: Belgæ Concommeren vocant: Bohemi Wofurfa. In Hetruria, inquit Matthiolus, Citrulum appellant, à Citrij lutei colore, qui in maturo fructu evidens est. Sunt verò & qui Anguriam dici velint, sed omnino alius fructus Anguria.

Sunt verò huius generis & oblongi quidam Cucumeres, quos ars & cultura primùm (ut fertur) produxit, natura deinde conseruauit: primo enim fructus rudimento in fistulam aut tubum imposito, oblongus nascitur Cucumis, cavitata siquidena angustiore impleta, in longitudinem incrementum capit: & huiuscemodi Cucumerum semen satum, non quales antea erant, sed quales cultura mangonium genuit, profert, qui cum suo pte ductu, longi quidem, sed crebrò recurui reperiuntur: quos & Anguinos inde vocant.

Omnium autem Cucumerum frigida ac humida ordine secundo temperies est: horum autem minùs quàm reliquorum humida, atque ideirò quando eduntur, minùs citò in ventriculo corrumpuntur: succi verò etiam minùs prauis sunt. Alimentum verò corpori conferunt frigidum quidem nec non humidum, ac omnino exiguum, & succi haud probi.

Eligi debèt virides, nondù maturi, maturi siquidè & ià Citrini facti, esui haud sunt idonei.

Semen frigidum quidem, sed multò minùs quàm fructus: aperiendi vim atque extergendi præterea obtinet: vrinam mouet, iocinoris obstructions aperit, pectori ac pulmone inflammatione laborantibus prodest, contusum forisq; absterforij loco adhibitum, cutim splendidam reddit.

De Melone siue Melopepone.

Melo siue Melopepo vulgò, Cucumis Galeni.

CAP. II.

Cucumis siluestris.

KK 2

QVEM

QVEM recentior ætas Melonem nuncupat caulibus humi procumbentibus, longis, fermentosis, atque asperis, vulgari Cucumeri similis: folia satis respondent, minora tamen, rotundiora, minusque angulosa: flosculi similiter lutei: fructus crassiores, initio nonnihil pilosi, qui modò oblongam, alias contractiorem rotundam figuram obtinent; subinde verò & maiores, quandoque minores reperiuntur; cortex horum vt plurimùm exterius viret, subdita pulpa siue caro, quæ editur, è luteo languescit, medulla lutea, muscilaginosa, humida, defluens, in qua semen veluti superioris Cucumeris.

Seritur locis cultis: tumulos amat Soli vel maximè expositos, terram verò mediocrem, non nimis pinguem aut stercoreatam.

In Germania ac Belgio non nisi serò, & cum æstas calens ac sicca fuerit, ad maturitatem perueniunt.

Vulgò Melones appellant: Itali *Mellone*: Hispani *Melon*: Galli *Melons*: Germani ac Bohemi *Meiaun*: Belgæ *Melonen*. *μηλον* autem Græcis pomum significat. Proinde rectius *μηλοπέπων* hic Cucumis appellandus, Peponi videlicet Mali odorem referens. Nam huius fructus odoriferis Malis odore sepe numero vicini sunt, subinde verò & obscure moschum redolent; qui idcirco & Moschatellini cognominantur. Galenus tamen non istum, sed superiore capite descriptum Melopeponem facit; hunc verò pro Cucumi habuisse videtur, qui Græcis *σίκυνημαρος*, Latinis Satiuus Cucumis dicitur.

Cucumis
Galeni.

Cucumis
siluestris.

Huius autem vel etiam superioris siluestre genus est, quem *σίκυνη ἀγρία*, & siluestrem Cucumerem vocant, de quo Pempt. tertie lib. 11. cap. xxv.

Frigida portò quoque ac humida Melonum caro est: difficilius quàm reliquorum Cucumeranorum concoquitur: in ventriculo autem si diutius hæreat, corrumpitur, & malignis febribus occasionem præbet. Quod & Aëtius testatur Tetrab. primi lib. 1. febres malignas inducere esum Cucumerum scribens; est siquidem & huic Cucumis, qui vulgò Melon. Semen verò huius idem quod alterius ac superioris Cucumeris potest.

De Anguria. CAP. III.

Anguria, Cucumis Citrulus.

Cucumeris Citruli alia icon.

ANGURIA fermentosis, viticulosis, asperis, ac humi repentibus caulibus, tum & clauiculis superiores Cucumeres refert, folia autem maiora sunt, & profundis vtrimque incifuris

Colocynthis.

Pepo maior oblongus.

cifuris dissecta: flos aurei coloris: fructus globosi, striati, colore superius virentes, inferius, qua humi iacent, inalbicantes, quorum exterior cutis laevis, interior caro mediocriter dura, Peponum quam Melonum similia: medulla fungosa, in qua semen oblongum, planum, maius quam Cucumerum aut Melonum, minus quam Peponum, exterior cuius cortex nigricans aut subrubens ac durus est. Non facile autem istius Cucumerarij fructus computrescunt (veluti vulgaris Cucumeris aut Melonis dicti, qui decerpti facile corrumpuntur) sed diutine asseruari queunt, praesertim Tritici aceruis, ut Matthiolus ait, impositi.

In calidis regionibus, ut, Apulia, Calabria, Sicilia, ac similibus facile provenit: in Germania raro seritur, rarius vero etiam maturefcit.

Anguriam recentior atas appellat: Officinis Cucumis Citrulus dicitur: inter semina siquidem frigida, Officinis nuncupata maiora, huius semen admittitur nomine feminis Citruli. Si autem Cucumis Citrulus a Citri luteo colore nomen habet, vulgaris Cucumis proprie Cucumis Citrulus est.

Cucumis Citrulus.

Silvestre autem huiusgenus est *κολοκύνθης* siue Colochyntis dicta, de qua cap. xxvi. lib. ii. Pempt. 111.

Colocynthis.

Ceterum Anguriae caro, quae cortici subest, cruda, sed frequentius cocta comeditur, alimentum autem confert exiguum, idque frigidum ac humidum, sanguinemque ingenerat aquosum, qui internarum partium inflammationes mitigat, & bilis acrimoniam ac feruorem contemperat. Cruda in ore commansa linguae in febribus asperitatem lenit, & sitim sedat.

Semen facultate Cucumerum simile est.

De Pepone. CAP. IIIII.

PEPONVM aliquot reperiuntur species vel magnitudine vel forma differentes.

Maior Pepon crassos, asperos, spinisque nonnullis obfitos caules promit praelongos, qui clauiculis siue capreolis suis vicina comprehendentes, perticas, scenas, ac sepimenta conscendunt, quae nisi iuxta posita fuerint, humi repunt: folia ampla sunt, valde aspera, aliquot profundis incisuris diuisa, marginibus ferratis: flores admodum magni sunt, calathi forma, auri colore lutei, per ora quinque prominentibus angulis denticulati: fructus magni, crassi, rotundi, oblongi, crassioribus striis veluti angulosi, quorum pulpa cortici subiacens candida mediocriterque dura est, interior medulla fungosa: semen magnum, latum, planum, subalbidum, multo quam Cucumeris maius, forma alioqui haud differens: color corticis quandoque obscure virens, alias albidus: virentis autem Peponis cortex durior est, ac veluti lignosus; albidus vero mollior ac tenerior.

Alterum Peponum genus caulibus ac foliis, utrisque asperis, tum & clauiculis priori simile

K K 3

est;

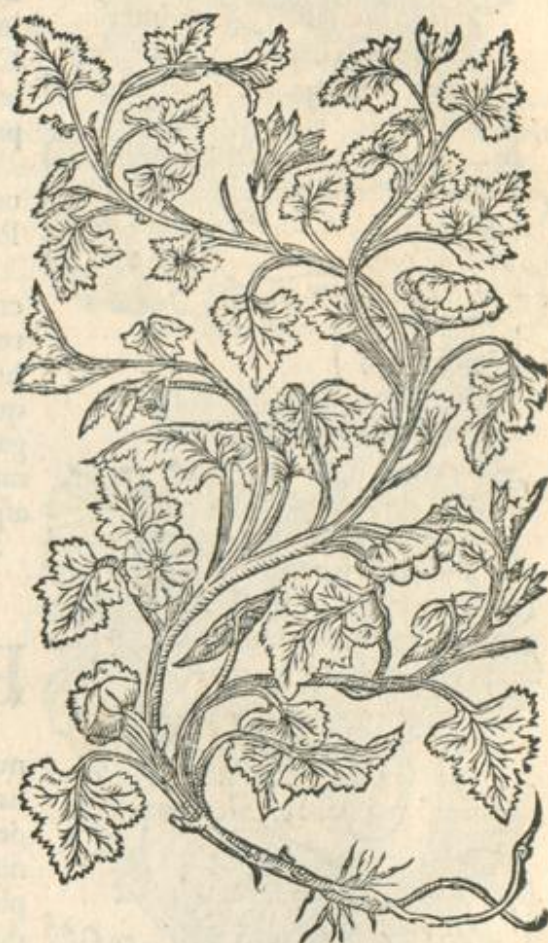
Pepo rotundus maior.

Pepo rotundus minor.

Pepo latus.

est, sed foliorum fissuræ minùs profundæ, caulesq; teneriores: flores similiter lutei, patentes & anteriùs angulosi veluti prioris: fructus autem globosi, rotundiores, modò maiores, frequenter minores; & quandoque virentes, duriorisque corticis: subinde cute molliore ac albicante, caro quibus subest veluti prioris: semina quoque eiusdè formæ, sed aliquantò minora.

3. Huius generis & tertius est Pepon, asperis caulibus, foliisque fissis ac ferratis priorem referens: flos magnus quoque ac luteus veluti aliorum: fructus mediæ magnitudinis, cuius cortex tuberculis nonnullis exasperatur veluti Mali Citrij cutis, qui per maturitatem similiter luteus est, proinde & Citrium Malum cum colore tum asperitate referens.

4. Quarti generis Pepon forma ab aliis plurimum differt: caules quidem, folia, floresque aliorum similes sunt; fructus autem haud longus aut globosus, verum omnino latus, & quodammodò planus, scuto alicui prope modum similis; in medio quidem crassior, per circumferentiam verò tenuior, & quibusdam locis reflexus crisporum instar: cortex huius molli-

lis,

lis, tenuis, ac candidus est; caro interior satis dura ac durabilis: semen quàm Cucumeris maior, forma & colore conueniens.

Omnes Pepones hortenses sunt: lætum solum, pinguemque mediocriter terram postulant.

In calidis regionibus citius maturescunt, apud Belgas omnes ferotini sunt, & nisi ætas calida siccaque fuerit, vix ad perfectionem perueniunt.

Græcis *πέπων*, Latinis similiter *Pepo*. *πέπωνες* autem omnes fructus perfecti ac maturi communi nomine dicuntur: vnde Medici quidam, inquit Galenus, fructum hunc *σικυοπέ-σικυοπέ-πινα*, id est Peponem Cucumeralem nominari oportere contenderunt. *Plin. lib. ix. cap. v. πω.* Cucumeres, inquit, cum magnitudine excessere, Pepones vocantur. Germanis *Plußer*: Bohemis *Dijne*: Gallis *Ponpons*: Belgis *Pepomen* vocantur. Maiores à nonnullis Turcici cognominantur, Secundi verò Marini, Tertij Hispanici, Quarti autem Latorum Peponum nomen obtinuerunt.

Est autem omnium Peponum natura frigida cum copiosa humiditate: habent autem vim quamdam abstergendi, cuius beneficio vrinam ciunt, & deorsum expeditius quàm Cucurbitæ aut Melopepones permeant, vt Galenus scriptum reliquit.

Editur autem caro Peponum haudquaquam cruda, sed cocta. Descendit autem sic omnino faciliter, aluum facilem & quodam modò lubricam reddens. Alimentum autem confert exiguum, tenue, humidum frigidumque, (vitiosum, inquit Galenus) idque potissimum cum probè concocta non fuerit. quo casu cholerae morbo obnoxios efficere solet.

Durior caro Latorum est, qui & idcirco diutius quàm reliqui incorrupti asseruari queunt: eduntur autem hi non modò elixi, sed & in pingui aliquo fricti. Descendunt verò & per aluum haud segniter, alimentum verò adferunt quale aliorum.

Semen magis quàm caro extergit, vrinas promouet, renibus ex calculo infestatis vtile est.

De Pepone siluestri.

CAP. V.

VELVTI Cucumeribus & Anguriæ siluestres suæ sunt species, ita quoque & Pepones quidam agrestes & tota natura siluestres. Proferunt hi caules asperos spinis obstitos, folia aspera, flores luteos veluti fatiui; sed minora singula: fructus crassos, oblongos, striatos, durioris corticis ac colore virentes, sed minores multò; quorum pulpa & interior medulla vnà cum semine, veluti fatiuorum, sed admodum amara; semen quoque paulò minus.

Alicubi locis incultis spontè huiuscemodi Pepones gigni dubio procul est: verùm in Germania ac Belgio non nisi fati proueniunt.

Tamet si veteres horum non meminerint, res ipsa tamen ostendit *πέπωνες ἀγροίς*, & Pepones siluestres hos dici oportere.

Siluestres autem Pepones vti tota sua natura valdè amari, ita quoque temperamento calidi sicci que, & secundo quidem ordine intenso: expurgandi quoque non minorem vim,

Pepo siluestris.

Cucurbita prior.

quàm siluestris Cucumeres, obtinent.

Vinum quod calyci, exempta cum semine medulla, infusum, tantisper in eo hælerit, donec amaritudinem plenè contraxerit, per aluum purgat, ac pituitosos biliososque educit humores. In summa, huius succus idem quod Cucumeris agrestis præstat: reticcatus verò, Elaterij loco succedere potest.

De Cucurbita. CAP. VI.

CUCURBITA oblongos, viticulosos, & angulosos caules in alas nonnullas distributos profert, qui adnatis capreolis vicina propeq; assitentia, adminicula comprehendentes, sursum scandunt, & in altum tolluntur: folia admodum magna, lata, & nonnihil acuminata, Bardanæ fere magnitudine similia, sed mollia, alboque veluti tomento vnà cum caulibus ac foliorum pediculis candicantia, instar Althææ: flores foliorum è sinu albidi exeunt: fructus subsequuntur non vnus formæ: quandoque enim lagenarum formam quasi exprimens, in ventris modum turgescit, supereminente collo, quod, qua parte ventri adhæret, frequenter angustius: subinde verò & ventricosa ac crassa, sed absque collo, & inferiore sede latior, pyri turbinatam figuram quodammodò referens: aliàs verò in longitudinem producitur. Crescit, inquit Plinius lib. XIX. cap. v. Cucurbita qua cogitur forma, plerumque & intorti draconis figura. Libertate pensili concessa visa est nouem pedum longitudinis. Omnibus autem cortex per maturitatem durus, ligneus, ac flauis coloris: caro autem siue pulpa interior candida; semina oblonga, plana, compressa, anteriore parte acuminata, posteriore lata, duobus eminentibus angulis quasi cornuta; cortex quorum durus & candidus, medulla similiter albida ac dulcis.

Cucurbitæ in hortis coluntur ac feruntur.

Sub Autumnii tempus ad maturitatem demum perueniunt: in calidis tamen regionibus citius, maximè præcoces. Præcoces autem Cucurbitæ, tum & Cucumeres sic redduntur, vt Quintilij tradunt: In cophinos aut fictilia inutilia terra cribrata mittenda stercore admixto liquidior facta, & anticipato consueto tempore, Vere videlicet inchoante, semina implantanda, & cum Sol fuerit, & calor, & moderata pluuia, cophinos sub dio expones, circaque Solis occasus in domum contactam inferendi: atque hoc assidue faciendum, aqua irrorata quando vsus postulauerit: postquam verò perfectè cessabunt frigora & glacies, cophini siue dolia in locum subactum & excultum defodiendi, ita vt labra æqualia sint terræ, deinde reliqua cura adhibenda. Sic ille.

Græcis κολόκυνθα, & κολόκυνθα ἐδάδιμος: item κολόκυνθα ἡμεσος dicitur: Latinis Cucurbita, Cucurbita edulis, Cucurbita satiuæ: à nonnullis

Cucurbita latior.

Cucurbita longior.

nullus verò *κολόκωτα* per τ ultima syllaba: ab aliis *σιυώρια*: à Plinio Cucurbita Cameraria, quòd cameras, testudines, pergulas, topiarias hortorum scenas scandat ac operiat. Huic verò & altera, quæ nullis propè assistentibus fulta humi repit, Plebeia cognominatur. Italis autem Cucurbita *Zucca* dicitur: Hispanis *Calabazza*: Gallis *Courge*: Germanis *Kürbis*: Belgis *Cauwouden*: Bohemis *Čiřew*.

Cucurbitæ autem caro siue interior pulpa frigida ac humida temperamento est, vtraque qualitate secundi ordinis. Succus ad aurium cum phlegmone dolores, addito rosaceo, infusus prodest: tumores etiam omnes calidos pulpa imposita mitigat, capitis dolores puerorum & oculorum inflammationes hoc modo sedat. Si infanti dormienti paris longitudinis Cucurbita vel etiam Cucumis in lectulo adiungatur, & febricitauerit, mox à febre liber erit.

Editur verò & hæc pulpa cocta, sed quia succum habet aqueum ac tenuem, exiguum corpori præbet alimentum, atque frigidum ac humidum: facile autem subsidet, præcipuè elixa, quæ & propter substantiæ suæ lubricitatem, tum & humiditatem, aluum emollit.

Asa autem vel frixa in sartagine, quàm plurimum de propria humiditate deponit, atque idcirco minùs facile descendit, nec aluum adeò citò emollit.

Semen vrinæ acrimoniam contemperat, & eandem mediocriter prouocat.

De Cucurbita siluestri. CAP. VII.

SILVESTRIS autem Cucurbita & quædam præter superiores est: hæc autem viticulosis caulibus, capreolis, ac foliis mollibus, ac veluti lanuginosis satiuam æmulatur, omnibus ac singulis multò minoribus. Scandit verò & hæc scenas, vmbracula, ac testudines hortenses: fructus Cucurbitis ventricosus ac lagenulas referentibus forma quidam similis, sed magnitudine longè inferior, omnino videlicet paruulus, nec vulgari pyro maior, vtpote qui & manu concludi ac comprehendi queat. cortex huius exterior initio viret, postea durus factus ligni quoque colorem assumit. interior medulla humida & admodum succulenta est, in qua semen latet. amara autem hæc est, veluti siluestrium Peponum.

In calidis regionibus spontè alicubi gignitur, sed in Germania ac Belgio non nisi sata reperitur, vbi & tardè ac rarè perficitur.

Græcis

Cucurbita filuestris.

Σέρπος.

Græcis κολοκύνθη ἀγρία: Latinis Cucurbita filuestris. Plinius lib. xx. cap. 111. Cucurbitam filuestris Græcis σήμφον dici affirmat, quæ inanis est, digitali crassitudine, non nisi in saxosis nascens, cuius commanducata succus stomacho admodum prodest. Sed huiuscemodi hæc Cucurbita filuestris non est, quæ crassitudine digitum excedit, nec inanis, sed succi plena, ac stomachum nimia amaritudine offendit.

Sunt verò & quibus legitima hæc Colocynthis videtur, sed à veritate aberrantibus: nam κολοκύνθη Anguria filuestris est, cuius & tenuis cortex facile adimitur, & pulpa interior fungosa resiccatur; de qua Pempt. tertiæ libri tertij cap. xxvii. Huius autem Cucurbitæ filuestris durum ac lignosum putamen, medulla verò adedò humida, vt resiccari se non aut egrè admodum patiat.

Ceterùm facultate hæc Cucurbita calida & sicca est, nec minùs quàm Colocynthis, aut Pepones filuestris, vtriusque videlicet qualitatis ordine secundo: est verò & insigniter amara, quamobrem & obstructos meatus expurgat ac aperit: purgandi quoque vim per inferiorem ventrem æquè ac filuestris Pepones obtinet.

Vinum etiã quod in excavatam hanc Cucurbitulam nocte tota permanserit, valenter quoque purgat, & biliosos ac pituitosos humores educit.

Charantia.

De Charantia. CAP. VIII.

CHARANTIA tenuibus aliquot ac gracilibus viticulosus cauliculis vicina quæque conscendit, & capreolis suis, ex alarum sinu prodeuntibus, apprehendit: folia non magna, lata, glabra, ac mollia, in quinque partes dissecta, quarum singulæ ambitu circumrosæ: flosculi ex quinque foliolis mediocris latitudinis ex albedo in luteum elanguescunt: fructus oblongi, aliquantulum turbinati, oui ferè forma, sed minores, veluti spinulis aut aculeis innocentibus exasperati, qui per maturitatem foris intusque rubent, sponteque finduntur, in quibus semen latum, planum, ferè veluti Anguriæ, subnigricans vbi inaruerit.

Non nisi fata prouenit: meliùs ac faciliùs in Italiæ calidisque regionibus proficit, quàm in Germania vtraque, vbi rarò & tardè fructus maturefcit.

Baptista Sardus Momordicam appellat: alij Viticellam, Balsaminam, Charantiam: Italis est *Garanza*: Germanis *Balsam dyffel*: Gallis *Merveille*: Latinis *Pomum mirabile*: nonnullis *Pomum Ierosolymitanum*: Belgis *Balsam appel*. Balsaminæ nomen inde accepisse existimatur, quòd oleum in quo maturum pomum maceratum, ad multa vtile, veluti *Opobalsamum*, habeatur. Est tamè & alia Balsamina, de qua mox.

Obtinent autem fructus huius, tum & folia eximiam

eximiam reficcandi vim cum moderata quadam frigiditate temperiei mediæ proxima.

Vulnera recentia conglutinare folia imposita feruntur, cum vino verò assumpta coli intestinorumque dolores opire & ruptis conuulsisque vtiliter exhiberi.

Oleum in quo fructus, exempto semine, vel insolatus, vel in calentis aquæ balneo decoctus, vel in fumo equino maceratus, vulnerum inflammationes arcet: eadem & facile ac citò vnit ac perfanat: doloribus ac vlceribus mammillarum auxiliatur: vteri exulcerationes ac inflammationes iniectum curare posse existimatur: punctis ac vulneratis neruis vtiliter adhibetur: aduersus combustionem ex aqua oleo ve feruente, ferro ignito, vel igne multum confert: cicatrices extenuat. ramices quoque huius vnctione sanescunt, si foliorum puluis aliquot diebus interea exhibeatur. Steriles quoque hoc foecundas reddi affirmatur, si post balnei conuenientis vsum partes circa pubem ac vterum isto vngantur, ac demum viro mulier misceatur.

De Balsamina. CAP. IX.

Balsamina.

BALSAMINA hæc à Charantia, quæ & Balsamina, non parum differens est: caules promit non tenues aut viticulosos, sed rectos, crassos, ab imo ramosos, glabros, læues, succosos, veluti Portulacæ, inferius nonnihil sæpe rubentes, circa quos folia oblonga, acuminata, Salicis similia, per marginem tenuiter ferrata, e quorum sinu duo aut tres subrubentibus insidentes pediculis flores erumpunt, antèrius latiores ac patentes, posterius in tenue corniculum, veluti recuruam caudam, desinentes; colore eleganti dilute rubentes: succedunt fructus rotundi, asperi ac hirsuti, sed quam superioris minores, per maturitatem lutei, qui & sponte diffunduntur, semina spargentes, Lentibus satis similia.

Et hæc stirps non nisi hortensis ac peregrina Belgio.

Autumni tempore quandoque fructus maturefcunt: flos antea apparet.

Vulgò Balsaminam nuncupant; & quandoque neutro genere Balsaminum: Gesnerus Balsaminam amygdaloidem: Cordus maluit Balsamelam appellare: alij Balsaminam feminam, quibus prior mas: vnde hæc Germanis Balsam apsel weiblein / & Brabantis Balsam appel wijflien.

De huius autem facultatibus nihil asserendum: plerique priori facultate similem affirmare audent, sed temerè, cum huius experimentum à quoquam factum non constet.

De Fragis. CAP. X.

INTER herbaceos fructus Fraga quoque locum obtinent. Horum herba nullis caulibus intitur, sed pediculos tenues & lanuginosos à radicibus promit, quorum nonnulli folia, alij flosculos proferunt: deinde & fibras quasdam proserpentes edit, quibus seipsam multiplicat: folia autem in vno pediculo terna, oblonga, lata, per circumferentias serræ modo incisa, superius virentia, inferius albidiora, quorum singula maiora latioraque quam Pentaphylli: flores quatuor aut quini ab vno pediculo exeunt albidii, quinquefolij: subsequuntur Fraga superficie exasperata, exiguis Moris quodammodo similia, colore rubentia, quandoque sed rarò candida, gustu vinoso suaui, quorum interior pulpa mollis, humida, & albida, in qua semen pusillum: radix diuturna, subnigricans, multis fibris capillata.

Horum verò & alterum genus, quod superiori pediculis, fibris, foliis, flosculis simile est, sed Fraga gustu dulciora: firmiter etiam suis pediculis adhærescunt, nec ita facile decerpi se, vt superiora, patiuntur: radix huius quoque restibilis, & capillis fibrata.

In montibus, non rarò in conuallibus, in siluis ac aliis similiter aliquantulum vmbrosis Fraga gignuntur: proficiunt & in hortis. Priora passim vbique vulgaria sunt, sed altera rariora, nec alibi quam in hortis requirenda.

Viret

Viret toto anno herba : Vere latius fibris suis exspatiatur, ac deinde flores facit : Iunio, vel etiam prius, fructus maturi sunt.

Fraga ipsi fructus Latinè Virgilio ac Ouidio dicuntur, nec aliud nomen vulgò cognitum: Germani Erdbeeren / Belgæ Eertbestien / Galli Fraises appellant. Herbam Fragariam vocant, Iacobus verò Manlius Fragulam, Germani Erdbeeren Kraut / Brabanti Eertbestien crupt.

Hallucinantur autem non parum, qui fructum hunc Rubi Ideæ morum existimant: nec minùs qui Comarum faciunt.

Ceterùm herbæ folia ac radices refrigerant, & cum adstrictione resiccant: Fraga verò frigida sunt & humida.

Vulnerum inflammationem folia imposita arcent. Decoctum eorum gingiuas roborat, dentes firmat, & aduersus incipientes oris & tonsillarum inflammationes vtiliter gargarizatur. Fluxus muliebres eadem sistunt, & dysenterias curant.

Fraga sitim sedant, & ventriculi inflammationes, caloremque reprimunt: alimentum conferunt exiguum, tenue & aquosum; & si in ventriculo ipsa corrumpi contingat, etiam prauum.

Stillatitius horum liquor faciem fertur expurgare, & deletis maculis nitidam ipsam reddere, aduersusque calculum renum vtiliter bibi.

STIR-

S T I R P I V M H I S T O R I Æ
P E M P T A D I S Q V I N T A E

L I B E R T E R T I V S,

D E E S C V L E N T I S R A D I C I B V S,

E T E I V S G E N E R I S B V L B I S,

A C N O N N V L L I S A L I I S.

P R Æ F A T I O.

VCVMERARIIS fructibus, paucisque herbarum aliis qui vescendo sunt, radices edules opportunè succedunt. Cum autem illarum exiguus sit numerus, & bulbos, qui esui idonei habentur, in istarum societatem admittere operæ pretium fuit. Plurimos quidem bulbos Pemptadis secunda libro secundo descripsimus, sed quorum flores elegantes ac venusti hortis gratiam ac ornatum conferunt, oculosque magis quam ventrem pascunt.

Restant præter illos nonnulli, sed tamen non omnes edules, quos tamen unà cum his prosequemur, ne qui unius generis censentur, ab inuicem diuellerentur. Satis sit floriferos ab istis separasse, qui alioqui unà cum reliquis simul vno libro comprehendi potuissent.

D E R A P O.

C A P V T I.

Rapum vulgare.

Rapum oblongius.

RA P O oblonga, aspera, & virentia sunt folia, vtrimque profundis incisuris dissecta: caulis verò ramosus, flosculi lutei, filiquæ ac semina qualia Brassicæ. Rapum, quod pro radice est, tuberosum, rarò globi instar orbiculatum, frequètiùs in latitudinem effusum, rarissimè oblongius supra terram extans, inferiùs tenuem quamdam radiculam demittit, cortice vestitur crasso, albicante, & carne interiùs albida, quæ cruda coctaquæ editur.

L L

Ferunt

Ferunt autem nonnulli & Rapum quoddam esse, interiore pulpa rubens; sed fortassis hoc illud est, quod inter Betas reposuimus, & à nonnullis pro Rapo rubente haberi scriptum Pemptadis huius libro primo cap. vi.

Est verò & siluestre quoddam Rapum, cuius varias species Pemptadis secundæ lib. primo ostendimus.

Terram Rapum mediocrem postulat & solutam, ac adeò solutam, Petro Crescentio auctore, ut ferè in puluerem sit redacta: in agris & nonnullis vineis quibusdam locis gignitur.

Seritur Vere, vel post demessam segetem, in eodem in quo Secale natum agro: altero anno vnà cum Brasica flores & semina producit. Transferri autem primo Vere, vel etiam citius Rapa oportet, si ad sationem Raporum semen vtile speratur: non translatorum ad reliqua quidem vtile semen, verum ex eo non extuberans Rapum, sed exiguae radice excrefcit.

Rapum autem Græcis γορβύλη, aut γορβύλης dicitur; & γορβύλη ήμεσες, quod vulgaris vsus; in Officinis & passim Rapa: à Lacedæmoniis verò ρασήρ: apud Bœotios verò ζεθελης, ut Athenæus refert: Germanis Xuben: Belgis Napen: Gallis *Naveau rond*: Hispanis *Nabo redondo*, vel *Naps redons*: Italis *Rapi*: Anglis *Turnepe*.

Ceterum Rapi tuberosa radix, quæ propriè Rapum, & stirpi nomen dedit, cruda quandoque, sed frequentius cocta editur. Cruda inflat, & succum crassum frigidumque ingenerat: cocta minus refrigerat, imò adeò exiguum, ut refrigerare non percipiatur; humida tamen nihilominus & flatulenta existit. Refert autem non parum quo modo Rapum decoquatur: in aqua aut iure aliquo decoctum humidius est, citoque descendit, & aluum facilem reddit. Super carbones verò assatum ficius est, & flatuum minus ingenerat, non omnis tamen expers. Quocumque autem tandem coquantur modo, amplius multò quàm cruda alunt, alimentum conferunt non vitiosum, temperato proximum, sed non copiosum: ad lactis tamen & seminis generationem faciunt. Est verò & facultas eorum nonnihil diuretica.

Decoctum Rapi ad tussim & vocis raucedinem confert, vesperi bibitum addito saccharo aut exiguo mellis despumati. Dioscorides hoc & podagras & perniones foueri refert. Idem & ipsum Rapum tritum vtiliter pernionibus imponi addit, tum & ceratum rosaceum, quod in excavato Rapo per cineres feruentes excoctum fuerit, exulceratis pernionibus prodesse.

Asparagi Rapi siue prima à transplantatione germina decocta, vrinæ, si edantur, mouent.

Semen in antidota recipitur, & Theriacis admiscetur: in potu sumptum venenis aduersatur.

Belgæ oleum ex semine expressum ad reliquos à partu dolores subinde exhibent: tum &

ipsis pueris aduersus vermes, quos perimit & expellit. Idem lotum cum aqua frigida calores, feruoresque, & asperitudines cutis illitum mitigat. Vtuntur verò & hoc in cibatu, sed non prius quàm probè coctum aliquamdiu efferbuerit, vel pleraque in eo incocta fuerint. tale autem facile, in ventriculo innatans, amarescit, & bilem commouet.

De Napo. CAP. II.

NAPVS foliis, caulibus, flore, siliquis, semineque; Rapum refert, sed radix quæ Rapo in orbiculatam latitudinè extuberat, Napo in longitudinem exporrigitur: Napi siquidem crassa & longa radix est, Napi & ipsa nomen retinens.

Solutam quoque terram haud aliter quàm Rapum postulat, in latiori tamen etiam prouenit: nascitur in Gallia, Bauaria, aliisque frequenter regionibus.

Seritur, transfertur, semen perficit eodem quo Rapum tempore.

Huius autem, tum & Rapi, siluestris habetur species, quam Gallia rura Nauetam, Ruellio teste, appellant. Quæ ex non transplantatorum siue Raporum siue Naporum semine nascitur: & foliis, caule, reliquisque Rapum ac Napum æmulatur, sed radice non crassa, oblonga quidem, & haud magna est. Rapum etenim transferri, & in alium locum defigi debere, ex cuius semine nasciturum

Naueta.

sciturum exspectatur Rapum, antè dictum: eodem modo & Napus translationem desiderat.

Seritur autem huiuscemodi stirps non paucis locis in agris feminis cauisa, veluti & siluestrior illa Brassica, Crambe veteribus nuncupata. Ex vberiore enim horum feminum proventu magnum subinde lucrum, & haud mediocris quaestus agricolis accedit: trusatilibus siquidem molis ex eo oleum excluditur, cuius non modò ad oblonga, aut ad lucernarum lumina vsus est, verum etiam ad saponis compositionem requiritur. Nam ex hoc, & vna fortissimo ex nonnullis cineribus lixiuio, sapo decoquitur, quo ad eluendas expurgandasque lineas vestes vniuersum fere Belgium vtitur.

Rapistrum.

Napus Græcis *βουβίαις* dicitur; quod tamen nomen Rapo magis conuenit: nam Bouniadis appellatio à tumente figura diducta apparet: Germanis *Stochrüben*: Brabantis *Stecurapen*: Parisiense *Napen*: Hispanis *Nabo commun*, & *Naps*: Italis *Napo*: Gallis *Naueau*: Anglis *Rape*.

Galenus inter *γολυβίδα* & *βουβίαις* differentiã nullã facit, & reuera Napus à Rapo nisi sola radice forma dissidet: vt & antè scriptum est.

Est & Napus à Rapo facultate & temperatūra non differens, nisi quòd Napus paulò siccior, minusque facile concoquatur aut descendat, paucioresque flatus ingeneret: in reliquis cum Rapo conuenit.

De Rapistro. CAP. III.

RAPISTRO folia exeunt lata, oblonga, aspera, veluti Rapi ac Napi, sed lateribus indiuisa: cauliculi eius tenues, hirsuti, pedales, vel altiores: secundum ramulos exiguos flosculos proferunt colore subluteos, ac postea tenues, oblongas, & paruas siliquas, in quibus semen veluti Rapi, sed feruens ac acre gultu veluti Sinapis, sed amarius: radix non magna.

Frequenter in agris, dum requiescunt, & aratro non proscinduntur, sponte nascitur; non minus tamen & secus vias, prope veteres muros, & aliis incultis & asperis.

A Martio mense in multam ætatem cum flore reperitur: interea verò & semen perficitur.

Nostra ætas Rapistrum nominat: nonnulli verò & Sinapi siluestre: Germanis *Hederich*: Belgis *Hericli*: Gallis *Velar*, ou de la *Tortelle*: nõ esse Erysimum, vt quibusdam visum, folium indiuisum, & haudquaquam Erucae simile, ostendit.

Ceterum Rapistri semen calidum & siccum nõ minus quàm Sinapis. Vsurpatur à nonnullis huius loco, qui condimentum à Sinapi nomẽ habens, vel ex hoc componunt, vel ei admiscunt; sed palato tale minus gratum, quòd amaricans sit.

De Lampfana. CAP. IIII.

LAMPFANÆ folia Napi aut Rapi similiter satis similia sunt, sed minora, minusque aspera: cauliculi cubitales, tenues ac ramosi: flosculi in fastigijs virgularum lutei, minores, Hieracij æmuli, ex aliquot videlicet paruis foliolis congesti: radices tenues ac coherentes fibræ.

Iuxta agrorum & hortorum latera ac margines, secus vias, locis incultis, non omnino aridis haud rarò exit.

Tota ætate cum floribus viger.

LL 2

Λαμ-

Lampfana.

Λαμψάνω hoc olus Græci nominant: Latini eadem voce vtuntur: inter nothas tamen à Romanis Napium dici refertur. Napio autem illi nomen à Napi similitudine, quem folio refert.

Reticcantem autem ac extergentem, nonnihilque digerentem facultatem obtinet. Galenus hanc esam malos succos procreare scribit: Dioscorides verò plus alere ait quàm Rumi- cem, & stomacho vtiliorem. Coquuntur autem, eodem auctore, caules foliaque, & in ci- bum recipiuntur.

De Raphanide, siue Radicula.

CAP. V.

Raphanis siue Radicula satua.

Radicula satua minor.

RADICULARVM satua vna, siluestris altera, tertia Magnæ cognomen accepit. De singulis autem seorsim agendum.

Satiua Radicula folia emitit magna, virentia, aspera, vtroque latere profundis incisuris dissecta, Rapi foliis haud dissimilia, sed maiora: caules teretes sunt inque alas sparsi, è quibus flosculi quatuor foliolorum dilute purpurei, succedentibus siliquis crassis, acuminatis, interiùs fungosis, in quibus duo aut tria semina, maiora quam Rapi aut Brassicæ: radix foris in- tusque frequentissimè albida, quandoque exteriùs nigricans: crassa, & longa, si conueniens solum nacta fuerit, subinde verò crassior ac breuior.

Diu beneque subactam ac solutam terram Radicula requirit, & mediocriter pinguem: in arenosa etiam quandoque non infeliciter prouenit.

Post æstatis solstitium Iunio aut Iulio mense commodissimè ac optimè Radicula seritur. Vere tempestiue sata, parum radice probatur aut proficit: nimis enim citò in caulem assur- gens, mox flores, seminaque profert: serius sata radice grandescit, hibernis mensibus infer- tur, Vere sequente flores seminaque demum facit.

Theophrasto, Dioscoridi, ac Galeno, aliisque Veterum Græcè ραφανίς dicitur: & quæ se- ritur ραφανίς ἡμερῆς: posteriores ραφανόν appellant: antiquiores autem, & Artici, teste Gale- no, Brassicam ραφανόν vocarunt. Latinis autem ραφανίς Radicula, & satua Radicula est: Offi- cinis verò Raphanus, Germanis Netuch/ Belgis rabijss/ Gallis Raisfort, Italis Radice, Rafano, Hispanis Rauano, Anglis Rabbitshe/ Rabon/ Bohemis Rzedsem: Radiculæ semen Cælius à Mar- cello Empirico Bacanon dici affirmat: & similiter ab Aëtio Tetrabibli lib. II. cap. II. Corna- rius

Bacanon.

rius

rius tamen non Bacanon, sed Cacanon legit. Inuenitur verò nomen Bacani etiam apud Nicolaum Myrepsum compos. cclv. lib. primi.

Radicula manifestè excalfacit & resecat: attenuandi & aperiendi vim habet, acri in ea qualitate superante: in tertio autem ordine excalfacientium, & secundo resiccantium hanc Galenus statuit, & obsonium magis esse refert quàm alimentum.

Editur autem cruda. Nonnulli autem hanc cum pane alterius cibi loco sumunt: hoc modo esitata, paucissimum confert alimentum, idque vitiosum ac reprobum. Plerique verò non solum hanc mandunt, sed inter prandendum, aut cœnandum, aliorum ciborum veluti condimentum, & appetentiæ incitamentum adhibent: & minùs vitiosum succum sic ingenerat, sed cùm difficiliùs reliquis cibis concoquatur, quandoque & ventriculo molesta, ipsum perturbat: ad ciborum tamen distributionem adiuvat, præsertim si à cibo sumatur: ante verò cibum sumpta ipsum subleuat, ructus excitat, ventriculum subuertit: vomitum etiam ante cibum data promouet, sed præcipuè cortex, qui ipsa interiore carne vt acrior, ita quoque maiore efficacia vomitiones cum oxymelite datus facit. Prouocat verò & Radicula vrinas, ac cohærentes calculos dissoluit ac expellit: decocto eius ad ternos cyathos manè, vt Plinius ait, epoto: quod &, auctore Dioscoride, ad veterem tussim confert, & quæ in pectore crassa hærent extenuat. Huius loco nostra ætas stillatio vtitur per organa extracto liquore, qui & vrinas potenter cit, & calculos renum eiicit. Idem verò & ad vomitionem confert, additis iis quæ ipsam prouocant. Radicula verò tusa, lienosis imposta prodest: saggillata tollit, & contra viperarum morsus auxiliatur.

Eadem & semen potest, nam & vomitionem facit, vrinas similiter mouet, & ex aceto impositum lienem extenuat. Galenus Radiculae cauliculum Vere erumpentem elixum à nonnullis edi refert, ipsumque magis ait nutrire quàm Radiculam crudam, propterea quòd in aqua magnam decoctione acrimoniæ partem deposuerit; nihilominùs tamen paucissimum habere alimentum.

De Radicula siluestri. CAP. VI.

SILVESTRIS Radicula folio est breuiore, angustiore, crebrioribusque incisuris dissecto, propemodum veluti Erucæ, sed multò quàm huius maiore: cauliculi tenues, pedales, vel altiore: flosculi lutei exigui: siliquæ paruæ: minutum quoque semen: radix digitum quandoque crassa, oblonga, alba, sapore acris, mordaxque ac viuax.

Iuxta fossas ac serobes aquas habentes spontè nascitur, & pluribus annis restat.

Flores eius Iunio mense potissimum vigent, radix Februario aut Martio aliquando effoditur, & satiuæ loco infertur, ac editur.

Radicula siluestris Græcis *ραφανικὴ ἀγρία*: à nonnullis verò & Armoracia dicitur: Germanis *Wilder Rettich* / Belgis *Wilde radys* / Hisp. *Xaramago*, Italis *Ramolacci*, Gallis *Raisfort sauage*.

Facultate autem hæc Radicula non inferior satiuæ est, sed calidior ac siccior, quia & acrior.

Dioscorides folium inter olera recipi scribit: tum & radicem coctam, quæ, vt ait, excalfacit, vrinas mouet, & æstuosa est.

De Raphanide, siue Radicula magna. CAP. VII.

MAGNA Raphanis grandia profert folia, longa, lata, acuminata, saturato colore virentia, Hippolapathi æmula, sed maiora & asperiora: caulem (si quando promit) edit tenuem, atque in eo flosculos albidos, paruulos, & exiguas siliquas: radix magna & albida est, gustu admodum acris.

Humentibus hortorum locis gaudet, atque in his meliùs, quàm in aridioribus aut aridis proficit: gigni verò & in pratis nonnullis Fuchsius auctor est.

Aprili aut Maio quandoque huius flores apparent, siliquis post succedentibus. aded verò rarum hoc est, vt semen nullum hanc præferre Petrus Crescentius scripserit: qui Nouembri, Decembri, Ianuario, Februario, vel etiam Martio ait mense radicem particulas ferendas, ac in pinguem solutamque terram defigendas, exque iis facile magnas crassasque subnascituras radices.

Raphanum magnum aut Raphanum Rusticanum vulgò appellant: nonnulli & simpliciter Raphanum: nos Raphanidem magnam, aut Radiculam magnam, aut Rusticanam dicere maluimus: Germanis verò est *Weerrettich* / aut *Krain* siue *Kren*: Gallis *Grand Raisin*, *grand Raisfort*: Belgis frequentius Raphanus, quandoque ad imitationem Germanorum *Weer radys* / Bohemis *Chren*.

Inimicam autem hanc magnam Raphanidem siue Radiculam vitibus esse nonnulli sentiunt, & tantum quidem inter hæc odium esse, vt Raphanis magna iuxta vitem facta retror-

Raphanis magna.

Pastinaca tenuifolia fatiua.

Pastinaca fatiua rubens.

assurgit,

sum fugiens abeat, & huius radix arida ac tusa in vinum coniecta, ipsum mox in acetum comutet. Vetustissimi autem scriptores, diffidium cum Vite, Raphano quidem, sed non huic, sed Brassicae ascribunt; quam antiquissimos *ραφανος* nominare iam ante scriptum est.

Ceterum Raphanidis huius radix admodum acris est, calida tertio, & sicca secundo intenso: contusae admodum frequens apud Germanos pro condimento vsus est. Valent ad eadem ad quae fatiuae, sed & vehementiores sunt.

Oxymeli ex aceto, in quo triduum cortices maderint, vomitum excitat, & aduersus quartanas commedatur: quin & cortices ipsi in aceto macerati, si cum exiguo mellis edantur, deinde aqua superbibatur tepida, vomitione quoque expurgat.

Herbae folia cum vino decocta, additoque modico oleo, ac cataplasmati in modum imposita, iocinoris ac lienis durities molliunt: pectini vero admota, vriniae stillicidio auxiliantur.

De Pastinacis tenuifoliis. CAP. VIII.

PASTINACARVM duo posterior aetas genera ostendit, tenuioris folij vnū, latioris alterū.

Tenuifoliarum autem Pastinacarum quaedam fatiuae sunt, siluestris vero alia.

Satiuae Pastinacae folia saturato colore virent, ampla sunt, sed in tenuissimas ac minutas partes multiplicibus sectionibus diuisa: caulis, quando

assurgit, rectus & rotundus est, forisq̄ue nonnihil hirsutus, interiore parte cauus, culminantibus in summo rotundis umbellis, in quibus flosculi parvuli albicantes: succedit semen non magnum, sed asperum & hirsutum: radix crassa, dodrantalis, lutea, esui grata, & ori iucunda.

Huius altera species, priori omnibus partibus similis, solo radice colore ab ea differt, qui huic non luteus, sed saturato rubore nigricat.

Seruntur istæ Pastinacæ in agris ac hortis, in quibus & alia olera habentur: terram quoque desiderant non firmam & bene subactam.

Altero à satione anno caulē promunt, & flosculos, semenq̄ue proferunt.

Est verò hæc propriè à Græcis *σαφυλίνος* dicta: nam quam nos latioris folij Pastinacam nuncupauimus, a veteribus alio descripta est nomine: huius autem fatium genus *σαφυλίνος ἡμμερος*, Latinis Pastinaca fatiua dicitur: Theophrastus autem lib. IX. De stirpium historia hunc Staphylinum *δαύκον* nominat, & apud Arcades nasci refert: ac in Sparteni Achaïæ laudatissimum, radicemq̄ue ait *μηλίαν*, id est, luteam esse, exemplaria quædam *μέλαναν* legunt: quod de altera specie veritatem habet. Galenus lib. De med. simp. facultatibus Daucum quoque facit, sed tamen non simpliciter Daucum, sed composito nomine Daucum Pastinacam appellat. Nam Theophrasto quidem, ut diximus, Daucus est: à Dioscoride verò pro Pastinaca hanc haberi, siluestris ab ipso descripta Pastinaca, huic folijs, flore, semineq̄ue affinis, satis ostendit. Nos autem hanc Pastinacam tenuifoliam, ad differentiam alterius latioris folij, & candidæ radice, vocauimus.

Priorem autem harum Pastinacarum Germani *Zam Nestnachen* & *Håle Nûben* appellant: Brabanti *Seel Peen* / *Seel Pooten* / *Seel wortelen*: Galli *Pastinade iaulne*: Itali *Pastinaca*: Hispani *Canahoria*, *Pastinagues* & *Cenouras*.

Alteram verò Carotam vocant. Iacobus Manlius Caryotam, & Pastinacæ, cuius radix citrina est, speciem facit: veteres autem Caryotam inter Palmæ fructus numerant. Carota autem hæc Pastinaca dicitur à Germanica voce *Gar rotz*, quod est, in totum rubens: quæ non modò ad Brabantos, verùm & ad Italos Gallosq̄ue vox peruenit.

Ceterum Pastinacæ luteæ radix frequentissime cum pinguium carniū iure cocta editur. temperatè calida est, & nonnihil humida alimentum, non multum quidem, sed minus vitiosum, quàm alia pleraque, suggerit. flatulentum quoque quiddam obtinet, sed minus quàm Rapa, quibus etiam minus citò descendit.

Rubra siue nigra, & ipsa coquitur, sed rarò cum carnibus: cum oleo verò, sale (quod pro

Pastinaca siluestris tenuifolia.

gato Veterum) & aceto frequētius editur: acetariorum aliorum loco hibernis mēsis succedēs. Similis autem hæc facultate Luteæ est. Semen vtriusque calidum ac siccum: flatus discutit, vrinæque mouet, veluti siluestris Pastinacæ, sed minus efficax est.

De Pastinaca tenuifolia siluestri.

CAP. IX.

SILVESTRI tenuifoliæ Pastinacæ folia tenuiter ac variè dissecta sunt, veluti fatiuarum, sed albidiora, & paulò hirsutiora: caules similiter hirsuti & asperiusculi: flosculi in latis rotundisq̄ue umbellis parui, albidi, quorum medius saturato colore purpureus est: semen asperum & hirsutum, quo ad maturitatē perueniente, umbella cōtrahitur: radix albida, tenuis, mediocris longitudinis.

Incultis locis secus agros, ipsorum margines, prope vias ac semitas, quandoque & in ruderibus sua sponte gignitur.

Augusto semen legi potest, flores Iunio aut Iulio vigent.

Græcè *σαφυλίνος άγριος*: Latine Pastinaca siluestris: Officinæ pro Dauco habent, eiusq̄ loco nec male nec infeliciter vtuntur. Nam & Galenus suo tempore pro Dauco habitum fuisse testatur, & Dauci à Theophrasto dicti siluestre genus est. Germanis *Wild Nestnachē* / *Vogetneji*: Brabantis

tis Vogels nest / Croonfiens cruyt / wilde Pastenaken: Gallis *Pastenade sauage*: Italis *Pastinaca saluatica*: Hispanis *çanahoria saluage*: Athenæus Diphilum auctorem citans, Pastinacam ait $\phi\lambda\sigma\sigma\upsilon\nu$ vocari, quod ad res promoueat Venereas. Orpheus etiam, auctore Plinio, amatorium & huic quid inesse dixit. Sunt autem hæc de siluestri Pastinaca scripta, cuius radix efficacior est quàm satiuæ: & Venereum quid, vt Galenus ait, obtinet.

At semen huius siluestris Pastinacæ, tum & radix secundo ordine exalfaciunt, resiccant, & vnà aperiunt ac attenuant.

Radix decocta, aut epota vrinam cit, calculos pellit, fetus ex vtero detrahit, quod & in pello apposita facit: flatuosum autem quid obtinet, vnde & ad Venerem extimulat.

Semen potum & appositum similiter & menses ducit, vrinæ difficultati succurrit, flatus discutit, hydropicis prodest, & quibus venter tumidus est: aduersus colicos ac nephriticos dolores cum vino sumptum, aut decoctum, plurimum confert: muliebres suffocationes & hoc modo assumptum lenit, & conceptus adiuuat: contra venenatorum omnium morsus ac ictus vtilissimum fertur, ait Dioscorides, ab his non lædi qui præsumperit.

De *Pastinaca latifolia*.

CAP. X.

*Pastinaca latifolia satiuæ.**Pastinaca latifolia siluestris.*

LATIFOLIA Pastinaca duplex quoque est, satiuæ videlicet & siluestris.

Satiuæ folia ampla sunt, ex multis ad vnâ costam coherentibus collecta, Fraxini similia, siue (vt Dioscorides) vt Terebinthi: quorum singularia oblonga, digitos duos lata, & ambitu serræ modo incisa: caulis rectus, striatus, ad hominis altitudinem quandoque attollitur, comantibus in summo flosculis, in umbellis, luteis, & semine deinde plano, rotundoque, maiore quàm Anethi: radix candida, oblonga, dulcis esui apta.

In hortis ac nonnullis agris & hæc Pastinaca feritur: terram autem requirit pinguem, ac solutam, alteque perfossam.

Siluestris huius generis Pastinacæ satiuam foliis, caule, umbella, flosculis luteis, semine plano rotundoque refert, sed radix tenuis, durior, ac lignosior, esui minùs idonea est.

Gignitur hæc non paucis Belgij ac Germaniæ locis incultis, ac subinde penes hortorum sepimenta.

Vtraque

Vtraq; Julio aut Augusto floré profert, semen deinde perficit, & altero quidé ex quo vel sa-
ta vel enata est anno: latius radix Autumno & hieme vsq; in proximú Ver esui aptissima est.

Nostri atas eam quæ feritur *σαρυλλιον* ac Pastinacam quoque appellat: idcirco & eam La-
tifoliam, ad differentiam alterius tenuifoliae (quæ verè & proprie veterum Staphylinus) cog-
nominauimus: Germanis est *Widenweis* *Widen* *zam* *Widen*: Brabantis *Pastinaken*.

Siluestre huius genus, quidam hæsitantes ac ignorantes quò referri posset, Panacis spe-
ciem esse finxerunt: nonnulli verò Bauciam, alij Brancam Leoninam vocarunt. Baucia au-
tem, auctore Iacobo Manlio in Luminari maiore, Pastinaca est Dioscoridis & reliquorum
veterum, Tenuifolia videlicet dicta.

A veteribus autem, ac præcipuè a Dioscoride, Pastinaca hæc Græcè *ελαφοβοσκει* nomina-
tur: id quod conferenti Elaphobosci descriptionem cum hac mox fit manifestum. Radicem
verò & esui idoneam esse, ipse etiam Dioscorides agnoscit.

Elaphobosci siquidem caulis, vti Dioscorides scribit, est Libanotidis siue Fœniculi similis, *Elaphobos-*
geniculatus: folia digitos duos lata, sed longiora multò, ac veluti Terebinthi, *scum.*
hoc est, ambitu perfracta siue incisa, aliquantulum aspera; caules verò habent *ωραράδες*,
siue ramulares adnascencias complures, proferentes umbellas quales Anethi, flores subluteos: semen Anetho simile: radix trium digitorum longitudine, vnius crassitudine, candida,
dulcis, & esui idonea.

Dicitur verò istud etiam *ελάφιμον*, *νέφελον*, *σφιγγέριον*, *σφιουτβνον*, *εραπυζη*, *λύμη*, & Latine Cerui
ocellus, vt inter nothas ascriptum reperitur.

Dulces autem ac edules Pastinacæ huius radices moderatè calidæ sunt, & plus siccæ quàm
humidæ: alimentum conferunt amplius quàm Rapa, aut ceteræ Pastinacæ, idq; etiam paulò
crassius, non tamen vitiosum aut reprobum: eduntur autem coctæ; flatulenti quoque aliquid
obtinent: descendunt autem nec tardè nec citò; sed quod ad aluum pertinet, mediocriter
sefe habent: vrinas autem promouent: ventriculo, renibus, vesicæ, ac pulmonibus vtiles.

Semen calidius ac siccius est, ad secundum vtriusque qualitatis gradum pertingens. Vrinas
hoc mouet, & flatus discutit. Fama est, Dioscorides ait, Elaphobosci herbæ pabulo ceruas
serpentum moribus resistere: vnde & contra serpentum ictus semen ex vino datur.

De Sifaro. CAP. XI.

Sifarum.

SISARI folia ex pluribus similiter ad vnam
costam committuntur, quorum particularia
per circumferentias nonnihil quoque crenata;
sed minora, virentiora, ac læuora sunt, quàm La-
tifoliae Pastinacæ: cauliculi breues cubitum fre-
quenter non attingunt: flosculi in umbellis albi-
di: radice vero ab vno capite plures dimittun-
tur, palmi longitudine, digito sæpissimè tenuio-
res, duriusculo in medio neruo, dulces, candidæ,
& esui idoneæ, oriq; suauissimæ.

Sifarum istud in hortis feritur, & radice potis-
simùm: nam maioribus ac crassioribus sublatis,
minores iterùm in terram defiguntur: quod Martio
ac Aprili opportunè fit, priusquàm caules assurgant:
atq; hoc tẽpore exemptæ radice coctæ eduntur.

Sifarum autem Græci pariter *σισαριον* vocant:
Latini verò etiam Sifer: posteriores nonnulli Ser-
uillum, aut Cheruillum, vel Seruillam: Germani
Gierlin / *Tragus* *Sam garten* *Kapunketen*: Belgæ
Suyker wortelen / id est, sacchariæ radice, &
quandoque *Serillen*: Hispani *Cheriuia*: Itali *Sifa-*
ro: Galli *Cheruy*: Angli *Serret*. Atque Sifer illud
est, quod à Gelduba ad Rhenum castello sibi
Tiberius imperator adferri iubebat, vt refert Pli-
nius lib. XIX. cap. v. Inter medica, inquit, dicen-
dum Sifer, & ipsum Tiberius princeps nobilita-
uit, flagitans omnibus annis à Germania. Geldu-
ba appellatur castellum Rheno impositum, vbi
generositas præcipua.

Serapio-

Secacul.

Serapionis autem Secacul, de quo cap. LXXXIX. vt nonnulli existimant, haudquaquam est: Secacul siquidem folio describitur Iulben, id est, Pisi, interprete Matthæo Siluatico: & fructum fert nigrum Ciceris magnitudine, humore plenum, ac sapore dulcem: qui granum Culcul dicitur. Pisi autem folium non habet Sifarum, nec fructum nec granum fert nigrum Ciceri simile. Vnde satis constat, Sifarum à Serapionis Secacul plurimum differre: tantum abest vt idem sit.

Sifari autem radiculae moderatè calidae ac humidæ sunt: facillè concoquuntur, non tardè descendunt: nutriunt mediocriter, nec prauis sunt succi: flatulenti autem quiddam etiam obtinent Venerem promouentis: eduntur coctæ, & quandoque cum aceto, sale, & exiguo oleo acetarij in modum: quandoque verò in oleo aut butyro frixæ apparantur & alijs modis. In Sueuia, ait Hieronymus Heroldus, mulieres preparant maritis suis, atque vsum norunt.

De Allio. CAP. XII.

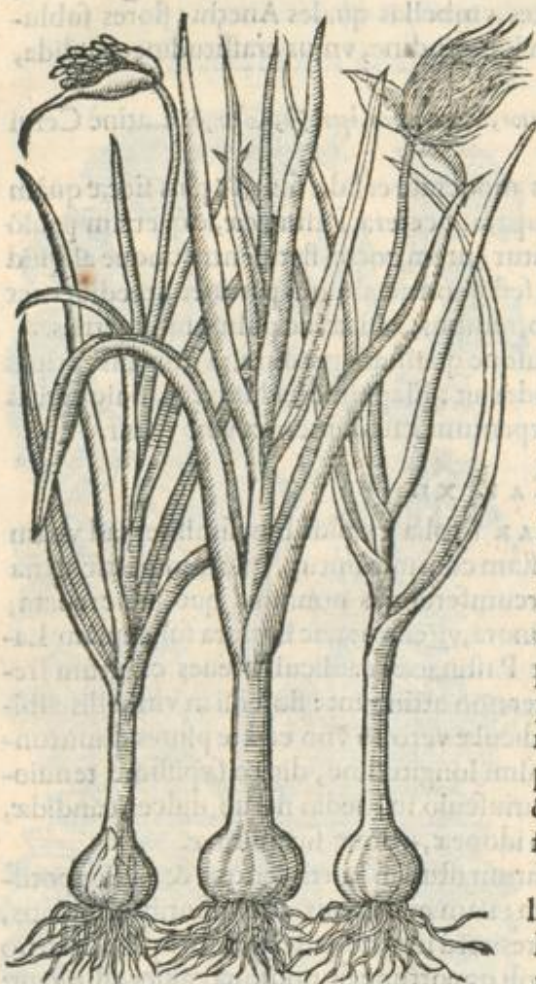
Allium.

1.

2.

3.

Vlpicum.

ALLII satiuæ quædam sunt genera, siluestria verò alia. Satiui Allij bulbus tenuissimis membranibus ex albedo dilute admodum purpurascens velatus, ex pluribus coherentibus nucleis, siue, vt vocant, spicis separatim conuestitis coaugmentatur, à quibus interius tenues quædam fibræ pro radicibus dimittuntur: folijs viret oblongis, Cerpæ similibus, inter quæ caulis, sed admodum rarò, nec primo aut altero anno, sed ferius, assurgit: quamobrem & caule semineque carere à quibusdam creditur.

Præter verò istud & aliud quoddam satiuum Allium Valerius describit Cordus, cuius bulbus minor est, & ex paucioribus nucleis, ipsiisque nudis ac non conuestitis compositus, membrana tamen tenuissima ac dilute purpurascens, bulbum ipsum quoque contegente. folia huius qualia prioris, sed nonnihil minora: cauliculus verò teres, cubitalis, glaber, fastigio capitulum proferens acuminatum, candida membrana velatum, qua per maturitatem disrupta, fructus apparent instar pilularum, orbicularem figuram habentes, Pisis maiores, racematim coherentes, colore foris purpurascens, sed pulpa interiore candida, sapore & odore bulbi nucleis similes, qui in terram defixi in plantis succrescunt.

Veteres verò & aliud quoddam satiuum Allium descriptum reliquerunt Vlpico nomine. Hoc, Columella lib. xi. ait, longè maioris est incrementi, quàm Allium: habet autem velut Allium plures coherentes spicas. Plinius lib. xix. cap. v. & hoc grandius esse testatur, & præcipue Africæ celebratum inter pulmentaria ruris.

Nouembri mense aut Decembri Allium benè feritur, Palladio auctore, & Vlpicum terra maximè alba fossa & subacta sine stercore: licet & in alia etiam stercoreata, addit Petrus Crescentius, proueniant: qui feri posse hæc mense Septembri, Octobri, Febuario & Martio; in calidis autem locis mense Decembri tradit. Plantantur autem, vt idem ait, in arcis vno palmo distantes.

1.

Allium autem Græci *σκόροδο* dicunt: Officinæ Latinam appellationem retinent. Germani *Kioblauch*: Belgæ *Looch*: Hispani *Aio*, *Alho*: Itali *Aglio*: Galli *Ail*, aut *Aux*: Bohemi *Česnek*: Angli *Garlic*. Appellatur verò & spuris vocibus *γίλλοσιον*, & *ἐλαφόβοσιον*.

2.

Alterum genus Cordus *ἀφικάρπον* appellat, quòd duobus locis fructus sine nucleis gignat.

3.

Vlpicum Græcis *ἀφροσκόροδο* nominant, à spuma quæ ab eo effertur, vt Plinio videtur. Tritum, inquit, in oleo & aceto, mirum quantum increseat spuma: dicitur verò ab eodem & *ἀνσκόροδο* ac Cyprium Allium.

Potest verò & istud Allij genus esse, quod *μάλυζα* nūcupatur, quo nomine Galenus in expositione

positione linguarum Hippocratis Allium appellari ait simplex caput habens, & non diuisum in spicas, cuiusmodi tamen & primum est Allium.

Ceterum Allium acre admodum est, resiccet ac calfacit quarto, vt Galenus ait, excessu, summam corporis cutem vesicas excitando exulcerat.

In cibo sumptum corpus insigniter excalfacit, & qui in ipso sunt humores crassos attenuat, lentos tenacesque inedit, digerendi etiam vim ac obstructiones aperiendi facultatem quoque habet: aduersatur vero & omnibus venenis frigidis, & virulentorum animalium ictibus: quamobrem & à Galeno Theriaca appellatur rusticorum.

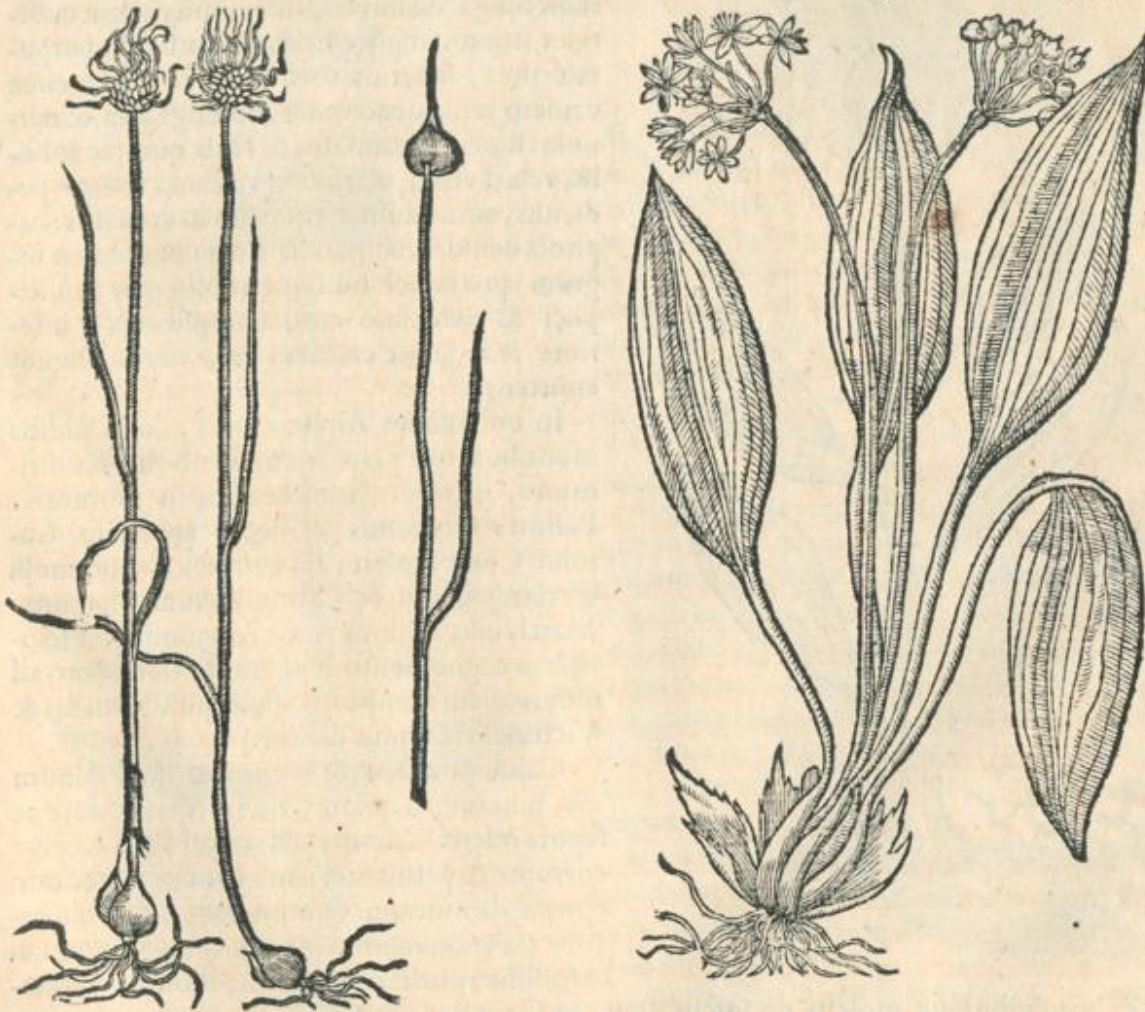
Alimentum autem corpori confert omnino nullum, succum autem ingenerat prauum ac acrem: ab eius idcirco vsu, qui calido præditi sunt temperamento, abstinere vel maximè oportet. Quod si autem in aqua elixum fuerit eousque donec acrimoniam deposuerit, vires habet imbecilliores, & succi quidem prauitatem, vt Galenus ait, non amplius retinet, alimenti tamen corpori quàm paucissimum confert. Vtile verò in cibo sumptum contra aquarum mutationes, asperam arteriam clarificat, veterem tussim lenit ac mitiorem reddit, vrinascit, flatu discutit, hydropicis ex aqua frigida auxiliatur, ventris vermes interimit atque expellit. Datur verò & pueris lac in quo decoctum fuerit, vtiliter aduersus vermes. Nonnulli cum carnibus coctum Allium edunt, & sic quidem minus quoque acre est, ventriculum verò frigidum adiuuat, flatuque tum in hoc, tum in intestinis hærentes discutit, vrinascit, mediocriter promouet, & à pestilentis aëris contagio tutos reddit.

Allij comæ decoctum in infessionibus mentes & secundas, Dioscorides ait, trahit; quod & suffitu potest. Cum Origani verò decocto Allium epotum pediculos & lendes enecat: vstum & cum melle permixtum, illitumque hypopia & alopecias sanat. Cum nardino vnguento, sale, & oleo exanthemata curat: aufert verò & alphas, impetigines, lentigines, achoras, furfures, & lepras cum melle. Cum teda & thure decoctum, si in ore contineatur, dentium dolores mitigat. Contra muris aranei siue *μυγαλῆς* morsus cum Fici folijs & Cumino imponitur.

De Allio siluestri. CAP. XIII.

Allium siluestre tenuifolium.

Allium siluestre latioris folij siue Allium vrsinum.

SILVESTRIA Allia recentioribus duo sunt: vnum folij angustioris, alterum latifolium. Priori folia sunt Iuncis similia, teretia, glabra, & interiùs vacua, inter quæ medius exit caulis

caulis nudus, teres, glaber, durus, ac solidus, in cuius fastigio post flosculos semina exigua in globum collecta, exiguis nucleis perimilia, odore saporeque Allij: pro radice vnicus paruus est bulbus in nullos nucleos diuisibilis.

Gignitur non rarò in agris frumenti feracibus, non rarò verò & in pratis, quod tamen arueni magna ex parte minus est.

2. Alterum siluestre Allium folia emittit bina ternave, palmo longiora, duos digitos lata, laevia, & dilute virentia: caulem dodrantalem, tenuem, comantibus in summo aliquot flosculis candidis: pro radice bulbulus est oblongus, tenuis, fibras qui multas deorsum demittit, & membranarum conuestitur.

In siluis frequenter istud reperitur, in hortis verò & quandoque nascitur.

Vtrumque autem satium Allium odore ac sapore refert.

1. Siluestria Allia ambo quoque sunt, siue *σπόγγα ἀγρία*: & prius quidem Dioscoridi *ὄφιονο-
εσθον*, id est, Anguinum Allium; à nonnullis verò & *ἐλαφοσκοεσθον*, siue Ceruinum Allium dicitur: à Germanis *Wilder Knoblauch*, *Feldlauch*, Brabantis *Wilde Looch*, Hispanis *Ajo salvage*, Italis *Aglio salvatico*, Gallis *Aux sauvage*, Anglis *Wilde Garlicke*.

2. Alterum Allij vrsini nomen à recentioribus accepit: Germanis *Wildelauch*, *Waldt Knoblauch*, id est, Allium nemorense: Brabantis verò *Das Looch* / Allium Taxi: existimatur verò istud & Hippocratis *μῶλυ* esse, de quo tamen pauca apud ipsum extant.

Est autem siluestre Allium, & praecipue Ophiochorodon, auctore Galeno, satium valentius ac potentius. Allij autem vrsini folia contusa, nonnulli in Belgio cum nonnullorum piscium falsamentis pro condimento edunt.

De Allio Alpino siue Victoriali longa.

CAP. XIII.

Allium Alpinum.

AD Allij vrsini genus accedit Alpinum cognominatum Allium; quod & Victorialis longa dicitur. Caules istud promit cubitales, striatos, digito crassiores, inferius purpurascens, superius verò virentes: folia circa caulem ternave quaternave, oblonga, lata, & nervosa: flosculos candidos & senis quoque foliolis, veluti vrsini, in oblongis à caulis fastigio pediculis, admodum frequentes & copiosos: capitula deinde triangularia, in quibus semen nigrum: pro radice bulbus est oblongior, multiplici & reticulato cortici implicatus: inferiore sede latior crassiorque, fibras aliquot emittens.

In quibusdam Alpium iugis, & in Suditis montibus, qua parte Silesiam à Bohemia dirimunt, gignitur, tum & alibi in montosis. Pastores montanos *Lantouch* appellare Carolus Clusius refert, alij *Eiegnun*; nonnulli *Eiebenhamborn*; & Latine Allium Alpinum: Matthiolus Allium vocat Anguinum. Victorialem cognomento longam alij nominant; ad differentiam nempe Gladioli, qui Victorialis & Victorialis rotunda dicitur.

Calidum autem & siccum & istud Allium est, non minus quam satium, quod odore ac sapore refert. Commendatur verò & aduersus corrupti & pestilentis aëris contagia, nec non contra daemonum quorundam subterraneorum (*Bergmântlen*; Germanis) inuasionem, qui in fodinis, praesertim argenti, subinde versantur, hominibusque molesti ac infesti sunt, vt Georgius Agricola in Bermanno suo scriptum reliquit.

De Moly. CAP. XV.

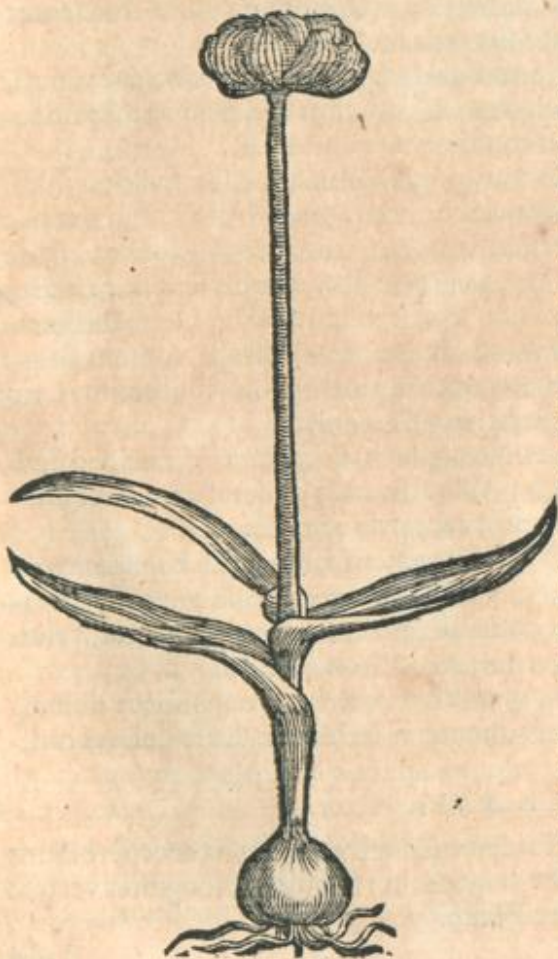
Moly angustifolium.

Moly latifolium.

Moly Indicum.

NON vnus modi Moly est: differentes etenim aliquot eius reperiuntur species.

Foliis autem angustis primum est, & Graminis similibus, quæ cum à seipsis robur non habeant, facile in terram concidunt. caulis procerus, glaber, ac tenuis, culminante in summo muscario flosculos proferente candidos Leucois minores: bulbus paruus subest, fibris aliquot deorsum demissis; qui nigricantibus membranis implicitus, interiore substantia albicat, gustu feruens, & odore ingratus est.

Alterum folia promit longa, lata, læuia, pingua, quàm Porri maiora, intra quæ medium globosum quoddam exilit, eiusdem cum foliis coloris: caulis rectus, crassiusculus, teres, ac glaber, cubito altior, fastigio vmbellam fert latam, in qua flosculi purpurei, & capitula postea exigua triangularia: bulbus cepaceus pro radice est. Tota herba cepacei generis speciem præ se fert, odorem tamen nullum, aut perquam exiguum à se demittit.

Huic foliis, orbiculo è foliorum sinu erumpente, caule, bulboque simile est, quod Indicum cognominatur, sed vmbellam floriferam istud non habet, sed veluti capitulum, aliquanto latioris quàm globosæ formæ, tenui contentum membrana, in quo fructus gignuntur (nullo apparente flore) nucleis aut exiguis

M M buibis

1.

2.

3.

bulbis similes, qui terræ commissi, incrementum accipiunt, & folia caulesque proferunt.

Solent hæc quandoque in Belgij elegantioribus hortis coli. Theophrastus Moly apud Phenæum exire scribit, & affirmari apud Cyllenam quoque esse. Ad Moly, cuius Homerus Odysseias κ. mentionem facit, tria hæc recentiores referre conantur. In Galatia verò & Cappadocia & aliud Moly prouenit, non bulbosum quidem, sed quod Harmala dicitur, vt testis Dioscorides: de quo Pemptadis primæ lib. v. scripsimus.

1. Primum autem, *μόλυος* apud Dioscoridem extantis descriptioni satis respondet; folia siquidem habet *αγρώσει* familia: flores *λομποίσις* perfimiles, albidos, minores: caulem *λεπτόν*, hoc est tenuem, vt Oribasilij exemplar habet; (non *λεπτόν*, vt in Dioscoride perperam legitur) & radicem exiguam bulbosam. Atque istud est, quod à Galeno lib. vii. De simpl. med. facultatibus *μολή* appellatur, si non transferentium errore pro *μόλυ* scriptum sit *μολή*.

2. Proximum genus latioris folij, Moly est à Theophrasto lib. De historia ix. descriptum: radice videlicet rotunda, Cerae simili, folio Scillæ; cuius vsus vt Alexipharmaci aduersus veneficia & incantamenta: quod etiam non difficulter, (vt haud verè Homer. ait) effoditur.

3. Tertium ad secundi generis Moly referendum: nonnulli hoc Caucafon vocant, aut Moly Indicum.

Ceterum Molyos bulbosa radix valdè utilis ad apertiones vteri cum Irino vnguento trita & subdita, vt Dioscorides auctor. Sed Galenus etiam testem citans Dioscoridem, pro *ιρίνου μίγρον*, siue vnguento Irino, legit *αιρίνου αλάβερον*, hoc est, Lolij farina. Cum farina, ait, ærina apertum vterum sanare scribit Dioscorides.

De Alliaria. CAP. XVI.

*Alliaria.

AD Allij societatem, Alliarium dictam herbam, non forma, quæ differens est, sed odor pertrahit; contrita siquidem Allium omnino redolet. Folia autem huic lata sunt, dilute virentia, ambitu incisa, & acuminata: caulis tenuis, cubito altior, circa cuius ramulos flosculi gignuntur candidi, quibus succedunt tenues, parua, formæ oblongioris siliquæ, atque in his semen nigrum exiguum: radix oblonga, tenuis, duriuscula.

Prope hortorum sepimenta, veteres muros, secus vias, vel ad pratorum margines frequenter sponte sua prouenit.

Flores huius Maio aut Iunio præcipuè vigent, semen interea perficitur: Martio aut Aprili folia ad condimenta adhibentur.

Recentioribus Alliaria ac Alliaris dicitur. Non est autem Scordium, pro quo olim Officinæ hac perperam vsæ sunt: nec Scordij species est, de quo Pempt. primæ lib. v. à nobis scriptum. Fertur verò à nonnullis Pes asininus dici. Germani *Knoblauchkraut* / *Leuchel* / & *Sasfkraut* vocant: Belgæ *Roock sonder Roock*: Allium non bulbosum Latine dixeris: Galli *Alliayre*.

Excalfacit quidem ac resiccat Alliaria, sed multò quàm Allium minùs, secundo videlicet ordine intenso, aut tertio remisso.

In Medicina autem vsus nobis cognitum nullum habet: folia autem contusa cum piscibus salitis à nonnullis pro condimento esitantur, veluti Allij vsini, vt paulò antè scripsimus.

Sunt verò & qui folia enematis incoquant, quæ vel ad coli vel nephriticos dolores iniiciuntur, in quibus non modò flatus insigniter discutere, sed & ex calculo dolores mitigare ac sopire feruntur.

De Cera. CAP. XVII.

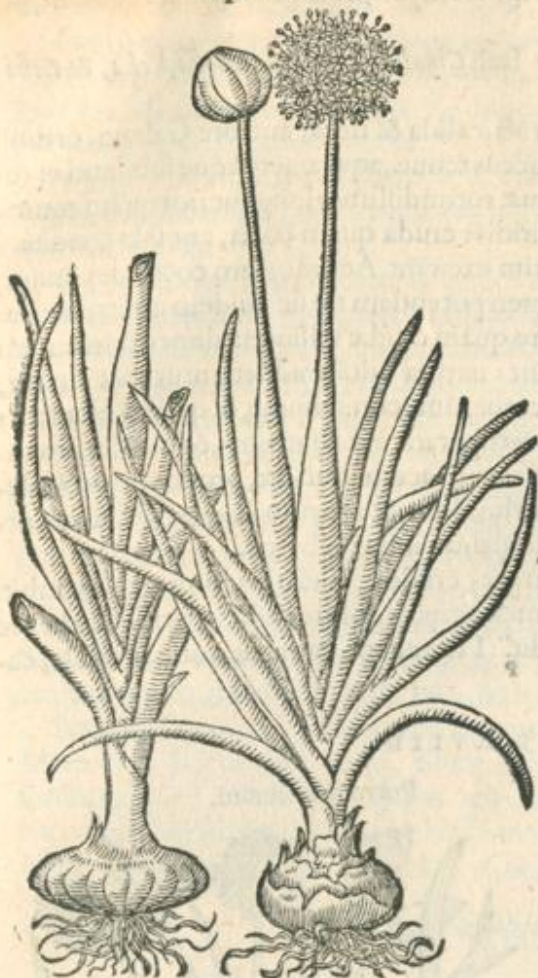
CERARVM, inquit Theophrastus, genera plura, quæ à locis cognomina accepere. Sunt verò & minores nonnullæ, maiores aliæ: item quædam rotundæ, oblongiores verò & non pauca. Si luestres autem nullæ sunt, auctore Plinio.

Folia

Dioscoridi locus corruptus.

Dioscoridi locus suspectus.

Cepa rotunda.

Cepa oblonga.

Folia autem Cepæ angusta sunt, & intus concaua: caulis singularis, teres, inferiore parte crassior, cuius fastigio capitulum profertur membrana tenui velatum, qua disrupta flosculi in globi formam congesti apparent candidi, ac deinde semen triangulare nigrum, sed albicantibus glumis implicitum: pro radice bulbus ex pluribus compactus tunicis, fibras aliquot deorsum à medio demittens; qui quandoque latior Rapi in modum extuberat, non raro oui modo oblongus; summam autem prætenuibus conuestitur membranis, vt plurimum subrubentibus.

Terram autem Cepa desiderat pinguem, vehementer subactam, irriguam, stercoreatam, vt Palladius ait. Passim autem per vtramque Germaniam in hortis olitoris pingui beneque fossio solo colitur. Subinde autem in areis sola seminatur: quandoque verò cum aliis herbis permixta, veluti Lactuca. Palladius cum Satureia feri probat, quoniam melius, Plinius ait, proueniat.

Seritur autem Martio aut Aprili, in Italia verò etiam Ianuario ac Februario, Palladio auctore, vel etiam Nouembri, vt per vniuersam Tusciam, teste Petro Crescentio. Bulbi Vere quoque plantandi sunt, à quibus semen speratur, quod Augusto mense ad perfectionem venit. Nouellæ autem Cepæ exactis messibus colligi ac reponi postulant.

Cepa autem Græcis κέμμιον dicitur: Latinis, vt diximus, Cepa, & quandoque Cepe neutro genere: Officinæ nomen retinent. Cognomina autem huic multa à locis apud Veteres accesserunt: quædam enim Cypriæ, Sardiæ, Cnidia, Creticæ, Samothraciæ, Ascaloniæ ab oppido Iudææ, quæ & Pompeiana iam & Marisca quædam, quam Vnionem vocant rustici, inquit Columella: atque inde esse, quòd à Gallis *Oignon* dicatur, Ruellius sentit: hinc fortassis etiam à Belgis *Αρνι* / Gallica voce corrupta, nomen habet.

Setaniæ appellantur quæ minimæ sunt & dulces. atque hæc putantur illæ esse, quas Palladius Cepullas, quasi paruas Cepas nominat. Setania.

Schistæ verò siue Scissiles, quæ hieme cum coma relinquuntur, quibus & Vere noua folia Schista. detrahuntur, & alia subnascuntur iisdem diuisuris, vt Plinius ait.

Cepæ verò species ἀκέφαλος, siue absque capite, & quasi longam ceruicem habens, germinationem que totam in fronde obtinens, quæque sæpius vt Porrum attondetur, à Theophrasto γήθρον nominatur. de hoc verò & Plinius lib. XIX. cap. VI. Apud nos duo prima genera Γήθρον.

MM 2

(Cepæ

(Cepæ videlicet:) vnum condimentarium, quod illi Gethyon, nostri Pallacanam vocant, alterum capitatum.

Germani autem Cepam *Zwibel* nuncupant: Itali *Cipolla*: Hispani *Cebolla*, *Ceba*, & *Cebolla*: Angli *Onion*: Bohemi *Cybule*.

Cepa autem omnis acris est, & odore lacrymosa, calida & sicca, auctore Galeno, ordine quarto, sed tamen minus quàm Allium feruet: succus tenuis, aqueæ aëreæque substantiæ: reliquum crassarum est partium. Optima autem quæ rotundissima: longa acrior quàm rotunda: rufa siue *ξανθή* quàm candida: sicca quàm viridis: cruda quàm cocta, aut sale condita.

Mordicant autem omnes Cepæ, extenuant, sitim excitant. Acrimoniam coctæ deponunt, præsertim bis terve aqua mutata; extenuandi tamen potentiam ne sic quidem amittunt: flatus verò etiam discutunt, vrinas mouent, & aluo quàm crudæ vtiliores: alimentum autem crudæ corpori nullum, coctæ exiguum conferunt: natura bilosis aduersantur: his autem, qui crudum ac crassum succum pituitosum coaceruarunt, conueniunt, & quibus menstrua ex frigiditate deficiunt, obstructa enim aperiant, refrigerata excalfaciunt, & menses prouocant. Hæmorrhoides verò & eadem appositæ, vel cum aceto inunctæ, prouocant, vt Galenus ait. Dioscorides verò aperitiuas ait esse hæmorrhoidum, & aliarum *ἐκκελίσεων* siue expurgationum, detractis tunicis in oleum coniectis, ac glandis instar subditis.

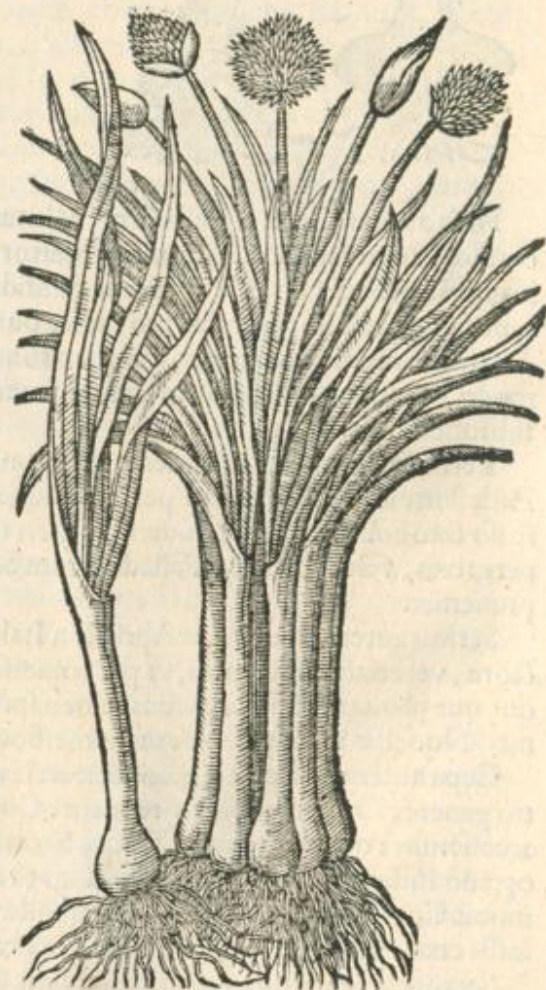
Succus Ceparum per nares attractus caput purgat; crudos pituitosos humores extrahit. Frequenter autem Cepa in cibo etiam cocta comesa, capitis dolores efficit, oculos lædit, ac aciem eorum retundit, & sensus stupidiore reddit. Trita autem cum sale, ruta, ac melle, canis rabiosi morsui imposita, prodest.

De Porro. CAP. XVIII.

Porrum.

Porrum sectium.

FOLIA Porro oblonga sunt, latiuscula, sed complura, & dorso eminentiore carinata, odore saporeque Cepæ similia: caulis si non frequenter folia subsecantur, altero aut tertio anno assurgit rotundus, flores proferens in cacumine in orbiculum collectos, veluti Cepa: succedunt & talia semina, sed non nigra: bulbus tenuis & oblongus est, potissimum sectiuo, crassior ac maior, ei quod non attondetur.

Mediocre[m] terram Porrum postulat: in pingui, stercorata, & mediocriter soluta bene proficit.

ficat: habetur in Germania ac Belgio, in omnium ferè hortis.

Tempeltiue feri potest: Martio aut Aprili in vtraque Germania, in Italia verò etiam Februario. Sectium siue Sectile post duos à satione menses, manens in arcis suis, defecari potest: sed quod capitatum vt fiat desideratur, attondendum non est, & Octobri mense, vel etiam prius, transferri debet.

Περσον Græcis, Latinis Porrum, & Palladio masculino genere Porrus dicitur: Germanis *Lauch*/ Brabantis *Parepe*/ Hispanis *Puerro*, Italis *Porro*, Gallis *Porreau*, Anglis *Leke*/ Bohemis *Wossleich*.

Quod frequenter refecatur & attondetur, Porrum sectium siue Sectile Columellæ ac Palladio nominatur: sed quod non refecatur Porrum capitatum est: Græcis *περσον κεφαλωτόν*. Istud autem Diphilus apud Athenæum vocari ait *γιδυλλίδα*, à nonnullis verò & *γιδυον* *γιδυλλίς*. Gethyum autem Plinius Cepæ speciem facit, & Theophrastus frequenter veluti Porrum attonderi tradit, vt superiore capite scripsimus.

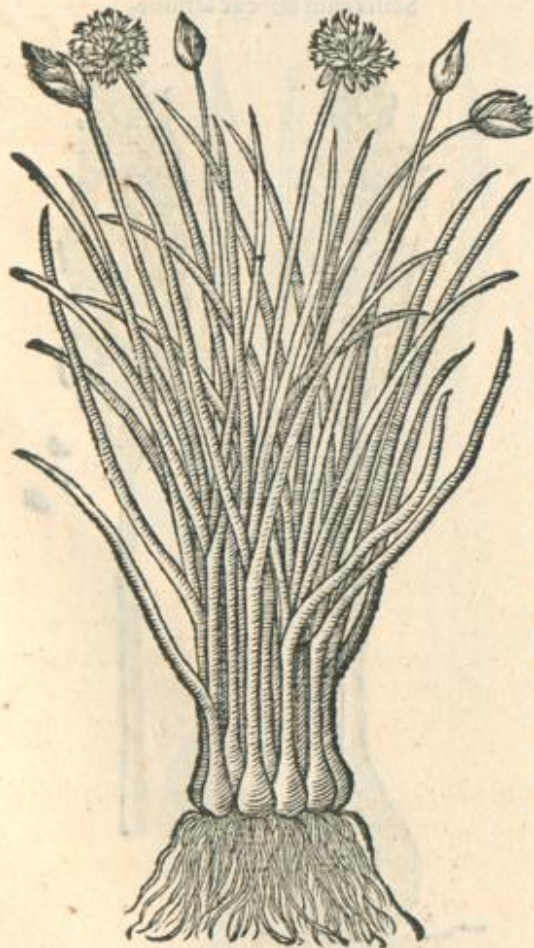
Excalfacit autem Porrum: refecat & extenuat, perinde ac Ceba, corpus excalfacit, crassos lentosque humores incidit: noxium tamen succum ingenerat, tumultuosa ac terribilia insomnia parit, oculos offendit, visus aciem obscurat, natura calidiores ac biliosos lædit: ingratum & ventriculo, inflationes facit.

Coctum minùs nocens, acrimoniæ suæ parte deposita: & nec sic tamen bonum succum corpori confert. Cum frigidis autem oleribus permixtum, qualitatem eorum contemperat. Cum Ptisana coctum & comestum, quæ in pectore cruda sunt, concoquit & educit. Scribitur etiam & in delinctu vtile esse, & arteriam expurgare.

Succus cum melle potus contra ferarum morsus prodest: & similiter folia trita imposita. Idem verò succus cum aceto, thure & lacte, aut rosaceo instillatus, aurium doloribus & sonitui prodest. Veteres sanguinis reiectiones cohibent seminis drachmæ duæ eum æquali baccarum Myrti pondere potæ. Idem in vinum coniectum, ipsum in acetum mutari prohibet, & iam conuersum emendat, vt nonnulli scribunt.

De Schænopraso. CAP. XIX.

Schænoprasum.

PORRI species & istud est. folia verò promit multa quidem, sed palmo rarò longiora, tenuia, teretia, exiguis iuncis similia: inter quæ subinde cauliculi breues eminent, capitula quædam cum flosculis proferentes, instar Cepæ, sed minores multò. bulbuli subsunt exigui multi coherentes, à quibus fibræ deorsum plurimæ dimittuntur. Odore autem & sapore Cepam ac Porrum refert.

Seritur in hortis Germaniæ ac Belgij, diutinè viget, ac plurimis annis restat: hiemis ac frigoris patiens: subsecatur & attondetur frequenter, veluti Porrum sectium.

Germani *Schnitt Lauch* & *Bryflauch* appellant: Galli *Petit Pourreau*: Brabantis *Biestooch*/ quasi dicas, Iunceum Porrum: vnde nomen illi facere ausi *χοινοπερσον*, Schænoprasum appellauimus.

Facultate autem istud Porro simile est: excalfaciens, resiccans, attenuans, aperiens, vrinæ prouocans; calidiorem verò & noxium succum ingenerat, frigidos humores contemperat, concoquit, incidit: vapores crassos sursum mittit, oculis cerebroque molestos: tumultuosa insomnia adfert, & quæcumque Porrum, istud quoque potest.

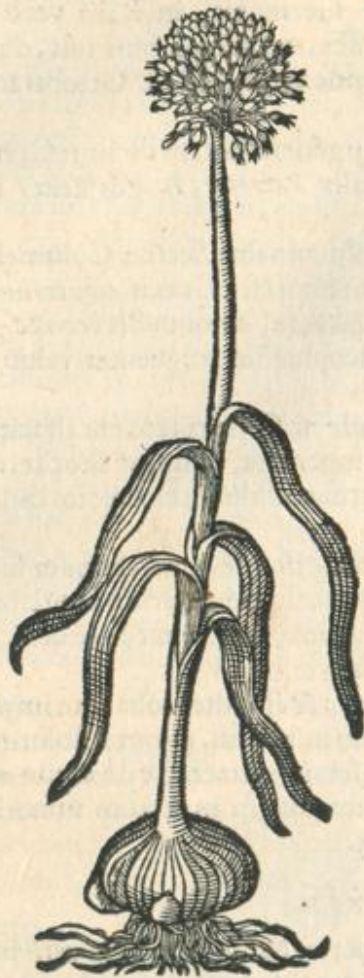
De Ampelopraso. CAP. XX.

AMPELOPRASVM foliis exit porraceis, caule verò assurgit bicubitali, aut haud multò inferiore, in cuius fastigio capitulum ini-

MM 3

tiò

Ampeloprasum.

Scilla absque caule.

tiò membrana tenui contectum, qua tandem sponte dehiscente, flores & semina proueniunt Cepæ similia: bulbus rotundus, durus, ac solidus est, qui plures à se remittens, facile ac citò multiplicatur.

In vineis ac iuxta Vites in plerisque regionibus sua sponte nascitur: tranilatum ad hortos diutinè viuit, singulis annis regerminans; nec enim vlla vel aëris inclementia, vel hiemis rigore bulbuseius, etiam in Belgio, corrumpitur.

Æstiuus autem mensibus folia caulesque viuent, ac suo tempore flores, fructus procedunt: hieme bulbi in terra latent.

A Vitibus ac natali loco ἀμπλοπρασόν appellationem accepit: Latinis Porrum Vitium, aut Vitigineum Porrum dici posset: Officinis incognitum. Siluestre autem tota sua natura est, nec inter edulia idcirco recipitur.

Plus autem quàm Porrum excalfacit: κακοστομαχώτερον, hoc est, stomacho magis aduersatur: vrinas ac menses vehementius cit, contra serpentum morsus esum conuenit, auctor Dioscorides.

De Scilla. CAP. XXI.

SCILLA, prius quàm folia apparent, caulem profert cubitalem vel altiore, rectum, foliis viduum, βάλδιδιδω vt Berytius ait, ac Anterico similem, à medio sursum versus floribus particulatim prodeuntibus grauidum, iisque can-

Scilla cum flore ac semine.

didise

didis: (quidam luteos esse scribit) quos excipiunt valvulae siue filiquae triangulares compressae, in quibus semina nigricantia plana ac paleacea: folia quae serius exeunt latiuscula sunt, quina senave, lata, pingua, & elatiore dorso quasi carinata, quae humum versus reclinantur: bulbus magnus est, albidus, ex tunicis veluti Cepa compactus, lento succo plenus, multis fibris deorsum capillatus.

Non modò in Hispania, verùm & in Italia, aliisque prouinciis Scilla sponte exit, & frequentius locis arenosis apricis, haud procul à mari disitis.

Septembri ac Augusto mensibus floret, & particulatim quidem: primùm siquidem inferiores, deinde medij, postremò caulis fastigium occupantes vigent; quos ternos florum exortus Theophrastus tria arandi tempora ostendere affirmat, sic vt primum arandi tempus sit prioribus prodeuntibus, alterum medio tempore, tertium cum superiores florent. Octobri ac Nouembri semen perficitur: posteaquam autem caulis emarcidus factus inaruerit, tum demum folia in conspectum veniunt, ante caulis aduentum peritura.

Bulbum hunc Graeci *σκίλλα*, & Latini quoque Scillam, Officinæ Squillam nominant: nonnulli Cepam muris: Germani *Meerzwibel*: Brabanti *Zee apuppi*: Hispani *Cebolla Albarana*: Galli *Scipouille*, *Squille*: Angli *Sea onyons*.

Scilla ex secundo est ordine exsiccantium, & admodum incidentem facultatem obtinet, vt Galenus ait: praestat autem assam aut elixam fumere, sic enim virium eius vehementia exoluitur.

Assatur autem pasta farinacea aut luto obducta (vt Dioscorides docet) in clibanum deinde conicitur, aut carbonibus obruitur, donec obducta pasta sufficienter tosta fuerit. Qua adempta, si Scilla probè cocta non fuerit, altera simili pasta, aut luto iterùm obducitur ac denudò coquitur. Nam quae ita non assatur, interaneis maximè noxia est. Torretur item in olla, indito operculo, quae in furnum demittatur. Sumitur verò, quod maximè est medium, exterioribus partibus abiectis: quod frustatim confectum coquitur, mutata saepius aqua, donec ipsa nec amaritudinem nec acrimoniam habeat, traiectaque lino frusta siccantur in umbra, ita vt ne vlla quidem parte se contingant. his Scillae seginibus ad oleum, vinum, aut acetum scillinum vtimur.

Ex aceto autem scillitico, addito melle, oxymeli coquitur; cuius ad incidendum crassos, lentos, viscidos humores vsus est.

Pancratium.

Assa Scilla potionibus aliisque medicamentis admiscetur, quae vrinam prouocant, obstructions iocinoris lienisque aperiunt, tum & theriacis: datur hydropicis; regio morbo & torminibus laborantibus, & contra veterem tussim, difficulterque respirantibus in eclegmate.

Pars autem Scillae cum octo salis partibus subacta, & à ieiunis vnus aut duorum cochlearium pondere sumpta aluum mouet: semen etiam tritum cum caricis, aut melle exceptum, si manditur, idem praestat.

Cauendus autem Scillae vsus iis, quibus interaneum aliquod exulceratum.

Pythagoras Scillam in limine ianuae suspensam malorum medicamentorum introitum pellere tradit, vt Plinius refert.

De Pancratio. CAP. XXII.

CVM Scilla similitudinem haud exiguam habet, quod Pancration dicitur. Folia huius maiora amplioraque sunt, &, vt Dioscorides ait, Liliij foliis longiora, sed angustiora: bulbus verò etiam maior est quam Scillae, ex multis similiter tunicis constans, exterius rubens, siue *κόκκινη* ή *κόκκινη*, subrubens, aut subpurpureus.

In mediterraneis Hispaniae locis reperitur: cum Scilla autem germinat.

Πανκράτιον Graecis dicitur, & similiter Latinis

MM 4

Pan-

Pancretium: à nonnullis verò & Scilla, & ab Hispaniæ rusticis, vt C. Clusius refert, etiam *Cebolla albarrana*.

Plinij ex-
emplaria
corrupta.

Scillæ autem speciem esse similitudo ostendit. Potest autem illud genus esse, quod à Plinio femina dicitur lib. xix. cap. v. Nobilissima est, inquit, Scilla, quamquam medicamini nata, acetoque exacuendò. Duo genera medica: masculus albis foliis, (malim legere, bulbis) femina nigris, (potius rubris.) Meminit tamen & Pancretij lib. xxvii. cap. xii. Pancretion, ait, aliqui Scillam pusillam appellare malunt, foliis alibi Lilij longioribus crassioribusque, radicè bulbi magni, colore ruto. In quibus verbis & contradictio quædam apparet, & à Dioscoridis sententia diuersa. Si enim radice magni bulbi, quare Scilla pusilla appellatur? Folia Lilij albi crassiora, Plinius, angustiora Dioscorides habet. Atque vel hinc Plinij exemplaria plerisque locis corrupta esse, apparet: proinde & quæ de vtraque Scilla scribuntur, posse vitata esse.

Ceterùm Pancretij radix Scillæ similem gustum refert, vt Galenus ait: quare & ea pro Scilla quidem, ea si non adfit, vtuntur; efficit enim omnia similiter, sed longè imbecillius, quod & Dioscorides sentit: Scillæ, inquit, vires & præparationem habet, eodemque pondere in morbis efficaciter assumitur; minor tamen quam Scillæ ei facultas inest.

De Bulbo Eriophoro.

CAP. XXIII.

Bulbi Eriophori icon ab amico missa.

Bulbi Eriophori Viennæ nati effigies.

BULBI Eriophori meminit Theophrastus lib. vii. De stirpium historia, & post eum Athenæus Dipnosophistarum lib. ii. quem aiunt lanam sub primis tunicis habere, sic vt inter internum quod editur, & externum media contineatur, ex qua & togæ & alia vestimenta texuntur.

Hunc in littoribus nasci tradunt.

Ἐριόφορος autem dicitur, hoc est, laniferus, ab ipsa quam sub primis tunicis reconditam lanam habet. interpres quidam Lanosum cognominat.

Huius autem iconem olim vir quidam magnificus ad me misit, quam tamen non genuinam esse nonnulli affirmant.

Memini verò & me quandoque in horto Ioannis Brancionis bulbum videre Eriophori nomine inscriptum, sed caulem floremque non proferentem; quem C. Clusius Viennæ supe-

supe-

Tigridis flos.

superioris Panthoniae in horto Ioannis Aicholtzj Medicinæ professoris florem fecisse scribit, imaginem eius in stirpium per Hispanias obseruatarum historia sua vnà cum descriptione exhibens.

Sunt autem ei folia Hyacinthinis similia: caulibus cubitalis vel altior, veluti Scillæ, flosculos proferens cæruleos, inodotos, particulatim quoque sese explicantes: bulbus ex pluribus tunicis contextus, albus, tomentosus, ac veluti araneorum telis obsitus, adnascentibus aliis bulbis, quibus multiplicatur.

Et sanè hic bulbus cum pictura nobis missa haud conuenit: quapropter si iste Eriophorus verus est, haud poterit legitimus esse, cuius iconem accepimus. Non possum tamen facile induci, vt existimem fictam ac eumentitiam imaginem ab honestissimo ac amicissimo viro transmissam, nisi fortassis huic ab alio fuisset impositum, quod haud verisimile: citius idcirco crediderim, si Eriophori hæc icon est, esse tamen peregrini ac rari alicuius bulbi, veluti *τρυγώδης*, quem ^{Bulbus} ^{Trichodeni} apud Indos nasci Theophrastus & Athenæus referunt: nam flos qui Narcissis similis, lanuginosus ac capillaceus ei depingitur: quam ob causam rectè *τρυγώδης*, siue capillaceus aut capillaris dici potest. Vt cumque autem est, nos & huius & alterius imaginem coronidis loco hic duximus apponendam.

Quibus accedere posse videtur, & peregrini cuiusdam floris, olim ad nos missa Icon, Tigridis

floris nomine inscripta, libro huic finem impositura. Stirpem ipsam videre haud contigit; quantum autem ex figura coloribus depicta cognoscere licuit, oblonga, angusta, & acuminata huic videntur folia: flos plurima parte luteus, rubentibus tamen quamplurimis maculis notatus: stilus medius diluto rubet purpureo: bulbus subnigricat. Videtur autem ex Bulborum esse generibus; aut quod verisimilius, inter Ari genera referendus, & Dracunculi peregrina aliqua esse species, nisi nos fallit pictura.

STIR-

PRÆFATIO.

RELIQUA Olerum ac Oleractorum sese offert multitudo, eorum videlicet, quæ ad cibariorum condituram magis quàm ad alimenti materiam faciunt ac pertinent. Multa autem ex his licet acrimoniam habeant, & propriè Olera idcirco non censentur, neque per se solæque, ut alia Olera, edantur, veluti Beta, Brassica, ac similia, tamen ab Olerum censu ac familia nec excludi nec seiungi debuerunt, cum plurimum in cibatu usum obtineant, & cibos grato sapore condiant, palatoq; vel gratiores vel salubriores reddant. Id quod Apium, Sinapi, Eruca, Nasturtium, similiq; his, efficaciter præstant, quæ sola & per se non eduntur, sed cibariis admiscentur: & ipsorum vel qualitates corrigunt, ac in melius emendant, vel concoctionem promouent, aut languentem appetentiam excitant.

DE APIO HORTENSI.

CAPVT PRIMVM.

Apium hortense.

APII genera complura sunt, sed de singulis seorsim agendum, ac primum de hortensi, quod familiarius ac ceteris notius est.

Folia autem hortensis Apij pulchrè virentia, ex multis exiguis cohærentibus, tripartito ferè diuisis, ambitu etiam incisus composita sunt: caulibus cubito altior, tenuis, aliquantum striatus, in cuius fastigio culminantes umbellæ flosculos perquam exiguos, ac deinde semina parua profert, gustu nonnihil feruida: radix longa & alba est, esuigrata.

In hortorum areis feritur: calida ac frigida sustinet loca, modò vel humidum natura solum sit, vel sæpius rigetur. Loca siquidem amat humentia, aqua latatur, atque idcirco circa fontes commodè prouenit. Fuchsius in palustribus nonnullis Germaniæ spontè natum reperiri scriptum reliquit.

Tempestiuè feri potest, sed tardè erumpit: æstate sæpius attonderi ac demeti potest: caulem altero anno profert: semina verò Iulio vel Augusto ad maturitatem perueniunt.

Omne Apium Græcis σέλινον dicitur: istud verò σέλινον κηπαϊον, id est, Apium hortense: Officinæ & vulgò Petroselinum nuncupant: Germani Petersilgen & Peterlin: Belgæ Petercelie: Galli du Persil: Hispani Perexil, Iuliuert, & Salsa: Itali Petrosello: Angli Persete: Bohemi Petruzil.

Non est tamen verum aut legitimum Petroselinum, quod in petrosis gignitur: vnde nomen accepit, & in Macedonia præstantissimum est: parùm rectè idcirco sentiunt, qui hortense Apium à Petroselino genuino sola cultura differre existimant; & nihil aliud interesse, quàm quòd hortense imbecillius sit, siluestre verò potentius: solent enim siluestria facultatibus, satiuus superiora esse.

Hor-

Hortensis autem Apij calida quidem ac rescicans est facultas, sed magis excalfaciens ac siccans semen, quod ad secundum caliditatis, & tertium ferè siccitatis ordinem attingit: radix moderatam etiam caliditatem obtinet.

Folia in condimentis singularem gratiam habent, per iura, vt Plinius lib. xx. cap. xi. largis portionibus innatant, in quibus præter quòd grato sapore ipsa condiunt, ad aperiendum obstrueta, vrinæque promouendas etiam non exiguum conferunt: quod & radices iuri similiter incoctæ haud segniter præstant; deinde & ori ventriculoque gratæ sunt.

Semina Medicinæ vsui vtiliora, extenuant, aperiunt, vrinæ ciunt, calculos cohærentes dissoluunt, flatu discutunt, conueniunt hydropicis, menses promouent, secundas & fœtus mortuos expellunt: commendantur & contra veterem tussim eclegmatis permixta, aut incocta: venenis etiam aduertantur, atque idcirco Theriacis admiscuntur.

De Eleoselino, siue Apio palustri. CAP. II.

Eleoselinum.

PALUSTRE Apium foliis leuibus ac resplendentibus, ac in complures particulas dissectis similiter viret, maioribus tamè & latioribus quàm hortensis: cauliculi striati in alas diffusis, summis virgulis flosculos candidulos proferunt, ac deinde semina paulò minora quàm hortensis: radix multis fibris cohæret.

Humentibus locis Apij istud genus nasci gaudet, transfertur verò & ad hortos.

Cum hortensi Apio viget ac viret: altero quoque à satione anno caulis eius assurgit, ac semina adfert: quæ & post solstitium matura sunt.

Ἐλειοσέλινον, aut potiùs ἔλειοσέλινον: Latinis palustre Apium: à Gaza Paludapium: Officinis absolute Apium nuncupatur: Germanis Eppesich: Belgis Eppe / & nonnullis Jouffrouwmerck: Hispanis ac Italis Apio: Gallis de L'ache. Extant verò huius & inter spurias voces quædam nomina, vt πεδινόν, ὑδροσέλινον ἀγριόν, & Apium rusticum: Hydroselinon verò siue aquatile Apium etiam à Germanis Sium dicitur, vt cap. x. lib. v. Pemptadis quartæ scripsimus.

At facultate ac temperamento hortensi quidem istud Apium simile, sed & calidius sicciusque, & ad pleraque efficacius. In cibatu autem huius nullus vsus, neque ad condimenta vtile habetur, Medicinæ autem haud inutile.

Succus eius ad multa confert, extergit, aperit, crassa attenuat, obstructions tollit, & vrinæ mouet; atque idcirco Serapio dicta, quæ hunc per-

mixtū habent, veluti Byzantinum, iocinoris lienisq; obstructions aperiunt, & diurnis, siue tertianis, siue quartanis febribus, omnibusq; ex causa frigida, tum & obstructionibus, enatis, auxiliantur, ac regio morbo succurrūt. Idem succus oris tonsillarumq; etiam maligna vlcera cū hordei decocto, addito melle rosaceo, gargarizatu ad sanitatem perducit: prodest verò & omnibus externis vlcibus & sordidis vulneribus cum melle; cancris etiam exulceratis confert: nam tametsi hos curare nequeat, putredini tamè resistit, ac fœtorem eorum reprimat.

Semen ad eadem, ad quæ fatiui Apij, vtile habetur; minùs tamen tutus vsus eius est: nam eomitiali morbo obnoxij, ab hoc offenduntur, vt euidentibus experimentis compertum.

Eleoselino vis, vt Plinius scribit, priuata contra araneos.

De Oreoselino, siue Apio montano. CAP. III.

OREOSELINO autem, vt Dioscorides ait, caulis est dodrantalis, ex tenui radice prodiens, circa quem ramuli & capitula (Theophrastus folia) Cicutæ similia, multo tamen tenuiora, in quibus καρπός, id est, fructus, siue semen oblongum, acre, tenue, & odoratum, Cuminò simile. Et tale quidem Oreoselinon in notitiam hac ætate peruenisse non cõstat. nam Chærephyllon verum Oreoselinon esse (vt plerisque videtur) haud est verisimile. Pro Oreoselino

Veelgutta.

Oreofelinum siue Veelgutta.

felino autem exhibetur à nonnullis, quam Silesij, olim Quadi dicti, Veelguttam modò appellant.

Folia huic sunt veluti hortensis Apij, sed maiora & ampliora, ex multis in tenuibus pediculis hærentibus composita: caulis breuis est, flosculi in muscariis albidi, semen exiguum: radix mediocris longitudinis ac crassitudinis albida, gustu nonnihil acris, & amaricans, ac odorata.

Nasci in petrosis & montibus Oreofelinon Dioscorides refert; prouenit verò & in montibus Veelgutta, vt in iis qui Silesiam à Morauia, olim Marcomannorum prouincia, dirimunt; tum & in aliis montibus ac collibus. Memini verò & olim hanc ad me missam à Martino Tulemanno, qui in montosis apud Eburones ac Tungros, nunc Leodios, hanc repertam, in horto suo Traiecti ad Mosam studiose alebat.

A montibus autem ὄρεοσελίνοῦ apud Græcos nomen est, quod Latini & idcirco Apium montanum ac Montapium appellant. Dicitur verò & idem, vt inter reiectaneas voces reperitur, πετροσελίνοῦ ἀγρίου, & Latinis Apium: Sed Dioscorides Petroselinum ab Oreofelino diuersum statuit. Nec enim, ait, hallucinari nos oportet, existimantes Oreofelinon esse quod in saxis prouenit; aliud siquidem est Petroselinum.

Veelguttam verò Latinè Multibonam quis dixerit: hoc enim nomen accepit, quòd ad multa utilis & commoda habeatur.

Non omnino verò improprie & hæc Oreofelinon nuncupatur, nam in montibus, vt diximus, gignitur, & Apio non dissimilis est. Desideratur semen Cumino simile: tale si haberet, Oreofelinon legitimum esse quis negauerit?

Oreofelinum autem, auctore Galeno, facultate Apio simile, sed & valentius. Dioscorides vrinas, inquit, cit, femine ac radice in vino potis: menses mouet: antidotis, diureticis, & calfacientibus medicamentis admiscetur.

Veelguttæ radix excalfaciens & resiccans quoque est, & secundo quidem ordine intenso. extenuat, incidit, aperit, vrinas mouet, calculos dissoluit & expellit, menses promouet, iocinoris ac lienis obstructions aperit, regio morbo auxiliatur; manducata dentium dolores mitigat, ac saluam elicit.

De Petroselino. CAP. IIIII.

DE Petroselino admodum pauca Veteres scripta reliquere. Dioscorides semine illud esse Ammios simili, odoratiore verò, acri, ac aroma redolente tantum modò scribit; de foliorum forma, florum colore, & radice modò nihil. Breuior verò etiam Plinius est. Theophrastus verò ne nomen quidem habet: Apij, Hippofelini, Eliofelini, & Oreofelini tantum modò mentionem faciens.

Petroselinum Macedonicum Fuchsy.

Pro Petroselino autem Leonhartus Fuchsius olim proposuit stirpem, non Apij modo sparsis ac dissectis foliis, sed oblongis & ex nonnullis ambitu crenatis, pediculoque medio vtrimque connexis compositis, Pimpinellæ Saxifragæ, eius quæ minor est, primis foliis aliquatenus, non tamen omnino similibus: cauliculis tenuis & cubitalis est: flosculi in umbellis albidi: semen subnigricans, Ammij ac hortensis Apij æmulum, admodum odoratum, nonnihil acrimoniæ obtinens: radix tenuis, fibrosa.

Petroselinum Macedonicum Venetorum.

Pro legitimo verò Petroselino aliud Lobelius exhibet, à Venetis Macedonicum vocatum, cui folia Apij hortensis, vel potius Pimpinellæ Saxifragæ: caulis cubitalis: albicantes umbellæ: semen pusillum, euanidum (vt ait) facultate & viribus quàm fatiui Apij inferius. An autem istud verum ac legitimum sit, nescire se addit.

In præruptis locis ac petrosis Petroselinum gignitur, apud Macedones verò præstantissimum: vnde illi Macedonico cognomen accessit.

Apc-

Petrofelinum Macedonicum Fuchfij.

Petrofelinum Macedonicum ex Lobelio.

A petrosi autem locis *πυροσέλινον* dicitur: Latine Petrapium ac Petrofelinum Macedonicum: Officinis incognitum est. Hallucinantur non parum, qui à Fuchfio depictam Amomum esse volunt: multum enim ab hac differens Amomum est, ut ex eius apud Dioscoridem descriptione vel luce clarius constat. Nos verò & hanc pro Petrofelino amplectimur, donec aliquis aliud nobis ostenderit, Apis folio similis, & semine tali, quale Petrofelini esse oportet. Et potest vel solum semen in hac sententia nos retinere, adè descriptioni respondens, ut nullum magis, acre nempe, & quàm Ammios odoratus, aromaque redolens: non repugnantibus interim foliis, quæ licet exquisitè aliorum Apiorum formam non referant, non omnino tamen dissimilia his sunt.

At Petrofelini semen, quod maximè vsui est, calidum ac siccum est, vnà cum incidendi effectù: urinam & menses cit, contra ventriculi & coli inflationes, ac tormina prodest: *ἀφύσσον* siquidem, ut Galenus ait, hoc est, status discutiens est: laterum, renum, & vesicæ doloribus auxiliatur; miscetur & antidotis: Dioscorides.

De Hippofelino. CAP. V.

FOLIA Hippofelino in plures lacinias dissecta, Eleofelini quidem similia, sed multò maiora latioraque, lævia quoque, & saturato colore virentia: caulis crassus, subinde cubitalis: ex umbellis flosculi prodeuntes albidis: semen verò crassum, oblongum, nigrum, amaricans, & aroma redolens: radix crassa, foris nigricans, intus alba, Raphanidi exiguæ similis, esui idonea: qua vulnerata aut præcisâ, succus profluit citò concrefcens, acri amaritudine, Myrrham sapore referens; quod & Theophrastus annotatum reliquit: Lacryma ex eò Myrrhæ similis, inquit, defluit.

Apud Arcades, Theophrastus, in vmbrosis ac palustribus, Dioscorides inquit, nascitur.

Semen altero anno in Belgij hortis maturefcit, Augusto mense.

A magnitudine, qua reliqua Apia superat, Græcis *ἵπποσέλινον* dicitur: à Gaza Equapium. Appellatur verò & Olus atrum; & à nonnullis *χρίνον*, & *ἀγροσέλινον*, hoc est, siluestre Apium: Galeno verò, & aliis quibusdam etiam *σμύρνον* est, propter succum ab ipso profluentem, qui Myrrham, hoc est, *σμύρναν* (ut diximus) refert: est verò & aliud Smyrnum Amani montis, de

N N

quo

Hippofelinum.

Smyrnum Amani montis.

quo sequente capite. Officinæ Petroselinum appellant Macedonicum, alij Petroselinum Alexandrinum: Germani Gros; Epffich: Belgæ Peterfelie van Macedonien / Peterfelie van Alexandrien: Itali Macerrone: Hispani Perexil Macedonico: Galli & Angli Alexandre.

Excalfacit autem & resiccat Hippofelini semen ac radix non minus quam Apij hortensis: expurgant verò & extenuant, ordine tertio calida & sicca.

Dioscorides folia cum caulibus decocta manducari ait, & per se, vel cum piscibus præparari: eadem etiam cruda muria condiri: radicem similiter & crudam & coctam edi; & *ὄσβυραρον*, siue ori gratum esse. Infertur autem ac mensæ apponitur hac etiam ætate cruda huius radix, acetariorû aliorum locum explēs. Semina remorantes menses prouocant, secundas expellunt, flatu discutiunt, vrinam ciunt, eiusque stillicidio auxiliantur. Idem radicis potest, præsertim ex vino, decoctum.

De Smyrnio montis Amani. CAP. VI.

SMYRNI huius inferiora ac ex radicibus prodeuntia folia lata & ampla quidem sunt, & in complures particulas multipliciter dissecta, quarum singulares ambitu ferratæ, ab vno pediculo ferè ternæ cohærent: reliqua rotunda, veluti Aristolochiæ, cauliculos sic ambiunt, vt per medium eorum quodammodo transire appareant: sunt autem hi ramosi, in quorum alis comantes umbellæ flosculos edunt luteos: semina verò rotunda, globosa, Brassicæ similia, subnigricantia, intus candida: radix foris nigricat, odorata.

In Amano monte prouenit: in saxosis, & collibus, & aridis, ac incultis terræ angulis, vt Dioscorides refert, nascitur.

Σμύριον & istud dicitur: differens tamen ab Hippofelino, quod etiam Smyrnion est, vt superiore cap. scriptum. In Cilicia verò olim Petroselinum nuncupatum fuit, vt Dioscorides & Galenus testantur.

Viribus autem non longè istud à Petroselino, Galeno auctore, abest; Petroselino tamen ac Apio minus acre. vlcibus imponi potest, quia videlicet citra molestiam desiccat: digere verò & quæ indurata sunt potest: reliqua vis Apio ac Petroselino similis: quocircà & semine eius vtimur ad menses, vrinæ, & asthma: hæc Galenus.

Vis radicis, herbæ, & seminis excalfacere; radicem autem contra serpentum ictus bibere conuenit: tusses & orthopnoeas mitigat: vrinæ difficultati medetur: partus abortu vitiat, si feruefacta subiiciatur. Semen lienis, renum, ac vesicæ vitis prodest: menses & secundas pellit: peculiariter hydropicis in potu datur, & contra febrium circuitus: Dioscorides auctor.

De

De Apio siluestri, siue Thysselio.

CAP. VII.

Apium siluestre, siue Thysselium.

MULTIPLICI foliorum sectione, tum & magnitudine, Apij istud genera refert: sunt etenim ampla, in pluresque partes dissecta: caules verò rotundi, striati, geniculis aliquot articulati, interiùs concaui, cubitales, vel altiores, ab vna radice subinde bini ternive, inferiore sede quandoque obscure subrubentes: flores in rotundis muscariis albidis: semen rotundum, planum, Anethi simile: radix in ramulos ac appendices distributa in rectum & obliquum spargitur, interiùs candida. Tota autem hæc stirps lacteo redundat succo, qui, quacumque tandem parte vulnerata, ex ea profluit.

Iuxta lacus, vliginosos ac humidis locis, in scrobibus aquas refoedes habentes, quandoque iuxta Alnorù etiam veteres truncos reperitur.

Iunio ac Iulio mensibus flores ac semen profert.

Officinæ Belgij olim perperam Meum nuncuparunt, ac legitimi Mei loco in vsu habuerunt. Germanis *Olsenich*: Valerio Cordo *Olsenichium* dicitur: apud Belgas à nonnullis *Wilde Eppe* / hoc est, Apium siluestre: non defuerunt verò & qui *Water Eppe* / id est, Hydroselinon siue aquatile Apium nominarent. Hydroselinon autem, vt antè scriptum, & Eleoselinum & Sium quandoque appellatur: Siluestre Apium rectiùs dici potest.

*Olsenichium.**Siluestre Apium.*

Meminit siluestris Apij Dioscorides cap. de Dauco: & Theophrastus lib. VII. vbi Apiorum cum in foliis tum in caulibus discrimen constare refert: & quædam caule candido, alia purpureo, vel versicolore: siluestre etiam quoddam Apium esse ostendit: nam quæ purpureum caulem, aut versicolorem habent, siluestri Apio proxima esse refert. Atque idcirco cum *Olsenichium* caule inferiùs esset subpurpureo, ac foliis Apio accederet, olim maluimus ipsum Apium siluestre appellare, quàm cum Officinis in errore versari ac pro Meo habere. Posteaquam verò nunc pro Plinij Thysselio recipi cognouimus, nec haberemus cur aduersaremur, facile quoque in eadem sententiam deuenimus, præferum facultatibus etiam conuenientibus.

Thysselium, inquit Plinius lib. XXV. cap. XI. est non dissimile Apio: huius radix purgat ca-
pitis pituitas: quod & *Olsenichij* radix efficaciter, vt mox dicemus, præstat. Respondet verò & nomen; dictum siquidem *Θυσέλειον* videtur, quia se per *ἐλείας*, siue loca palustria *Θύσση*, hoc est, extendit.

Est autem huius radix calida, & sicca tertio ordine: commanducata multam ex ore pituitam elicit, & dentium dolores sopit. Non dubium verò est, quin & eadem extenuet, incidat, & aperiat, vrinas & menses moueat, & quæ Apij genera reliqua, eadem & nec segniùs sed etiam efficacius præstat.

De Caulalide. CAP. VIII.

FOLIA Caulalidi sunt aspera, veluti Pastinacæ siluestris, variisq; modis dissecta, multoque quàm Apij tenuiùs diuisa: cauliculus rarò cubitalis, in cuius alis vmbellæ culminantes flosculos edunt suauè olentes, albicantes, exiguos, per circumferentiam tamen maiores: semen asperum, oblongum, non minus quàm siluestris Pastinacæ, maius quàm Cumini: radix nullius momenti.

In campestribus solo inculto per Italiam frequenter, veluti in Herruria, occurrit: reperitur & quandoque in agris haud procul Traiecto ad Mosam, in Tungrorum finibus.

Floret in Belgio Iunio ferè mense, semen deinde succedit.

NN 2

Caulalis,

Caucalis.

Chærefolium.

Plinij lo-
cus cor-
ruptus.

Caucalis, Græcis similiter καυκαλις dicitur: à nonnullis verò & δαυκος ἀγριος, hoc est, Daucus siluestris: & spurii vocabulis καυκον, μυτις: à Democrito βελον: Latinis Pes gallinaceus, Pes pulli: Ægyptiis Sefelis: Hetrurix rura Petrosello sal-natico nominant.

Caucalidem autem Dioscorides olus esse affirmat, quod crudum ac coctum editur, vrinæque moueat. Plinius Caucalidem inter olera quoque enumerat: Galenus verò muria ad repositio-nem hanc condiri adiicit.

Semen autem Caucalidis euidenter exalfacit ac resiccat, nec minùs quàm secundo ordine: vrinæ & menses cit: calculos & arenulas dissoluit ac expellit: à iocinoris, lienis, & renum obstructionibus liberat: crudos pituitososque humores incidit & concoquit: ventriculum frigidum adiuuat: flatu dissoluit. fertur à ieiuno sumptum, aciem oculorum intendere, cordique prodesse.

De Chærefolio. CAP. IX.

CHÆREFOLIO tenuia ac multipliciter diuisa sunt folia, nonnihil hirsuta, ex albido virentia: cauliculi breues, tenues, teretes, intusque concati, qui initio vnà cum foliis dilute virent, sed seminibus perfectis subrubent: flosculi in laxis vmbellis albi: semen verò oblongum, angustum, tenue, acuminatum: radix fibrosa.

In hortis cum aliis oleribus colitur: terra ster-corata, & aliquantulum humente latatur.

Vere satum celeriter in caulem assurgit, esuique citò parum idoneum redditur: sed quod Augusto feritur, per totam insequentem hiemem, ac etiam ferius vtile est.

Cerrefolium vulgò dicitur, & vt nonnullis placet, Cerofolium per o secunda syllaba: Columellæ verò Chærephyllum, siue χαιρηφυλλοι: nominari autem sic putatur, quòd multis toliis gaudeat: vel potius, quòd gaudium ac hilaritatem excitet. Germani Koyffelkraut, aut Koybelskraut: Belgæ Kertuel: Itali Cerrefoglio: Galli du Cerfueil: Angli Cheruple vocant.

Non est autem Gingidium, vt plerisque visum fuit, haud amarum equidem, sed grato iucundoque sapore commendatum. Oreoselinon quoque haud est; hortense etenim est, non montanum; semen etiam non acre, aut Cumino gustu simile, veluti Oreoselini esse scribitur. Plinius lib. XIX. cap. VIII. inter ea quæ Autumnæ æquinoctio feruntur, Chærefolij meminit, sed quemadmodum Cornarius admonet, locus admodum corruptus est: qui & Macro imponere potuit.

Ceterùm Chærefolium inter familiaria olera recipitur: ventriculo ac ori gratum est: temperatè exalfacit, modiceque desiccat, multoque minùs quàm Apij genera. Vrinæ verò etiam promouet, & potissimùm in vino decoctum, & pubi deinde

Myrrhis.

Scandix, Pecten Veneris.

deinde calens ad motum, vino verò, in quo decoctum fuerit, hausto. Flatulentum verò etiam aliquid obtinet, quamobrem & Venerem promouet.

De Myrrhide. CAP. X.

MYRRHIS caule foliisque Cicutæ, vt Dioscorides scribit, similis est. sunt etenim huius folia magna, ampla, & admodum dissecta veluti Cicutæ, sed & nonnihil hirsuta, colore verò, sapore, & odore Chærefolium referentia: caulis verò quandoque binum cubitorum, crassus, geniculatus: flores in umbellis candidi: semen verò magnum, oblongum, crassum, nigricans, Cumino maius: radix longa, candida, mollis, quasi que fungosa, dulcis, cibo, vt Dioscorides quoque scripsit, idonea, sapore ferè Pastinacæ albæ.

Fertur apud Germanos in pratis alicubi nasci, apud Belgas hortensis tantum modò est.

Maiò mense flores profert, Iunio ac Iulio semen maturefcit: radix singulis annis primo Vere regerminat, post seminis perfectionem restans.

Græcis *μύρρις* dicitur; nec aliud nomen apud Latinos habet: nonnulli verò & Myrrham aut Conilam vocant, vt inter spurias voces annotatum est. Germanis *Wilde Kerbelkraut*: Brabantis *Wilde Keruel*.

Meminit verò & huius Plinius lib. XXIIII. *Plinius notatur.* cap. XVI. vbi & Smyrrhizam appellari refert: Myrrhis, ait, quam alij Smyrrhizam, alij Myrrham vocat, simillima est Cicutæ, caule foliisque & flore, minor tantum & exilior, cibo non insuauis. Occurrit verò & mentio huius lib. XXVI. cap. XI. sed ibi cum Geranio confunditur, vt Pempt. primæ lib. III. scriptum est.

Myrrhidis autem folia non minùs quàm Chærefolij edulia sunt, in eorundem que locum quandoque assumuntur.

Radix, auctore Galeno, ex secundo est ordine excalfacientium, & tenuitatem substantiæ adiunctam habet. Dioscorides hanc in vino potam aduersus phalangiorum morsus auxiliari refert, expurgare verò & menses ac secundas, in forbitione verò coctam phthificis vtiliter exhiberi.

De Scandice. CAP. XI.

Ex siluestrium olerum numero Scandix est: folia habet tenuiora quidem quàm luteæ radice Pastinacæ, latiora verò crebrius que dissecta; nigriora item minus que odorata quàm Chærefolij: cauliculus dodrantalis: umbellæ angustæ, flosculi candiduli: semen longum in mucronem extenuatum, rostellis, aut citius crassis magnisque acubus simile: perquam exiguæ radiculae subsunt.

In aruis pingui lætoque solo exit: & non raro inter ipsas segetes, non modò in Italia, verùm & in Belgio.

Maio ac Iunio mensibus præcipuè viget. Scandicem Latini appellant, à Græcis mutuato nomine, quibus *σκανδίζ* est. Inter nothas autem voces reperitur Romanos Scanariam herbam & Aculam vocare: Acula autem à semine acum referente aptè dicitur. Ruellius hanc sub Pectinis Veneris nomine describit. Apud Hispanos alicubi in forum venalis infertur, ac editur: *Quixones* vocant: Belgæ *Paelbe keruel*: Angli *Pinke nelde*, & *Stozies tyli* nuncupant. Hæc est, Plinius lib. xxii. cap. xxii. ait, quam Aristophanes Euripidi Poætæ obiicit ioculater: matrem eius ne olus quidem legitimum venditasse olim, sed Scandicem.

Scandix autem, vt Galenus ait, olus subacre est & amarum, adeò vt in siccando & exalfaciando aut secundi ordinis intensi, aut tertij sit incipientis. Crudum & coctum, Dioscorides ait, manditur: stomacho & ventri vtile. Decoctum eius vesicæ, renibus, & iocinoni confert.

De Gingidio. CAP. XII.

Gingidium primum.

Gingidium alterum.

GINGIDIUM, Dioscorides ait, *βοτάνιον* siue exigua herba est, Pastinacæ siluestri similis, tenuior, & amarior: radícula subalbida & amaricans. Duo autem Gingidia nostra ætas exhibet.

1. Primum folio est Pastinacæ, cauliculo rotundo, striato, geniculato, ac quandoque subnigricante, & hirsutulo in ramulos distributo: in quorum fastigijs eminentes umbellæ, aliquot circumambientibus foliolis stipatæ, flosculos edunt albidos, succedente semine; quo ad maturitatem perueniente, umbellæ similiter, vt Pastinacæ siluestris, contrahuntur, & tactu aliquantulum glutinosæ sentiuntur: radix parua & albida. Amara autem huius herbæ folia, tum & radix est.
2. Alterum Gingidium Pastinacam siluestrem quoque satis refert, teneriora tamen, lauiora, minusque pilosa huius apparent variè dissecta folia: caules geniculati satis respondent: flosculi similiter albidi: contrahuntur & huius umbellæ semine maturo, quarum pediculi nonnihil odorati, adeò duri tandem redduntur, vt ad expurganda ea, quæ dentibus à cibo inhaerent, dentiscalpiorum vicem suppleant. Et huius quoque folia ac radices amaricant.

Vtrumque in Syria nascitur, & plerumque in Cilicia: postremum verò & in Hispania alicubi reperiri fertur.

Quod

Quod Græcis *γινγιδιον*, Latinis etiam Gingidium est: in Syria verò etiam Lepidium: & aliud tamen Lepidium est, de quo posteriùs agetur. A Romanis Bifacutum dici inter nothas ac reiectas voces extat, cuius nominis apud Syros reliquam vestigium est, quibus alterum Gingidium; vulgò Vifnaga dicitur.

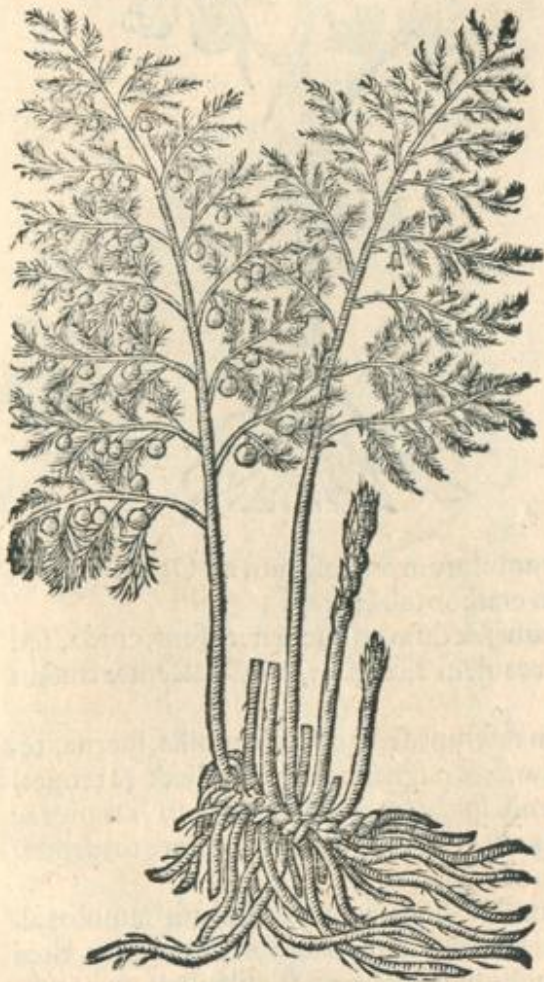
Gingidij autem maximus est, Galenus in lib. de aliment. facult. ait, in Syria proventus, manditurque non aliter, quàm Scandix apud nos Pergami: stomachumque admodum iuuat, siue crudum, siue elixum ipsum mandere velis. Perspicuum autem quòd medicamentum potius quàm alimentum. Sicuti autem gustu amaritudinem & adstrictionem præ se fert, sic & temperie caliditatem & siccitatem: caliditatem verò non admodum conspicuam obtinet, duobus autem numeris desiccatur: idem in lib. De simpl. medic. facult.

Dioscorides eadem quoque habet: Olus hoc crudum, ait, coctum conditumque estur magna stomachi vtilitate, vrinam cit, decoctum ex vino potum vesicæ prodest.

De Asparago. CAP. XIII.

Asparagus hortensis.

Asparagus filuestris siue Corruda prior.

ASPARAGI duo sunt: hortensis siue altilis vnus, filuestris alter. Hortensis Asparagi caulis, posteaquam adoleuit, crassus, durus, ac rotundus, bicubitilis, ac non rarò altior, in multos ramulos diffunditur; qui foliolis conuestiuntur mollibus, virentibus, copiosis quidem, sed exiguis, & capillamenti instar tenuibus. Flosculi secundùm ramulos exeunt minuti: succedunt baccaë per maturitatem Corallij similitudine rubentes, rotundæ, Ochri magnitudine, in quibus aliquot nigra semina conduntur: radices sunt multæ, crassæ, molles, spongiosæque fibræ, ab vno capite dependentes, & in omnem partem sparsæ.

Seritur autem huiuscemodi Asparagus in hortis, pingui, humido, beneque subactò loco. Hieme vel sterco, ait Columella, vel cinis iniiciendus, vt succus eius pluuiis manans ad radicem perueniat. Palladius solum quoque stercore regi præcipit, sed per hiemem super stramina iaciendum, & primo Vere tollenda.

Contingit verò & huiuscemodi Asparagum quandoque sponte & citra culturam prouenire, & locis quidem humentibus ac herbois, veluti in pratis, in quibus haud procul Monguntia frequens reperiri fertur. Exiguùm hic ab hortensi differt, nec ab eo genere aut specie, sed cultura tantummodò differens est: quæ speciosa & ampliora omnia reddit.

NN 4

Nasci-

Asparagus siluestris alter.

Asparagus siluestris tertius.

Nascitur porro & spontaneus in conuallibus tumulorum arenosorum ad Oceani littora, nonnullis apud Hollandos locis, qui fatiuo etiam crassior subinde est.

Cauliculorum prima rudimenta Aprili erumpunt, & dum adhuc tenera sunt, cruda, sed sæpius cocta eduntur, quæ nisi citò decerpantur, in caulem assurgunt, cui adnascens fructus sub finem æstatis maturitatem consequuntur.

1. 2. Siluestres Asparagi caulibus ac ramulis fatiuum referunt, sed quæ huic mollia, inertia, tenuiaque veluti capillamenta; acuta siluestribus, duræ, & pugnantes (exiguæ licet & tenues) spinæ sunt: differentia verò & inter hos; vni etenim spinæ frequentiores, alteri rariores ac pauciores: bacca rotundæ sunt, huic quidem nigrae, priori verò cinericio colore sordentes: radices ambobus quales fatiuo, aut breuiores paulò.

3. Tertium verò & quemdam siluestrum describit C. Clusius, acutis secundum ramulos alterno ordine dispositis, duris, horrentibus, & candicantibus spinis deorsum nutantibus, circa quos quina senave coherencia foliola longiora, mollioraque quam prioris siluestris, quæ commanducata subdulcia sunt, & lenti aliquid habeant. Flosculi huius, deinde & fructus ex longis dependet pediculis carnosus, initio virens, sed per maturitatem rubescens, rotundus quidem, sed tricocci speciem referens: radix multiplex veluti aliorum.

1. Siluestrium horum prior locis petrosis, tum in agris, ac iuxta sepes in Castellæ ac Granatæ regnis à C. Clusio repertus: nascitur verò & idem in Narbonensi Gallia.

2. Alter in petrosis quoque in Bætica inuentus.

3. Tertius verò in Lusitanæ locis fabulosis. Meminit verò & siluestris in Creta nascentis Petrus Bellonius Singularium lib. primo, cap. xviii.

Appellatur autem qui hortensis est, Græcis quidem *ἀσπράγος*, nonnullis *ἀσπράγος*: Latinis similiter Asparagus: Officinis Sparagus, & Speragus: Germanis Spargen: Gallis Asperges: Belgis similiter asperges / & quandoque *Corallitript*, id est, herba Coralli, à baccis coralli instar, ut dictum est, rubentibus: Italis *Asparago*: Hispanis *Esparragos*: Anglis *Sperage* aut *Sperache*: Bohemis *Hyromou* *Korenij*.

Per eminentiam autem siue *ἄσπρον* Asparago nomen datum, quòd videlicet huius reliquarum omnium stirpium Asparagis præferantur. Proprie siquidem Asparagus primum germen

germen cuiusque stirpis, praesertim tenerum ac prius quam in caulem abiens durefcatur: ut sunt Lupuli primi turiones, item Vitis siluestris, Bardanae, Rubi, Oxyacanthae acidae, Sambuci, & aliorum similia.

Siluestris Asparagus proprie *ωδύγανθρα*, hoc est, muris spina, & *ἀσπράγγος περυσίος*, siue petreus Asparagus dicitur: Latinis etiam Asparagus siluestris, & Corruda: Officinis incognitus est.

Recens autem enati turiones siue Asparagi quandoque in pinguium carnum iure decocti eduntur: vel in aqua cocti, cum oleo, aceto, & exiguo sale acetarij loco inferuntur. Ori autem grati sunt, facile concoquuntur, aluum leniter molliunt, urinas nonnihil promouent: renibus & ueicæ utiles: alimentum verò corpori exiguum & humidum, non tamen vitiosum adferunt. Semen genitale augere, & ad Venerem excitare existimantur.

Radices autem cum satiui, tum siluestris Myacanthæ citra manifestam caliditatem ac siccitatem extergendi vim habent: renes & iecur ab infarctu liberant, pectori ac pulmonibus profunt. Decoctum earum dentium doloribus mederi, Dioscoridis est.

Commendatur verò & semen ad eadem.

De Crithmo. CAP. XIII.

Crithmum marinum.

Crithmum spinosum.

CRITHMI siue Crithami aliquot genera posteritas obseruauit. Primum fruticosum & vnde quaque foliosum est, caulibus quandoque cubitalibus: foliis pinguibus, numerosis, in particulas dissectis, quarum singulares longiores quam minoris Portulacæ, gustu cum exigua salilagine aroma referentes: umbellæ in summo culminantes flores proferunt candidos: semen succedens, ceu Libanotidis est, & odoratum: tres aut quatuor radices coherent grati ac iucundi odoris.

In rupibus ac scopulosis littoribus maritimis Italiae, Hispaniae, & Galliae nascitur, & abunde frequens est.

Proximum genus priori simile est, sed caulis geniculatus, procerior: folia in angustiora segmenta diuisa, duro mucrone pungentia ac spinosa: semen maius est, oblongum, & spinis obfitum: radix oblonga, Paltinacæ albæ sapore & figura, esui apta.

Tertium Crithmum complures ab vna radice cauliculos promit, foliis circumdatos multis oblongis, extrema parte dissectis, crassioribus, latioribusque quam Abrotoni, in quorum fastigiis

1.

2.

3.

Crithmum Chrysanthemum.

Sinapi sativum prius.

fastigiis flos exit Chrysanthemum æmulus, medio videlicet disco & orbiculato ambitu luteus. Hæc duo genera rariora sunt, gignuntur tamen alicubi haud procul à mari; & spinosum quidè in Narbonensis Gallia: fabulosis maritimis.

Κρίθμον siue κελδάμον, à Galeno verò κρέθμον Græcè dicitur: Latinis eadem vox manet: à nonnullis verò & Bati: in Belgij Officinis Creta marina: Petro Crescentio Cretamú & Rincum marinum: Germanis Meerfenchel: Italis Fœniculus marinus, Fenocchio marino, Herba di San Pietro: vnde & à nonnullis Sampetra: Hispanis Perexil de la mar, Hinoio marino, Fenol mari, & Funcho marinho: Gallis Bacille, & Fenoil marin. Et hæc quidè prioris nomina sunt.

Reliqua duo reuera & Crithma sunt, sed recentiorum plerique aliò pertrahere conantur: nam secundum, Pastinacam marinam quidam appellat, tertium verò, Astera Atticum marinum facit. Nobis verò, sicuti & Matthiolo, inter Crithmi genera recipere magis placuit: & alterú quidem Crithmum spinosum, tertium verò Crithmum Chrysanthemum nuncupare.

Ceterum Crithmi vis, vt Galenus ait, exsiccatória est & absterfória. Dioscorides radicem, semen, & folia vino incocta vrinæ difficultati ac regio morbo auxiliari tradit, menses item & ciere: edi verò & crudum & coctum oleris modo, tum & in muria asseruari.

In muria autem conditum quandoque in Belgium infertur, quod coctum, veluti Cappares cum oleo & aceto manditur. Gratú autem admodum ciborum condimentum est: ventriculo benè facit: iocinori, lieni, renibus, ac vesicæ prodest: vrinam moderatè prouocat: viscera ab obstructionibus expedit, appetentiam ciborum excitat.

De Sinapi. CAP. XV.

SINAPIOS tria sunt genera: satiuia duo, & siluestre tertium.

Satiuo priori Rapo similia sunt folia, asperiora tamen & minora: caulis rotundus, asper, & hirsutus, bicubitalis vel altior, ramulis aliquot brachiatus; circa quos flosculi ordine digesti, colore lutei: siliquæ deinde oblongæ, tenues, asperæ, in quibus semen globosum, maius quàm Rapi, colore luteum, gustu acre ac mordax.

Alterum satiuum foliis, ramosis caulibus, vtrisque asperis, floribusque luteis prius refert: semen huius non luteum, sed è nigro subrufum, interiore medulla, è luteo virescens: quod & similiter non parum acre aut mordax est.

Siluestre à satiuis minore proceritate differens est: flosculi quoque lutei sunt, quadrifolij: semen in siliquis subrubet, nec minoris tamen, quàm reliquorum, acrimoniæ.

Satiua in agris ac hortis feruntur. Terram diligunt,

Sinapi satiuum alterum.

Sinapi siluestre.

diligunt, vt inquit Palladius, aratam, & si fieri potest congestitiam: gaudent humore.
Siluestre vbiq; sponte nascitur, asperis, petrosis, & ruderatis locis, quandoque verò etiam humentibus.

Primo tempore Sinapi feri potest: Iulio aut Augusto semen maturum reddit, perficitur siquidem eodem anno.

Græcorum quidem reliqui *σίμμιν*: Atticorum verò nemo, vt apud Athenæum legitur, *σίμμιν*, sed *ράμιν* dixit: Latinis Sinapi est: Barbaris Sinapium: Germanis Senff: Gallis Seneue, & Mustarde: Belgis Mostaert fact: (quod autem ex semine condimentum conficitur, Mostaert simpliciter appellatur) Italis Senape: Hispanis Mostaza, Mostalla, & Mostarda: Anglis Mustarde/ Senbepe: Bohemis Horice: Plinius Sinapi etiam à quibusdam Thlaspi, ab aliis Saurion dici refert.

Satiui semen quod luteum & maius Belgij Officinæ pro Erucae semine exponunt & vendunt: vulgò tamen Wit Mostaert fact nominatur, id est, Sinapios albi semen.

Alterum Sinapios nomine cognitum: & ex hoc condimentum conficitur, quo ad ciborum intinctus vtuntur. Vtrumque autem Sinapi hortense, & *σίμμιν κηπηδόν* est.

Tertium *σίμμιν άγρον* dicitur, & Sinapi siluestre: Germanis Wilder Senff: Brabantis Wild den Mostaert: Gallis Seneue sauuage: Hispanis Mostaza saluage: Italis Senape saluatica.

Sinapios autem semen, quod præcipui vsus, calfaciendi, extenuandi, & extrahendi vim habet: excalfacit verò, vt Galenus ait, & resiccat ordine quarto.

Commanducatum pituitam elicit, & dentium dolores mitigat: tritum naribus appositum sternutamenta cit, & feminas ab vtero strangulatas excitat: epilepticis prodest. Lethargicis de raso capite emplastri modo imponitur: cum ficis admistum, & donec locus rubescat ad motum ischiadicis: ad omnes item diutinos ex frigida causa dolores confert: conducit quoq; cum ex alto aliquid in superficiem attrahendum est. Extrahentibus emplastris nec non scabiem extenuantibus vtiliter admiscetur. Alopecii impositum auxiliatur. Suggillata cum melle, adipe, & cerato delet: cum aceto contra lepras & feras impetigines illinitur, tum & contra scorpionum ac serpentum ictus. Breuiter Sinapios feminis magna vis est, non modo ad nares, sed & ad cerebrum etiam penetrans: quod facile percipitur, quando nimium condimenti ex Sinapi cum cibo assumitur, mox enim nares impetuntur, cerebro etiã consentiente.

Fic

Fit autem ex femine Sinapios, quo Germania & Belgium frequenter vtitur, condimentum, quod & Sinapi dicitur, vt plurimum cum aceto, quandoque verò & cum vino multo.

Palladius verò ex Sinapi condimentum componere docet, cui prater acetum, mel & oleum adduntur: Sinapis semen, inquit, ad modum sextarij vnius & semis redigere curabis in puluerem, cui mellis pondo quinque, olei Hispani vnam libram, aceti acris vnum sextarium miscebis, & tritis omnibus diligenter, vtèris.

Columella autem lib. xii. cap. lv. multò alium modum ostendit: Semen Sinapis, inquit, diligenter purgato & cribrato, deinde aqua frigida eluito, & cum fuerit benè lotum, duabus horis in aqua linito: postea tollito, & manibus expressum in mortarium nouum aut benè emundatum conicito, & pistillis conterito. cum contritum fuerit, totam intritam ad medium mortarium contrahito, & comprimito manu plana, deinde cum compresseris, sacrificato, & impositis paucis carbonibus viuis, aquam nitratam suffundito, vt omnem amaritudinem eius & pallorem exaniet. deinde statim mortarium erigito, vt omnis humor eliquetur. post hoc album acre acetum adicito, & pistillo permisceto, colatoque. Hoc ius ad Rapa condienda optime facit. Ceterum si velis ad vsum coniuuorum preparare, cum exanieris Sinapi, nucleos pineos quam recentissimos, & amygdalum adicito, diligenterque conterito infuso aceto: cetera, vt supra dixi, facito. Hactenus Columella.

De Eruca.

CAP. XVI.

Eruca satiuæ.

Eruca siluestris.

- D**VPLEX Eruca est: vna hortensis & satiuæ, altera agrestis.
1. Caule cubitali satiuæ assurgit Eruca: folio longo, angusto, vtrimque profundis incisuris laciniato: flosculis secundum ramulos quadrifolius sublutei: semine in siliquis oblongis Rapi ac Napi simili: radix candida ac restibilis est.
 2. Agrestis siue siluestris Eruca caule foliisque satiuæ minor est: flores lutei: siliquæ verò etiam tenuiores: cetera respondent.
Satiuæ in hortis colitur, quandoque verò & inter rudera veterum ædificiorum spontè gignitur. Siluestris secus vias incultis locis nascitur.
Viget ac florem vtraque profert Iunio ac Iulio mensibus.

Erucam

Erucam autem Græci *Ἐρωμα* nominant: Germani *Kraut*/ *Krautkraut*: Galli *Roquette*: Belgæ *Rahette*: Itali *Ruchetta*, & *Rucola*: Hispani *Oruga*, & *Arugua*: Angli *Great Rocket*: à Poëtis quandoque Herba salax appellatur. Differt autem Eruca herba ab *Æruca* per diphthongum: hæc siquidem æris corruptela, quæ & *Ærugo* dicitur. Est verò & Eruca insectum animal oleribus & maximè Brassicis infestum, Græcis *καμμη*, cuius varias species & metamorphoses, non interest huc referre.

Excalfacit autem ac resiccit Eruca tertio ordine; proinde ipsam solam edere, ut Galenus ait, non est facile, nec verò vsu receptum. Additur cruda in acetariis Lactuæ aut Portulacæ, aliisve frigidis herbis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentum æquet; ut Plinius rectè ait. Semen generare creditur, & Veneris concitatrix esse. Capiti autem dolorem infert, præsertim si quis sola ea vescatur, auctore Galeno.

Semen eius urinam quoque mouet, & scorpionum ac muris aranei venenis medetur. Bestiolas omnes corpori innascentes arceat: vitia cutis in facie cum melle illitum emundat, lentiginis ex aceto; cicatrices nigras traducit ad candorem cum felle bubulo: Plinius.

De Dracone herba. CAP. XVII.

Draco herba.

DRACONI dictæ herbæ oblonga & angusta sunt folia, obscure virentia, maiora longioraq; quam vulgaris Hyssopi: cauliculi tenues ac rotundi, cubitales vel altiores; circa quorum ramulos rotundi exigui flosculi numquam integrè patentès dependent lutei nigro permixti: radice serpit tenui Graminis modo, qua progerminante multiplicatur.

In hortis colitur, sæpius ramulis quam semine feritur. Mirabili modo hæc, Ruellius inquit, nasci prædicatur, ex semine Lini, Raphanis aut Scyllæ bulbo incluso, & in terram obruto. Matthioli factò periculo nihil scribit successisse, atque idcirco eos, qui eo modo nasci tradunt, falli.

Tota æstate in multum Autumnum viret: Iulio autem flosculos facit.

Draconem nostra ætas appellat: Itali *Dragoncellum*: Galliæ olitores *Dragon*, quo nomine Belgis ac Anglis innotuit. Existimatur verò Auicennæ Tarcon illud esse, de quo cap. DCLXXXVI. Sed brevis adedè de hoc Auicenna est, ut certò affirmari nihil queat. Fertur & Dracone herba, quæ & *πολυίδος*, Glaucus olim in vitam restitutus; de quo in Erasmi Chiliadibus. Differentem verò hanc à vulgari Dracone verisimillimum est.

Acria autem huius Draconis folia sunt: saluam dum manduntur ciunt: atque idcirco valdè calfacientia.

In acetariis autem eduntur non sola, sed Lactuæ addita, quarum etiam frigiditatem temperare non minùs quam Eruca possunt. Nec alium huius herbæ vsu nouimus.

De Dracone siluestri, siue Ptarmice. CAP. XVIII.

AD Draconis herbæ, si non absolutam similitudinem, facultate certè proximè accedit, quem Draconem siluestrem nominant, & Dioscoridis Ptarmice esse creditur. Cauliculi huius cubitales vel altiores, alis nonnullis brachiati: foliis conuestiuntur oblongis, forma & magnitudine Oleaginis similibus, sed marginibus crenatis: flosculi in summis virgulis medio disco sublutei, sed circumambientibus plurimis foliolis albidis, minores quam Chamæmeli: radici multæ adherent fibræ.

In montosis, saxosis, iam & circa margines quandoque agrorum vel pratorum, locisque umbrosis nascitur: ad hortos verò etiam transfertur, in quibus citò multumque luxuriat.

Cum flore Maio, Iunio, ac Iulio mensibus viget.

Alterum verò & huius genus habetur, foliis quoque oblongis & angustis veluti Oleæ: coliculis

Draco siluestris siue Parmice.

Parmice Austriaca.

liculis quandoque cubitalibus, fastigiate in singulis flore eleganti mediocri magnitudinis, medium cuius discum XIII. aut XV. oblonga orbiculariter cingunt foliola, diluto rubore purpurascens, è capitulo hic prodit squamoso: radix recta in altum descendit.

In campestribus superioris Pannoniæ siue Austriæ, ac in Moravia non rarò occurrunt.

De prioris autem nomine non omnino conuenit: sunt qui velint Pyrethrum dici siluestre, aliis verò Draco siluestris aut Tarcon videtur esse siluestre, quod magis placet: nam Dracone in foliis referte potest, cum Pyrethro autem similitudinem habet nullam.

Leonhartus Fuchsius hanc Dioscoridis Parmicen esse iudicauit: quadrant caules, folia, & floris forma: sed florem odoratu vel acrem esse, vel sternutationem excitare, nondum Belgis exploratum; Parmice siquidem, vt Dioscorides ait, *δαμνιον* siue exiguus est frutex, ramulos habens λεπτοὺς, tenues, multos, rotundiores, similes Abrotoni, atque circa hos folia oblonga, qualia Oleæ, multa, in summo capitulum veluti Anthemidis paruum, rotundum, odore acre & sternutationem excitans. Potest autem in frigidis regionibus ignauior vis huius esse, quàm in calidioribus; in calidis siquidem omnia odoratiora & efficaciora, vt Theophrastus ait, gignuntur. Parmices autem Plinius & Theophrastus non meminerunt. quod suspicionem nonnullis adfert, nullam esse *παρμικὴν* proprie dictam, & eandem cum Struthio hanc esse.

Parmica. Παρμικὰ siquidem generali voce Græcis dicuntur, quæcumque sternutationem excitant: inter quæ & Struthion. Quod si ita se habeat, eademq; sit Parmice cum Struthio, siluestris Draco nequaquam Parmice erit: nam Struthion spinosa stirps est, caule ferulaceo, tenui, lanuginoso, foliis Oleæ, vt Plinius lib. XIX. cap. III. scribit; qualis modò descripta non est.

Alteram Matthiolus pro Parmice quandoque etiam habuit, sed postea mutata sententia, Fuchsi iudicium amplexus, priorem quoque pro Parmice habet, & hanc quasi alteram eius speciem facit.

Facultate autem & viribus Draco siluestris hortensi non est inferior: excalfacit & resiccat: gustu acris & feruens. Adduntur verò & Lactucis aliisque acetariis huius folia, quorum frigiditatem, veluti Eruca & Draco, corrigunt quoque ac temperant.

De Nasturtio. CAP. XIX.

Nasturtium hortense.

ANGVSTA, laciniata, ac dissecta, non tamen magna Nasturtio sunt foliola: cauliculi rotundi, pede altiores, flosculis primùm albidis, deinde valuulis paruis rotundiusculis grauidi, in quibus semen ruffo colore rubens.

In hortis feritur: quocumque solo prouenit, præsertim si rigeretur.

Quoduis anni tempus, excepta hieme, ad fationem eius commodum: celeriter enascitur, citò quoque in caulem assurgit, ac semen perficit: quod tamen serius satum est, non ita citò attollitur.

Græcis *κάρδαμον*: à quibusdam & *κωνοάρδαμον*, vt inter nothas voces habetur: Latinis Nasturtium: nonnullis verò mutuata, à Germanica & Gallica appellatione, voce Cressio: Germanis *Kress*: & *Garten Kress*: Belgis *Kerffe*: & *Hofkerffe*: Italis *Nasturtio*, & *Agetto*: Hispanis *Mastuerço*, *Morritort*, & *Mesturço*: Gallis *Cresson*, & *Cresson da iardin*: Anglis *Gardyn Cressis* / aut *Cowne Cressis*: Bohemis *Zahradnij K:ericha*.

Nasturtium autem Latinis appellatum, vt Varro & Plinius sentiunt, à naribus torquendis, quodque odore & seminis acrimonia sternutamenta prouocet.

Nasturtij autem herba acris & mordax est: potenter idcirco excalfaciens ac resiccans: sed minùs tamen cum adhuc vires & tenella est, propter aqueæ humiditatis admixtionem acrimoniam eius obtundente, adeò vt cum pane

veluti obsonium, vt Galenus ait, hoc vti liceat: veluti non rarò apud Belgas, qui Nasturtium cum pane & butyro mense Maio frequenter vescuntur. Acetariis verò & inditur, veluti Draco & Eruca: atque huius causa maximè feritur. Facit eadem ad graue illud malum, quod Germani Scorbutum appellant: nec minor est huius, quàm vel Cochleariæ, aut Nasturtij aquatilis, in hoc morbo vis & facultas.

Semen Nasturtij multò acrius est quàm herba: calfacit & desiccatur ordine propem odum quarto: adurentis facultatis particeps, & inter rubefaciencia siue *φονηγμους* non postremo est loco: proinde ad coxendicis dolores, aliosque veteres, qui rubefieri postulant, conducibile. Lienem cum melle impositum extenuare & reprimere Dioscorides ait: cum aceto autem ac polenta ischiadicis auxiliatur, & œdemata ac inflammationes discutit: lepras & impetigines abstergit, furunculos, quos Græci *σοδθιας*, cum muria ad suppurationem ducit. Sorbitionibus admixtum quæ asthmaticis exhibentur, crassos thoracis humores valenter incidit ac educit. Stomacho autem, referente Dioscoride, inimicum est, aluum turbat, lumbricos pellit, lienem imminuit, menses cit, foetus enecat, Venerem tamen excitat.

Ex alto delapsis aut præcipitatis datum confert: sanguinem coagulatum dissoluit, & ne alicubi in corpore coëat aut coaguletur præcauet: sudorem etiam mouet, vt recentiorum experientia inuentum ac comprobatum.

De Barbarea. CAP. XX.

BARBAREA Rapum ac Napum foliis æmulatur, quæ tamen læuioia, ac minùs aspera sunt: caulis rectus, striatus, cubitalis, qui à medio ferè ad fastigium vsque tam ipse quàm eius ramuli flores promunt luteos, ac siliquas oblongas, teretes, in quibus exiguum & colore rufum semen: radix mediocriter crassa & oblonga est.

In campis ac hortis in quibus olera feruntur, tum & alibi, veluti secus semitas ac vias quandoque nascitur.

Tota hieme viret, flores Maius, Iunius semen largitur.

Germani *Sant Barberen fraut* nominant, Latine Barbaream idcirco vocauimus: Belgis *Witter*

Barbarea.

Pseudobunium.

I.

Winter herse dicitur, hoc est, Cardamum siue Nasturtium hibernum, quòd videlicet Nasturtij loco acetariis hieme addatur: à nonnullis verò & Stecniupt / à facultate qua aduersus calculum pollere fertur.

Dioscoridis autem *ψευδοβουνιον*, hoc est, falsum Bunium esse videtur: folia siquidem & ramulos cum floribus ac siliquis Napi fert, & gustu acre est, quale Pseudobunium esse ipse scribit. Non est autem Sideritis, aut aliqua eius species, vel Scopa regia, vt nonnullis visum.

Ceterum Barbarea valde excalfacit ac refecat, vtpote sapore acris, & Nasturtio facultate affimilis est. Acetariis verò & additur, hieme præfertim, cum Nasturtij copia deest: in quibus quod illud potest.

Medetur verò & eadem Scorbuto non minus quam Nasturtium. Semen admodum quoque acre, calidum ac siccum, adeoque tenuium partium, vt urinas euocet, & coherentes calculosas arenulas dissoluat ac expellat.

De Thlaspi. CAP. XXI.

THLASPIOS tria genera nostra obseruauit ætas.

Primum latioribus est foliis atque oblongis, vtroque margine nonnihil incis: caule pedem alto non absque adnatis ramulis; circa quos flosculi primum albi, postea verò planæ rotundiuf-

Thlaspi latius.

Thlaspi alterum.

calz

Thlaspi minimum.

Draba siue Arabis aut Thl. spi Candia.

culæ valuulæ, superiore parte fissæ ac infractæ; in quibus semen nigricans, acre, & feruens gustu, Allium etiam simul nonnihil resipiens: radix tenuis est.

Alterius folia minora sunt & acuminata: caulis similiter ramolus & paris altitudinis: cauliculi quoque ramosi, flosculi albidii, valuulæ planæ, rotundæ ac infractæ, sed minores multo: semen acre, mordax, Nasturtio simile.

Tertium cauliculis tenuissimū est, sed magis ramosum: folia exilia, valuulæ minimæ, semen valde exiguum, non tamen minus quàm superiorum acre aut feruens.

Iuxta vias, sæpè in agris, locis non raro saxosis ac incultis Thlaspi gignitur. In Bohemia ac Germania frequentia sunt: Rheni saxosam amat ripam. Galenus Thlaspi in Cappadocia ac Creta natum commendat, sed peculiariter ex Sauro asportatum, quod optimum esse ait, & nec Cretico, nec passim nascenti simile: lib. 1. De Antidotis.

Thlaspi cum maturo semine à mense Iulio vsque in Augusti finem reperitur.

Hoc herbæ genus Græci *Θλάσπι*, à fructu qui scutum exiguum infarctum refert, nominant. Exstant verò & aliæ eius inter nothas voces appellationes: vt *Θλασπίδιον*, *σίννη περικόν*, *σίννη ἀγριον*, *μύτις μύσπιδιον*, *δισμοφών*, *Είσορον*, Scandulaceum, Capsella, Pes gallinaceus. Nec desunt recentioribus sua nomina, quibus Nasturtium tectorum, & Sinapi rusticum dicitur: Germanis *Warenscij* / *Warenkress* / *Wilder kress*: Brabantis *Wilde Kerse* / *Wocren Kerse*: Gallis *Senene sauage*.

Primum genus à nonnullis in Belgio *Dise* / *strupt* / & *Scorodothlaspi*: tertium à Germanis *Disemtraut* / hoc est Brabantis *Bessen-trupt* / quandoque nuncupatur.

Dioscorides & aliud præterea Thlaspi à Crateua traditum refert, foliis latis, magnis radicibus, quod esse videtur vulgò Bolbonac dictum, ac lib. 1. Pempt. secundæ Violæ latifoliæ nomine descriptum extat.

Thlaspios autem semen facultatem habet, vt Galenus ait, acrem: internos abscessus rumpit, menses mouet, fœtus enecat, per sedem infusum sanguinolenta euacuans ischiadicis prodest, bilem per inferna & superna acetabuli mensura potum expurgat, auctore Dioscoride. Admiscetur verò & antidotis veluti Theriace, & aliis eiusmodi.

De Draba siue Arabi.

CAP. XXII.

DRABA caule assurgit pedalis altitudinis, aut proceriore, in tenues ramulos sparso: foliis oblongis, angustis: fastigiantibus muscariis cum flosculis è cæruleo rubroq; permixtis, vtriusq; dilutis, eleganter purpurascensibus: succedunt thecæ parvæ infractæ, alterius

OO ;

Thlaspios

Thlaspios magnitudine, in quibus semen similiter acre veluti Nasturtij.

Huius verò & species quædam flosculis in umbellis candidis, veluti Sambuci.

In Pannonia superiore, Aultria nunc dicta, locis incultis, & secus vias hæc nascitur.

Iulio ac Augusto mentibus florem ac semen profert.

Græcis *δεγβη* dicitur, vel *αεγλις* facili lapsu Δ in Α, Latinis Arabis & Draba, à Plinio lib. xxvii. cap. ix. Dryophonon, vulgò Thlaspi Candia.

Feruentis gustus; at potenter idcirco exalfaciens huius non minùs quàm Thlaspios semen est. Admisceri verò idipsum aridum obsoniis, maxime in Cappadocia, Dioscorides ait: herbam verò vnà cum prifana coqui, cui incocta ad crudorum humorum pectori inhærentium concoctionem & expurgationem conferre potest.

De Irione. CAP. XXIII.

Irion sive Erysimum.

IRIO foliis ab vtraque parte profundius incisis Erucam vel potiùs Sinapi refert: cauliculi tum & ramuli tenues sunt, lenti admodum ac obsequiosi, ac flecti faciles; quibus adhærent flosculi lutei, ac deinde siliquæ teretes, tenues, oblongæ, graciliores quàm Fœnogræci, in quibus semen exiguum veluti Nasturtij, feruentioris gustus.

Locis saxosis, iuxta rudera, secus semitas, aliisque incultis ac desertis, subinde nonnihil humentibus reperitur.

Flores, & semen, & hæc Iulio & Augusto perficit.

Irionem Græci *ἐρύσιμον* vocant: nonnulli verò & *χαμαίριον*, Chamæplium. Describitur autem istud à Dioscoride. Theophrasto autem aliud est Erysimum: illud videlicet quod Dioscorides Myagrum appellat, vt libro ii. cap. xxiii. quartæ Pempt. latius scriptum est. Hallucinantur autem non parum, qui Irionem Verbenæ speciem existimant, & Verbenam feminam nominant.

At Irionis semen sicuti gustu Nasturtio apparet simile, ita Galenus ait, & facultate igneum est & exalfactorium: est verò & simul extenuans. Facit autem ad thoracis rheumatismos, suppurationes, tusses, icterum & coxendicum dolores cum melle delinctum. Vbi autem in eclegmate, vti eo expedit, præstat aqua macera-

tum refrigerari, aut linteo inuolutum, & massa pistoria oblitum, perassari.

Bibitur verò & aduersus mortifera venena, addit Dioscorides, quod cum aqua & melle cataplasmat. s. in modum impositum occultis proficit caneris, parotidibus, duritiis, & mammarum testiumque inflammationibus.

De Iberide. CAP. XXIII.

MVLTIS tenuibus ramulis à cubitali cauliculo prodeuntibus Iberis luxuriat: folia ei parua, oblonga, angusta veluti Nasturtij: flosculi secundùm ramulos albidii, exigueque valuulæ, in quibus semen: radix longa, sensim attenuatur, intus forisque candida, sapore acris.

Iuxta veteres muros, & inculta itinerum in Italia alibi que provenit: apud Belgas non nisi hortensis est.

Græcis *ιβερις* & *καρδαμαννη*: à nonnullis & Galeno *λεπίδιον*: à Plinio Latine Hiberis, Nasturtium siluestre, & similiter etiam Lepidium. Aliud tamen & Lepidium latioris est folij Plinianum, proximo capite describendum. Existimatur verò & istud herba esse Grias dicta, de quo Apuleius cap. xl. cuius ad ischiadicis vsus quoque est commendatus.

Grias herba.

Iberis autem ex quarto est ordine exalfacientium, simile Nasturtio tum odore, tum gustu, tum viribus, sed minùs ea desiccatur, auctore Galeno.

Radices, inquit Dioscorides, calfacientes & adurentes, quæ vtiliter cum pinguedine porcina

cina

Iberis.

cina falsa cataplasmatibus in modum ischiadicis
horis quatuor imponuntur: si deinde in balneum
descendatur, & postea locus oleo cum lana per-
ungatur. Quæ & latius à Damocrate aliquot
carminibus explicantur apud Galenum lib. ix.
De medic. secundum locos his versibus extantibus:

*Herba hæc ubique multaq; frequens nascitur,
Monumenta iuxta antiqua, muros & veteres,
Tritasq; quondam publicè pedibus vias,
Quas iuxta aratrum duxit haud quis agricola,
Semper virescens, foliis Nasturtij
Florentibus Vere, attamen maioribus.
Caulem cubitalis longitudinis gerit
Paulò minorem aut rursus ampliorem, ab hoc
Aestate pendent folia, donec multa hiems
Sarmentitiam deducat hæc ad imaginem, &
Deiecta & exiccata depereant gelu.
Adnata radici tamen cernes alia.
Aestate florem fert colore lacteo
Multum tenuem variumq; valde cauliculum.
Ad quem sequitur semen penitus sic exiguum,
Visum ferè ut fallens, oculos quoque effugiat.
Odo rem habet radix at inde acerrimum,
Vero similem quàm maximè Nasturtio,
Hanc erutam larga satis cape copia
Aestate, nam tunc optima & fortissima est
Adhuc recens, siccata fit sed debilior.
Tusam hinc probè, (nam difficulter tunditur)
Paucâ subactamq; excipies axungia,
Crurique toti & maximè coxendicis*

*Adhibebis, & ligabis, & fines duas
Horas mulieribus, viris sed quatuor.
Hinc balneo inductos, nec ullo ex unguine,
Nec smegmate ullo pinguiore collines,
Sudore sed modico exillente, in solium
Merges, iubens perferre, nam mordacitas
Ingens, caloris sensus atque exoritur.
Verùm hinc rigatos leniter producito.
Illati enim quamvis manibus sint plurimum,
Exibit attamen suis pedibus valens
Quicumque consilium hoc bonum susceperit.
Ad multum oleum miscebis hinc vinum modicum
Et concuties, & illines lotos eo.
Ac mox madore terfo & pinguetudine,
Totum teges crus mollibus tu velleribus,
Iubens obire assueta vita munia,
Quacumque vult, & non grauatim suscipit.
Hoc auxilium certum atque constans integrè est.
Et nullo alio adiuciendo ei simul indigum.
Quare dolore ablato adora radiculam,
Cuius beneficio tibi sanitas data est.
Quod si tamen inde affectionis vestigium
Quoddam supersit, post repetes hoc præsidium,
Diebus ut multum decem his præteritis.*

De Lepidio Pliniano. CAP. XXV.

LEPIDIO huic folia sunt oblonga, lata, è cæruleo virentia, Laurinis maiora, mollioraq;,
Lambitu verò etiam crenata: caules cubito altiores, teretes, ac lenti, quorum ramulis hof-
culi adnascuntur candidi, semenque exiguum: radix albida, serpit & non nullibi progermi-
nans

Lepidium Plinij.

Capficum oblongioribus siliquis.

nans stirpem multiplicat, veluti Rraphanidis magna.

Apud Belgas temerè fuerit alibi quàm in hortis requirere, in quibus diutinè radix viget: umbrosa autem amat loca, & nõ omnino arida.

Vere folia erumpunt, Iunio ac Iulio apparent flosculi.

Describitur istud Lepidium à Plinio lib. xix. cap. ix. Exit, ait, in cubitalem altitudinem foliis Laurinis, sed mollibus. Dicitur idem & à nonnullis Raphanus siluestris, aut potius Raphanis siluestris; item & Piperitis: est tamen Piperitis etiam Capficum, de quo mox. Germani Pfefferkraut nominant: Belgæ Pepercrupt: Galli Pafserage: Angli Dittammer.

Huius autem folia, sed præcipuè radices, vehementer quoque excalfaciunt, utpote feruida & acria gustu.

Inter vrentia, inquit Plinius lib. xx. cap. xvii. intelligitur. Sic & in facie cutem emendat exulcerando, ut tamen cera & rosaceo faciliè sanetur. Sic & lepras & psoras tollit semper faciliè, & cicatrices vlcera.

De Capfico. CAP. XXVI.

CAVLICVLVM promit Capficum virentem, nonnihil striatum, cubito quandoque longiorem: folia oblonga, latiuscula, læuia, hortensis Solani ferè similia, sed angustiora, ac ma-

Capficum recuruis siliquis.

Capficum latis filiquis.

Capficum minimis filiquis.

gis acuminata: secundum ramulos flosculi è foliorum alis apparent candidi, vt plurimum quinquefolij, umbilico medio asterisci instar virente: filiquæ forma & magnitudine differentes postea sequuntur, initio quidem virentes, sed per maturitatem eleganti rubentis Corallij colore, ac nitore resplendentes, in quibus exiguum planum, ex diluto luteo subalbicans semen, gustu Piperis modo acre, veluti & ipsa est siliqua: sunt autem hæ quandoque oblongæ, & instar digiti rectæ; aliàs oblongæ quidem, sed corniculi modo recuruatæ: nonnumquam latiores, & cordis turbinatam figuram referentes: rotundæ sphaeroides etiam quædam ac minimæ; acredinis autem vehementia omnibus similis.

Aliunde & ex Indiis aduectum apud Germanos ac Belgas in hortis feritur: sed frequentius in fictilibus colitur, sic etenim commodius transferri, & hieme, quæ huic inimica est, sub tectum deferri potest.

Tardè admodum, & sub finem Autumni demum fructus in Germania maturitatem consequuntur.

Appellatur autem istud ab Actuario Græcè *καυκόν*: existimatur verò & illud esse, quod ab Auicenna Zinziber caninum dicitur: à Plinio verò Siliquastrum, quod Piperis saporem magis quàm Panax refert; Piperitis idcirco & nominatur, vt lib. XIX. cap. XII. scriptum reliquit: Panax, inquit, Piperis saporem reddit, magis etiam Siliquastrum; ob id Piperitidis nomine accepto.

Recentiores subinde Piper vocant Indianum, aut Indicum: aliquando Piper Calecutium, vel Piper Hispanum: Germani *Indianischer Pfeffer* / *Salecutischer Pfeffer*: Belgæ frequentius *Bresilie Peper* / *Bresilianum Piper*: quandoque & *Peper van Indien*: Galli *Guinee*, aut *Poivre d'Inde*, & *de Bresil*.

Ceterum exsiccatorum vehementer ac pariter resiccans Capficum est, ad quartum vtriusque qualitatis ordinem accedens; multò videlicet calidius ac siccus, quàm Zinziber caninum esse Auicenna tradit. Vtuntur autem nonnulli huius semine Piperis loco, sed non rectè: nam malignum ac venenosum quid obtinet, quo iocinori aliisque visceribus incommodat. Auicenna Zinziber caninum canes scribit interimere.

De

Pseudocapsicum.

PSEUDOCAPSICVM altius ac fruticosius est quàm Capsicum: caules eius quandoque bicubitales, lignosi, ramosi: folia oblonga, latiuscula, læuia, longiora angustioraque quàm hortensis Solani: flores candidi: fructus rotundus, rubens, dilutius tamen quàm Capsici: semen in hoc planum, nullius aut exigui gustus.

Peregrina etiam stirps, quæ & in fictilibus à Belgis alitur. Diuturnioris autem quàm Capsicum vitæ est, & pluribus annis superesse potest, si hibernis mensibus à frigore caueatur.

A Capsici similitudine Pseudocapsicum nomen inuenit: sunt qui Solanum rubrum, aut Solanum lignosum esse velint: sed Solani non est species. Hispani *Guindas de las Indas* appellant.

Temperie autem Pseudocapsicum cum Capsico non conuenit: non excalfaciens siquidem est, sed refrigerans. Quæ autem præterea eius sint facultates, nondum exploratum.

STIRPIVM HISTORIAE

PEMPTADIS QVINTAE

LIBER QVINTVS,

DE CARDVIS.

PRÆFATIO.

ARDVORVM varia est materia: ad Olerum genera referri potest: Cinarra, Scolymus. Carlinæ radix ad multa utilis medicamentis annumeratur. Inter medicas herbas Carduo etiam Benedicto locus, veluti & Eryngio, ac aliis nonnullis. Venenatis accedit Chamaleon niger.

Cum igitur ad vnum aliquod genus, vel classem aliquam à nobis institutam referri hac de causa nequeant, nec separari eos cōueniat, in quintum huius Pemptadis librum digestos, veluti Parerga Olerum historiae subiunximus, atque in hunc recepti, stirpium earum historiae, quæ ad herbarum censum pertinent, finem imponunt. Reliqua enim sexta Pemptas frutices & arbores proponit ac prosequitur.

DE ACANTHO.

CAPVT PRIMVM.

Acanthus satiuus.

Acanthus siluestris.

ACANTHI duo genera: vnum aculeatum & spinosum, vereque à *νεγκυδωδες* alterum læue, spinis carens, quod à similitudine cum priore Acanthi quoque nomen & appellationem accepit: hic hortensis ac satiuus, ille siluestris.

Satiuo Acantho ampla, læuia, subnigricantia sunt folia, profundis ab utroque margine, & frequentibus incisuris sinuosa, inter quæ medius erectus assurgit caulis crassus, compluribus floribus à medio ordine digestis adornatus, colore candidis, forma oblongis, qui duobus

duobus veluti nucamentis, vno superiore, altero inferiore muniuntur: sequuntur valuulae, in quibus semen latum: radices foris nigricant, intus candidae, lentoque succo plenae, in plures diuiduntur propagines, quae uti late serpunt, ita subinde progerminant. Tam pertinacis autem haec sunt vitae, ut quantulacumque earum relicta pars stirpem non raro etiam progignat.

Siluestris Acanthus caule, fastigio acuminato, floribusque cincto, florum colore ac specie, tum & semine satium refert, sed tamen breuior ac humilior: folia similiter ampla, multis incisuris laciniosa, sed haudquaquam laeui, verum frequentibus, asperis, duris spinis circa marginum crepidines horrentia.

Satium Acanthum Dioscorides in petrosis, riguis, ac etiam in hortis nasci tradit: in vtraque Germania temere fuerit alibi quam in hortis requirere.

Siluestris in maritimis quibusdam Italiae locis reperitur. Huius folium, flores, ac semen olim ad me in Belgium misit Clarissimus vir Alfonsus Pancius Ferrariensis Ducis Medicus, & Simplicium ac Medicinae, dum viueret, professor.

Vterque Acanthus aestiuus floret mensibus, semen sub Autumnum perficitur, radix restibilis, subinde tamen hieme in vtraque perit Germania, si rigidior fuerit.

Graeci ἀκανθον nominant: Latini nomen seruant: Acanthus tamen generaliter omnem spinam significat: per Antonomasiam autem ille Acanthi nomen accepit.

Satium siue hortensis Acanthus παιδαργος quoque appellatur & μελάμφυλλος, Galeno, Orbasio, & Plinio auctoribus: Plinius vero & hunc Acanthum laeuem nominat, ac topiariam & vrbana herbam esse refert. Dicitur à quibusdam Branca vrsina: (alij Spondylium Brancam vrsinam vocitant:) Italis *Acantho*, & *Branca orsina*: Hispanis *Terua giguante*.

Huius Acanthi folia in epistylis columnis, ac aliis operibus, poculorum etiam ansis veteres sculptores olim imitati sunt: uti inter alios Virgilius vel ipse testatur Bucolicorum Ecloga tertia:

*Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit,
Et molli circum est ansas amplexus Acantho.*

Item & Theocritus Eidyllio primo:

Παντὰ δ' ἀμφὶ δέπας ἀειπέπληται ὑγρὸς ἀκανθός.

Alter Acanthus spinis horrens ἀγρίος ἀκανθός, & siluestris Acanthus nominatur: atque hic proprie ἀκανθα siue spina dici potest; quo nomine Acanthus plerisque dictus reperitur.

Est tamen & alia Acantha frutex spinosus, cuius, ut Herodotus & Theophrastus aiunt, lacryma gummi est: ad cuius fortassis differentiam, Herbacantha hoc Acanthi genus à nonnullis dictum. Reperitur & inter Acanthi appellationes Mamolariae vox, item & Crepulae, sed cui, siluestrine an satiuo, debeat, non expressum.

Ceterum Acanthi satiuo folia temperie in calidi & frigidi medio quasi consistunt, nonnihil humida, emollientem ac leuiter digerentem facultatem, veluti Maluae obtinent. Ene-matis idcirco non minus quam Maluae vtiliter incoquantur: radix, auctore Galeno, rescicatoria magis est.

Dioscorides ait, ab igne vstis & luxatis artubus has impositas subuenire: potas vrinas ciete, & aluum cohibere: ruptis, conuulsis, tabidisque prodesse. Profunt autem tabidis sanguinem spuentibus, tum ex alto delapsis, ab ictu, aut conatu aliquo supra vires laesis non minus quam Symphyti maioris radices, quas substantia, lento succo, & qualitate proximè referunt.

De Acanthio. CAP. II.

ACANTHIO magna, longa, lataque sunt folia vtrisque incisuris dissecta, & acutis durisque secundum marginum crepidines spinis horrentia, quae molli lanugine tota candidant; è quibus medius caulis assurgit procerus, supra duos cubitos altus, adnatis membranis angulosus ac spinosus: capitula similiter spinosa, ac acanacea in caulis ac alarum fastigiis eminent; flores ex multis purpurei coloris staminibus, haec proferunt: semen succedens lanugine conditur, oblongum, glabrum, diluti puniceo coloris, minus quam Cnici: radix alta, candida, dura, ac lignosa, fibris non destituitur.

Nascitur in vtraque Germania fecus vias, tum & alibi.

A Iunio in Augustum vsque floret, altero à quo enatum est anno: interea & semen maturitatem consequitur, quo maturo perit, ut plerique & alij Cardui, quibus non diuturnior est vita, quam ad seminis vsque perfectionem.

Huic autem & similis Carduus, foliis quoque candidantibus, & secundum margines & angulos spinosis, sed angustioribus; tenuioreque ac non ita densa lanugine oblitis: caules alti veluti prioris: capitula minora quam superioris, longioribus pediculis insistent, & innocentioribus spinis horrent: flores purpurei ac staminei sunt, veluti prioris.

Habe-

Acanthium.

Acanthium alterum.

Habetur autem iste Carduus pro eo, qui Græcis ἀκανθιον dicitur, quod Dioscorides foliis describit per extremitatem aculeatis, & araneosa lanugine obductis, ex qua collecta & neta vestes similes bombycinis parari queant. Germanis *Weisse weg distel*: Belgis *Witte wech distel*: Gallis *Chardon argentin*: Anglis *Ote thistell*, vel *Cotton thistell*.

Dioscorides, folia vel radices huius ad remedia Opisthotoni bibuntur, ait: Galenus excofactoriæ facultatis hæc esse, ex eo sentit.

De Carduo Leucographo. CAP. III.

Superiori Acanthio foliorum magnitudine non cedit Carduus Leucographus; folia siquidem eius magna, lata, ampla, ambitu crenata, multis duris ac asperis spinulis stipata, veluti Acanthij, sed lanugine carent, omnino glabra, dilute virentia, notis ac lineis variè ductis, iisque candidis ac lactei coloris maculata: caulis altus, digito crassior: flores e capitulis spinosis staminei ac colore purpurei: semen lanugini implicatum Acanthij simile.

In hortis in quibus olera feruntur, non raro & secus vias locis incultis exit.

Floret semenque facit eodem quo Acanthium tempore.

Vulgò Carduus lacteus, & Carduus Mariæ nuncupatur: Germanicè *Marien distel*: *Frauwēn distel*: Belgicè *Onser Vrouwen distel*: Gallicè *Chardon de nostre Dame*: Anglicè *Our Lady thistell*.

Leucographus autem haud improprie dici potest, à candidis foliorum notis ac lineis. Meminit Plinius lib. xxvii. cap. xi. Leucographidis herbæ, sed qualis ea sit non expressit, difficile idcirco fuerit hanc cum Carduo Leucographo eandem esse asserere. Existimatur verò hic Carduus esse Spina alba, Græcis ἀκανθα λευκή dicta, quæ à λευκανθησα differens est, & spuris vocibus etiam ἀγριοκίναρα, δονακίτις, ἐλασίσηπιτρον, ρήγια, & Carduus ramptarius vocatur, ab Arabibus Bedoard siue Bedeguar Matthæo Siluatico teste. Describitur autem hæc spina à Dioscoride foliis Chamæleonis albi angustioribus & candidioribus, ὑποδαρσίσις siue subhirsutis: talia autem cum Cardui Leucographi non sint, legitimam Spinam albam esse, non satis etiam constat.

Ceterum Cardui Leucographi folia tenera, demptis spinis, aliquando oleribus non in-

PP

com-

Carduus Leucographus.

commodè adduntur : ad quæ præterea vtilia, incognitum est.

Galenus Spinæ albæ radicem desiccatoriam esse inquit, & modicè adstringentem ; cœliacos & dysentericos idcirco adiuuare ; sanguinis reiectiones cohibere, & demata contrahere, dentium dolores lenire, si decocto eius colluantur : semen eius tenuis essentia ac calidæ facultatis esse, itaque potui datum conuenire iis qui conuelluntur. Dioscorides autem epotum semen conuulsis infantibus, & à serpente demorsis scribit auxiliari ; & gestatum pro amuleto, tradi serpentes abigere.

De Carduo sphaerocephalo.

CAP. IIII.

SPHÆROCEPHALI reperiuntur complures Cardui.

Vnus caule est præalto : foliis laciniosis, magnis, longis, latis, profundius incis, grauculentibus, superiore parte virentibus, inferiore verò candidioribus ac lanuginosis : flosculi è globoso & absolutæ rotunditatis capitulo in cauliculis fastigiis exeunt candidi, exigui, stamine in medio caruleo : semen oblongum, nonnihil hirsutum, mediocri longitudinis : crassa & ramosa radix.

Alter acutus Sphaerocephalus folia habet minor, at spinosiora : capitula quoque globata, sed è quibus præter flores, longæ quaedam & duræ eminent spinæ.

Carduus sphaerocephalus.

Carduus sphaerocephalus acutus.

Ter-

Tertius primo forma figuraque similis, sed longè minor, & flosculi eius ad cæruleum magis accedunt colorem.

Minimus est quartus, foliisque acutissimis & spinosissimis, capitulo exiguo; cuius flosculi, ut primi, albi sunt.

Referri huc & alius quidam posse videtur, sed tamen capitulo minùs globoso; compressiore videlicet ac superius latiore, à quo flosculi cærulei: tenuis huic caulis est, exilique lanugine candicans: folia oblonga, utrimque similiter laciniatim diuisa, & ad singulos angulos spinis munita.

Sua sponte nati in Germania Cardui isti non reperiuntur; memini verò olim hos videre in horto Petri Coudebergi Pharmacopœi Antuerpiensis. Prior verò & in aliorum hortis frequenter seritur.

Priorem Fuchsius quandoque Chamæleonem nigrum facere studuit, sed postea rectius sentiens, Spinam peregrinam nuncupauit. Valerius Cordus Sphærocephalum appositè appellauit: conuenit & reliquis idem nomen, nam orbiculatum sphaeræ instar capitulum habent. Quintum autem plerique esse volunt, quem Matthiolus pro Spina alba proponit.

Ceterum de temperatura & facultatibus Sphærocephali Cardui nihil compertum habetur.

De Eriocéphalo Carduo. CAP. V.

Carduus Eriocéphalus.

ERIOCÉPHALVS Carduus caulibus assurgit crassis & altis: folia eius laciniosa, magna, spinosa, prona parte candidiora: capitula rotunda multa, tenui, candida, mollique lanugine conuestiuntur, emicantibus vndeque exiguis pungentibus aculeis, superius verò stamineis purpureis floribus: semen splendens & oblongius, ut multis Carduis.

Aliunde in Belgium hic venit: fertur plurimis Hispaniæ incultis locis reperiri; sed tamen breuior, humilior, ac minor, quam in Germaniæ inferioris hortis, in quibus luxurians, altior atque omnino amplior nascitur.

Eriocéphalus à capitulo lanoso, alio destitutus nomine, appellatur. Videtur nonnullis esse, quam Bartholomæus Vrbeueteranus & Angelus Palea Franciscanæ familiæ fratres Coronam fratrum nominari referunt: sed ab Eriocéphalo multum differens hic Carduus est, ut ex iis, quæ de Corona fratrum ab ipsis scripta, manifestum. Quæ sic habent: In confinibus Regni Aragoniæ, versus Regnum Castellæ reperimus aliud Cardui genus, quod copiosè ibi iuxta viarum semitas, & in triticeis campis nascitur. Quod quidem habet folia super terram expansa, similia foliis Carlinae. Caret caule omnino, & producit capita plura, taliter ordinate composita: videlicet vnum magnū caput, echino marino simile est in medio, ac immediate radici annexum, & circumcirca ipsum octo, no-

Corona fratrum.

uem, vel decem, & aliquando plura pauciorave capitula. Nucis Iuglandis & ampliore magnitudine sic contigua, quod vnum tangit aliud, omniaque terræ adherentia, &c. Et dum baculo effodiebamus ex ipsis plantam vnam, transeuntem quemdam rusticum interrogauimus, an sciret nomen illius plantæ. Qui vulgari suo idiomate nomen indicans, idem est quod Latine Corona fratrum. Quod nomen nobis visum est non disconueniens esse rei, quia caput magnum stat tamquam pater, capitula verò tamquam filij eius & fratres in modum coronæ stant circumdantes ipsum patrem, &c. Demum effossa ex parte radix, baculi grossitiem habens, tenera, alba, & cum quadam adstrictione iucundi saporis erat. Hæc illi.

De Eriocéphali verò facultatibus nihil quoque adferri potest.

Cinara.

CINARÆ nulla quidem verè genera sunt: nam aculeata & spinosa (Carduum vocant) non nisi degenerans Cinara est; ex eiusdem siquidem stirpis semine vtraque tam spinosa quam non spinosa enascitur.

Folia autem Cinaræ ampla, magna, oblonga, & lata sunt, profundis incisuris ab utroque latere laciniata, spinis carentia, aut omnino paucis obsita, è viridi cineritio colore candicantia: caulis cubito altior, fastigio fructum profert globosum, Pini cono initio similem, ex multis videlicet compactum squamis, quæ fructu grandiore factò dissoluuntur ac superius virent, interius verò ac inferius carnosæ sunt & albidæ: pendente verò se & ipso cono, flos prodit stamineus ex subæruleo colore eleganter purpureus: semen oblongum, maius & crassius quam Cardui Leucographi; mollibus ac lanosis pilis subest, qui intra fructum continentur: radix crassa, mediocris longitudinis.

Carduus siue spinosa Cinara à priore non differt, nisi quòd foliorum huius omnes anguli, ac conis squamæ, duris pungentibus spinis armentur; vnde & Cardui nomen merito accepit.

Colitur autem Cinara in hortis: stercorata & solutam terram diligit, quamvis & in pingui posset melius prouenire.

Serenda est circa Calendas Martias Luna crescente, si fieri potest: semina in area spatio semipedis discreta, non alte imprimenda sunt, sed tribus digitis comprehensa mergantur, donec ad primos

articulos terra peruenerit: tunc leuiter terra operiantur, & herbis liberentur assidue. Cacula seminum si confracta fuerint, spinis carebunt. Circa Calendas Nouembris, (vel etiam citius in Germania,) planta deprimenda, multoque cinere stercoranda: id enim genus stercoris huic oleri videtur aptissimum. Singulis annis à caudice auferendæ sunt plantæ siue soboles, cum aliqua tamen radicis parte vellendæ, quæ circa Autumnii æquinoctium disponendæ sunt, Columella & Palladio auctoribus.

A cinere, quo stercorari amat, Cinara dicta: Galenus *κίναρον* quoque Græcè appellat, sed per *κ* & *υ* prima syllaba: Italis *Carcioffi*, *Archiochi*: Hispanis *Alcarrofa*: Gallis & Belgis *Artschaux*: vnde & Articalus, & Artica à nonnullis nancupatur: Germanis *Sirobuom*.

Spinosa Cinara non modò vulgò, verùm & à Palladio Carduus vocatur: Italis *Cardo*: Hispanis *Cardos*: à Gallis *Chardons*. Scolymus autem hunc esse Dioscoridis, Leonharto Fuchio, & plerisque aliis visum fuit. Scolymus autem Dioscoridis folio est Chamæleonis aut Spinæ albæ. caule multum folioso, capite spinoso. Cinara autem huiuscemodi non est, & nec illa quidem quæ spinosa. Nam tametsi caput spinosum illi sit, caulem tamen non habet multum foliosum, sed sæpè foliis viduum, vel vno aut altero tantumdem folio ornatum.

Cactus.

Conuenit magis Cinara cum eo qui *κάρτος* à Theophrasto ac Plinio dicitur, tametsi per terram repentes caules à radice non emittat: folia habet lata & spinosa: detquamata siue detracto cortice, foliorum mediæ costæ edules sunt, & fructus, exempta cum semine lanugine, vescendus: quodque subest, Palmæ cerebro teneritudine haud inferius. Quæ de Cacto Theophrastus & Plinius referunt.

Quod autem de caulibus scribunt, mox in terram à radice missis, qui esui sunt idonei, fortassis soliorum sunt costæ, quæ sublatis vtriusque foliosis additamentis (quemadmodum nensis inferuntur) caulem referre possunt. Nisi vel in Sicilia, vbi tantum Theophrasti ætate nascabantur, & caules quosdam *ἐπιγείους*, siue in terram procumbentes, & alium erectum quoque proferat: postea verò in Italiam aut Germaniam translatus *ἐπιγείους* illos emittere destinat: solum siquidem ac cælum ad stirpium mutationem plurimum posse, non modò Theophrastus auctor, sed & ipsa rerum experientia ostendit. De Cacto verò hæc Theophrastus:

κάρτος

Κάκτος in Sicilia tantum nascitur, statim à radice caules in terram procumbentes emittit, folio lato atque spinoso, caules desquamati cibo idonei sunt, paululum amaricantes, qui in muria asseruari queunt, alium verò & caulem producit, quem Περνικα vocant, is quoque cibo aptus, sed reseruari nequit, & εκάρπιον siue fructus spinosa facie, exemptis lanuginosis seminibus, vescendo est, & Palmæ cerebro similis, σκαλίαν appellant, (Plinius Ascaliam legit) Athenæus ἀσκαλίην.

○ Ipsi autem Cinaræ fructus exteriorum squamarum vngues, hoc est, inferiores albidæ crassioresque partes, tum & ipsius medius discus, cui papposum semen insidet, & cruda cum pipere & sale, frequenter verò cum pinguium carniū iure addito pipere decocta eduntur, ac inter delicias habentur, gulæque Veneris que incitamenta. Sic & foliorum mediæ spinæ siue costæ culturæ mangonio candidæ teneræque factæ magno apparatu mensæ vnà cum bellariis inferuntur: manduntur verò sale & pipere additis veluti crudæ Cinaræ. Vtraque autem prauis sunt succi.

Cinara siquidem succum in se continet biliosum copiosorem, substantiam verò habet duriolem, adeò vt ex hac succus melancholicus, ex illo verò tenuis ac biliosus gignatur: auctore Galeno in lib. De aliment. facultatibus. Præstat autem ipsam elixam mandere. Foliorum autem costæ omnino durioris substantiæ, crudum & melancholicum succum corpori conferunt, & flatulenti multum obtinent.

De Carduo Chrysanthemo, siue Scolymo Theophrasti.

CAP. VII.

Carduus Chrysanthemus.

Cardui Chrysanthemi altera icon.

CHRYSANTHEMO Carduo caules à radice subinde complures efferuntur rotundi ac ramosi: folia autem hos conuestiunt oblonga, pulchrè virentia, vtroque latere profundius incisa, ac spinis per angulos horrentia: flores à foliorum alis è paruo acanaceo capitulo foliosi prodeunt, Cichorij floribus persimiles, sed auri colore lutei, latum, planum, paleaceumque semen, non magnum, nulla lanugine implicitum succedit: radix longa, digitalis crassitudinis, dulcis ac mollis, esuique idonea; qua & sues delectantur. Effluit autem ex hoc Carduo, quacumque parte vulnerata, albidus & lacteus succus.

In Belgij hortis satum cognouimus. Petrus Bellonius in Creta frequentem esse scribit:

PP 3

tum

tum & in Italiae plerisque locis gigni. Clusius in Hispania, & praesertim regni Castellae agris à seropertum refert, & circa Monspelium, paucioribus tamen ramis & altius assurgentem.

Diutine & serò in Belgij hortis floruit, à mensè videlicet Iunio ad Autumnum usque.

Chrysanthemus autem iste Carduus à Theophrasto σκόλυμος nuncupatur: quæ etenim de Scolymo lib. vi. & vii. apud hunc leguntur, ea Chrysanthemo huic omnino quadrant: Scolymus, ait, solstitio floret, pulchrè diuque floret, radicem vescendam cum decoctam, tum crudam obtinet, & durefcens lacteum emittit succum. Gaza Carduum nominat. Mementum verò & huius Plinius lib. xxi. cap. xvi. Scolymos, inquit, Carduorum generis ab iis (Acorna videlicet & Attractili) distat, quod radix eius vescendo est decocta. Item lib. xxi. cap. xxi. Scolymum in cibos recipit Oriens, & alio nomine λειμώνιον appellat. Quod & Theophrastus lib. vi. innuere videtur: vbi etenim φυλλάκανθα, hoc est, foliis spinosa recenset, addit σκόλυμος ἢ λειμωρία.

Facit tamen Plinius & alterius Scolymi mentionem, quem ait florem mittere purpureum, & inter medios aculeos celeriter canescere, & cum aura abire, lib. xx. cap. xxi. Qui haud dubiò differens est à Carduo Chrysanthemo, hoc est, Theophrasti Scolymo, atque illo de quo prius. Ita duo apud Plinium Scolymi: vnus radice eduli, alter flore purpureo papposo, & celeriter canescente.

Scolymus verò & à Dioscoride describitur, sed hic cum Theophrasti Scolymo haud conuenit: vnus autem eorum est qui à Plinio referuntur, vt infra latius ostendetur.

Sed ad Chrysanthemum conuertatur oratio. Hunc Cretæ inhabitatores, veteris vestigia nominis retinentes, Ascolymbros vocant: Itali Anconitani *Riuci*, Romani *Spina borda*: ab Hispanis *Cardon Lechar*: à nonnullis verò & Glycyrrhizon, id est, dulcis radix. Sunt qui velint Eryngium esse à Vegetio in Arte veterinaria nuncupatum, qui falluntur. Nam Eryngium illud, de quo Vegetius, Marinum est Eryngium, de quo paulò post agendum.

Porro Scolymi huius radix & tenera folia, quæ subinde eduntur, stomachum mediocriter iuuant, sed nutrimentum habent paucissimum, ipsumque tenue & aquosum, Galeno auctore. Plinius radicem huius Eratostheni laudatam esse ait in pauperis cœna: vrinam verò & cetera præcipuè tradi, sanare lichenas & lepras ex aceto, Venerem stimulare in vino, Hesiodo & Alcæo testibus: item graueolentiam alarum emendare radicis emedullatæ vnciam in vini Falerni heminis tribus decoctam ad tertias, & à balneo ieiuno, itemque post cibum cyathis singulis potam. Quæ posteriora verba, Dioscorides quoque de suo Scolymo habet; ex quo Plinius hæc transcripsisse videtur.

De Carlina siue Leucacantha. CAP. VIII.

1. **C**ARLINÆ valdè spinosa sunt folia, utroque margine frequentibus sectionibus profundius incisa, & per angulos duris multumque pungentibus spinis communita, quorum mediæ costæ subinde rubent: caulis dodrantalis aut altior, vnicum vt plurimum proferens capitulum, exteriori circuitu ac ambitu echini Caltanæ instar spinosum, quo superius patente, flos exit latus, medio disco ex multis staminibus factus, quem paruula oblonga foliola cingunt, sæpè albicantia, rarissime rubentia: semen tenue & angustum subest: radix oblonga, digitalis crassitudinis, subnigricans, ad eò rimosa, vt scissa videatur, odorata, gustu nonnihil amaricans.

2. Huius verò & altera species caule carens: foliis quoque valdè spinosis, alterius ferè similibus, circumquaque per terram procumbentibus; inter quæ medium orbiculatum erumpit capitulum, exterius eodem spinosum modo, sed maius, cuius flos medio stamineus rubentibus foliolis, quandoque verò candidis ambitu circumseptus est. Sereno autem cælo cum huius, tum & superioris flos explicatur lateque patet; nubilo verò veluti se recludens contrahitur: radix huius oblonga quoque & odorata, sed albida, solida, non rimosa, aut fissa, sapore verò etiam minus acris aut amaricans, atque idcirco Medicinæ minus expetita.

Nascuntur ambo in montibus altis, locis desertis, ac quandoque secus vias: sed quæ caulem fert, Germaniæ frequentior.

Iulio & Augusto, tum & serius quandoque florent ac semen maturum proferunt.

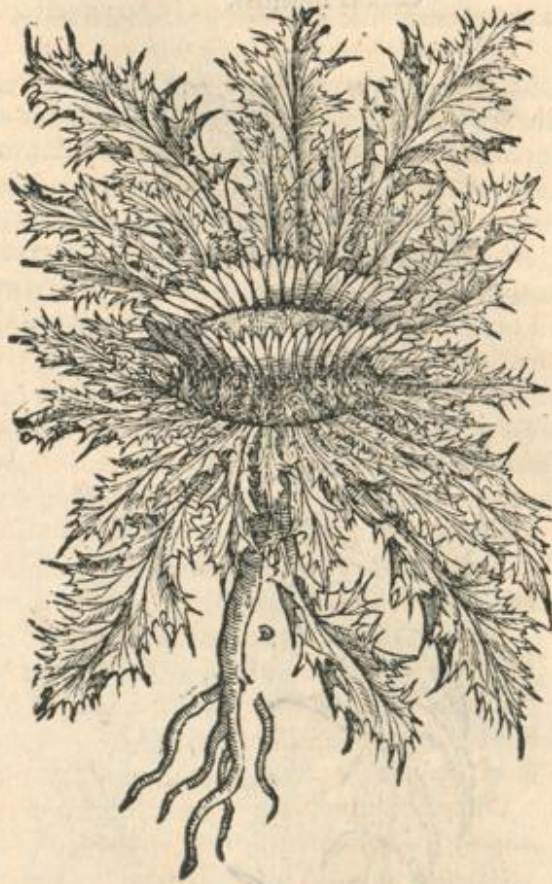
1. Prior Carlina & Cardopatium, ac à nonnullis Carolina dicitur; à Carolo Magno primo eius nominis Romanorum Imperatore, cuius exercitus huius radice liberatus & præseruatus à peste olim fuisse fertur: Germani *Ebe warz*: Belgis, Gallis, ac aliis quoque *Carlina*. Dioscoridis est λουκαάνθη: conueniunt radices validæ & amaræ: respondent quoque facultates, vt mox referetur. Appellatur verò Leucacantha & aliis, sed nothis vocibus, πολυγόνατον, φύλλον, ισχιάς, à Romanis Gniacardus, à Thuscis verò Spina alba. Differens tamen ab ea spina, quam Dioscorides ἀκάνθω λευκῷ, hoc est, Spinam albam facit: de qua etiam seorsim scribens, vires quoque cuique suas, & dissimiles quidem, tribuit.

Alteram

Leucacantha.

Carlina siue Leucacantha.

Carlina altera.

Alteram verò & Carlinam recentiores faciunt, & Carlinam humilem vel minorem appellunt. Falluntur autem non parum, qui ambas ad Chamæleones referre student: in Italia siquidem, Germania aut Gallia nusquam Chamæleones nascuntur, ut vnus pro multis testis est Petrus Bellonius lib. Singularium primo: qui quantum discriminis inter Carlinas ac Chamæleones sit, satis ostendit, quod & ex Chamæleonum subsequente descriptione manifestum fiet.

2.

Ac Carlinæ radix, cuius præcipuè vsus est, secundo ordine satis intenso exalfacit: & cum partium ac substantiæ tenuitate, tertio ordine resiccat: sudores verò etiam mouet, ventris tineas ac lumbricos pellit, venenis omnibus resistit, pestis contagia non modò arcet, sed & eandem curat si tempestiuè propinetur, commanducata dentium dolores sedat, iocinoris ac lienis obstructions aperit, vrinas cit, menses promouet, hydropicis confert, datur & ex alto delapsis ac casis.

Atque his similia de Leucacantha Dioscorides habet: Leucacantha, inquit, prædita est radice Cypero simili, amara ac forti, quæ commanducata dentium dolores sopit. Decoctum eius cum vini cyathis tribus auxiliatur aduersus veteres laterum dolores: ischiadicis item, ruptis ac conuulsis. Succus verò & eadem potest epotus.

De Carlina siluestri. CAP. IX.

CAULE assurgit siluestris Carlina dodrantali vel altiore in ramulos aliquot distributo: foliis oblongis, marginibus asperis ac valde spinosis, Carlinæ æmulis, flore è spinosis similiter capitulis in medio stamineo, ambitu verò foliolis subluteis circumsepto: radix tenuis, & acre resipit.

1.

Passim in locis incultis ac desertis per vtramq; Germaniã, & quandoq; in môtosis reperitur. Huius verò & alteram quamdam speciem Carolus Clusius describit, cauliculo vnico, tenui, breui, & palmum non superante: foliis spinosis veluti prioris, sed minoribus, vtrisque lanugine quadam incanescens: capitulis ferè binis: flos media lanugine pallet, foliolis verò circumambientibus rigidiusculis ac luteis: radix tenuis ac rufescens.

2.

Hanc in aridis, petrosis, ac desertis quibusdam circa Salmanticam Hispaniæ urbem se reperisse memoriæ prodidit.

PP 4

Germa-

Carlina filuestris.

Carlina filuestris minor.

Acorna.

Germani Treidistel / Frawendistel / & Sewdistel subinde nominant : Belgæ Drie distel : vulgò non ineptè Carlina filuestris dicitur : nam flore Carlinam æmulatur, nec foliis valdè dissimilis est. Hanc autem esse ἀκορνᾶν, tantò est difficilius affirmare, quò breuior de hac Theophrastus est : Ait autem hanc Cneco vrbano similem, colore flauescentem, succo pinguem. Differt autem Acorna ab Acarna : Acarna siquidem, vt Helychius ait, δάφνη ὄζει, siue Laurus est, sed ἀκορνᾶ ἀκανθώδης φύλον, id est, spinosa stirps.

Excalfacientem verò & hanc esse, præsertim radice, sapor eius acrimoniæ particeps ostendit. Sed cum nullius sit vsus, facultates eius reliquæ non exploratæ sunt.

De Chamæleone, & primùm de albo, ex Dioscoride, Theophrasto, & aliis. CAP. X.

CHAMÆLEONES duo sunt: vnus candidus, alter niger: vires radicum inter se distant, & ipsæ radices specie differunt, vt Theophrastus.

Chamæleon albus foliis Silybi aut Scolymi amplioribus, & per terram stratis, crassioribus, asperioribus & validioribus quàm Chamæleonis nigri: caule caret, sed è mediis foliis caput promit marino Echino, Cinaræ aut Acano simile: flos purpurascens, qui senescens in pappos conuertitur: semen veluti Cnici; radix magna, crassa, in lætis collibus instar humani cruris, interius albida, valdè odorata, sic vt odore facillè cameram aliquam totam, caput interim aggrauans, adimpleat, sapore verò dulcis. Sub huius foliis circa radicem gummi reperitur, quod à mulieribus Cretensibus non aliter manditur, quàm in Chio ab iisdem Mastix.

In Creta insula à se repertum Chamæleonem album Bellonius prodidit, nusquam verò in Italia, Germania, aut Gallia illum prouenire.

Plinius gummi circa radicem maximè circa Caniculæ exortum reperiri ait.

A Græcis χαμηλαίων λόφος: à nonnullis verò & ἰξία: Latinis Chamæleon albus, & Ixine. Gummi tamen siue viscum propriè Ixia dicitur. Nothis verò etiam ac spuris vocibus χουσίονες, & Carduus suarius. Extant & multæ eiusmodi voces apud Apuleium cap. cx. sed multorum Carduorum inter se confusæ.

Vocari autem hunc Chamæleonem idem ait propter foliorum varietatem. Quod & Plinius

nius

nus lib. XXII. cap. XVIII. asserit: Mutat enim, inquit, cum terra colores, hinc niger, illic virens, alibi cyaneus, alicubi croceus, atque aliis coloribus; quod Dioscorides de nigro scriptum reliquit.

Porro Chamæleonis albi radix temperamento calida est & sicca, ordine ad minus secundo.

Hæc, inquit Dioscorides, oxybaphi mensura latos lumbricos pellit: sumenda autem cum vino austero aut Origani decocto: hydropicis drachma commodè in vino datur, etenim eos extenuat. Contra difficultatem urinæ decoctum eius propinatur: cum vino autem sumpta Theriace est, hoc est, aduersus omnium virulentorum animalium morsus & ictus remedium. Occidit autem canes, sues & mures cum polenta, addito hydrelæo, subacta.

Radice, inquit Plinius, eius aliqui concisam seruari iubent funiculis pendentem, decoquantque in cibo contra fluxiones, quæ Græci rheumatismos vocant.

De Chamæleone nigro.

CAP. XI.

Chamæleon niger Cortusi.

Chamæleon niger Salmanticensis.

NIGER Chamæleon foliis est Scolymi minoribus, tenuioribus, & rubro distinctis: caulibus dodrantalis, digitum crassus, subrubens: *ovoides* siue umbellam profert, in qua flores spinosi, tenues, cærulei hyacinthini coloris: radix verò crassa, foris nigra, densa, interdum exsiccata: quæ dissecta interius est colore sufflavo, manducata verò mordicat.

In Lemno, inquit Bellonius, valde communis, vbi tam eleganter cæruleum florem profert, vt coloris pulchritudine cum ipso cælo certare, & Cyanus flos cum isto collatus, pallere videatur. Nascitur & in campis iuxta Abydum, & prope flumina Helleponti, & in Heraclea Thraciæ.

Iconem autem Chamæleonis nigri coloribus expressam olim ad me misit magnificus vir Iacobus Antonius Cortusus patricius Patavinus, radice crassa ac nigra, inferius in plures digitum iricata, per summa capillata; foliis oblongis, vtrimque valde spinosis, caule rubente, in alas quasdam diuiso, umbellis fastigiantibus, e quibus flores e paruis virentibus acanaceis capitulis, dilute purpurei rubentis coloris.

Accedit verò hæc icon ad descriptionem propositam, nisi quòd flores non depingantur cærulei hyacinthini coloris, quales esse Chamæleonis nigri non modò Dioscorides, sed &

Nicander

Chamæleon niger Cortusi.

Nicander in Theriacis testatur, in quibus nigrum Chamæleonem *καλίον*, à florum nempe colore appellat: nisi fortassis alicubi alterius coloris flos eius existat. id quod dictionem *ποικίλα* post *ύακινθίζοντα* subsequentem ostendere plerique suspicantur, sed hoc non verisimile. Nam dictio *ποικίλα* varietatem significans cum *ύακινθίζοντα* cohaerens, non nisi caerulei varietatem ostendit, qui modò remissior siue dilutior, aliàs intensior esse potest.

*Chamæleon
niger Salmaticensis.*

Memini verò & in hortis Belgij olim me spinosum quemdam humilem videre Carduum Chamæleonis nigri nomine: folia huic numerosa, longa, & angusta, valdè spinosa, dilutè virentia quasi candicantia: caule striato, pedem alto, in ramulos diuiso, quorum fastigia occupant aliquot cohaerentes flosculi è spinosis acaneis prodeuntes, colore purpurei: radice nigra ac dulci. Describitur hic à Clusio in suis Hispaniensibus Observationibus Chamæleonis Salmaticensis nomine, à loco in quo ab ipso repertus. In agro siquidem Salmaticensi frequentem hunc esse ait. Verùm hunc non esse Chamæleonem nigrum satis manifestum, nec Clusius quoque affirmat.

Sed vt ad Chamæleonem nigrum reditum faciamus: dicitur hic Græcis *χαμαιλέον μέλας*: à nonnullis verò & inter notha reperitur *πάγαρον, ελόφωνον, ιξία, κυνόμαζον, κυνόζυλον*: Romanis Carduus niger, Vernilago.

Radix autem huius letale quiddam, vt Galenus ait, obtinet. Numeratur verò & inter deleterias à Nicandro in Theriacis, à Dioscoride lib. vi. & à Paulo Ægineta, quamobrem & ad externa tantummodò adhibetur, veluti ad psoras, lichenas, vitiligines, & in summa ad ea quæ detersionem postulant: præterea digerentibus & emollientibus admiscetur, Galeno auctore.

De Eryngio. CAP. XII.

Eryngium marinum.

Eryngium campestre.

ERYNGIUM vnius Dioscorides meminit. Plinius lib. xxii. cap. vii. duo videtur agnouisse: vnum in asperis natum, alterum in littoribus maris. Posteritati verò & plura sunt obseruata: marinum quidem vnum, campestre verò & aliud, deinde & alia quædam spuria.

Marino Eryngio lata sunt folia, Maluaceis ferè similia, sed marginibus angulosa, durisq; spinis circumsepta, pingua, è cæsis candida, gustu aromatico: caulis crassus, dodrante altior, inferiùs subinde nonnihil tubescens, cacuminibus verò capitula proferens spinosa ac globosa, nucis ferè magnitudine, senis vt plurimum spinosis foliolis cauliculi fastigium orbiculariter

ter

ter ambien tibus incumbencia, quæ vnà cum capitulis cæruleo nitent colore: flosculi autem è capitulis similiter cærulei, staminibus mediis candidis: radix digiti aut pollicis crassitudine, valdè longa, & aded proluxa; vt tota extrahi nequeat, nisi admodum rarò, aliquot locis nodosa, candicans, sapore dulcis & grata.

In tumulis arenosis littore marino apud Belgas nascitur, veluti & in Italia ac alibi.

Alterius Eryngij folia multipliciter in varias particulas dissecta spinis secundum marginum crepidines horrent: èaulis in complures alas diuisus capitula promit spinosa, sed quàm Marini minora, à quibus & flosculi cærulei exeunt, rarò lutei: subsunt & singulis horum sex aspera pungentiaque foliola, vt prioris, sed tenuiora minoraq;: radix huius oblonga quoque, foris nigricans, intus albida, digitum crassa, sapore & odore alterius, veluti & folia & ipsa gustu aromatica, quæ recens enata, & adhuc tenella, esui etiam apta sunt.

Locis incultis, asperis, etiam quandoque saxosis, secus vias per vniuersam Germaniam, tum & in Bohemia frequens reperitur.

Vtrumque post solstitium floret æstiuum, ac Iulio mense.

Dicitur hæc Spina Græcis ἐρύγγιον: Latinis similiter Eryngium: à Plinio verò etiam Eryngi; in Officinis Iringus: inter spurias verò voces & hæc sequentia extant nomina: ἐρονήεις, κάρυον, γοργόνιον, ἔρμιον, χλάνιον, μελίκωνδον, Capitulum Martis.

Prius Eryngium marinum: a Belgis vulgò Erupfistel / Eindelaos / Meerwortele dicitur: Anglis Sea holpe.

Alterum à Plinio lib. xxii. cap. viii. Centum capita vocatur: à Germanis Mansfrew / Blanchendistel / Nadendistel: ab Hispanis Cardo corredor: ab Italis Eryngio, & Iringo. Campestre autem istud ad alterius differentiam cognominatur.

Vtriusque autem radix excafactoria, sed moderatè, siccitatem verò cum tenuitate substantiæ non exiguum abinet, Galeno teste. Vrinæ mouet, menses pellit, tormina & inflationes discutit in vino decocta, iocinorosis, aduersus venenatorum ictus, & contra assumpta venena eodem auxiliatur modo. Saccharo aut melle condita non modò nephriticis prodest, sed & Veneris concitatrix est. Idem in pinguium carniū iure decocta potest, si edatur.

Afirmabat quidam, inquit Aëtius, assiduo Eryngij vsu numquam postea minuisse calculos, cum prius eo morbo frequentissimè vexaretur. Bibitur, inquit Dioscorides, cum Staphylini femine aduersus plurima drachmæ vnus pondere.

Foliorum succus cum vino expressus iis prodest, qui venerea gonorrhœa vexantur.

Aiunt autem Eryngium herbam, si capella vna in os sumat, ipsam primùm, mox totum gregem subsistere, donec accedens pastor ori eam eximat; Plutarchus auctor.

De spuris Eryngiis. CAP. XIII.

SPVRIORVM Eryngiorum primùm folia & è radicibus, tum & secundum caules lata profert, rotundis longiora, virentia, mollia, non spinosa, sed secundum margines leniter crenata, Mali Cotonei foliis maiora: caules verò cubito altiores in altum surgentes, in quorum fastigiis spinosa capitula quina senave eminent veluti aliorum, colore vna cum floribus cærulea: radices subsunt tres aut quatuor rectæ, albidæ.

In hortis Vratislauix primum istud obseruauimus: ostendit verò Adamus Zafchflauw ciuis Glazensis, à quo in Borussia spontè nasci locis accepimus maritimis, iuxta videlicet mare Germanicum.

Matthiolus verò & Eryngium quoddam pictura exhibet, Plano cognomine, foliis latis, ambitu ferratis, cauliculis compluribus, quod nullis ab ipso describitur verbis: si autem hoc illud est, cuius P. Pena & M. Lobelius in Aduersariis meminerunt, perquam cæruleo arridet colore, & cauliculos promit rectos sesquicubitales vel altiores, per interualla geniculatos: folia inferiora maiora latioraque, ambitu crenata; superiora verò minora stellatim articulos ambientia, molliter ac innocentibus aculeis spinosa: capitula item spinosa, colore cærulea: radicem torosam, veluti Helenij, foris nigricantem, intus albidam, odoratam, sapore Eryngij.

Prouenire istud scribitur in Iuræ montis, aliorumque finitimorum arduis iugis, palustribus humentibusque locis.

Tertium verò & C. Clusius ostendit pumilum ac humile Eryngium, cuius priora folia maiuscula, lata, ac mollia, in orbem circa radicem humi sparguntur: caulis gracilis, alis aliquot brachiatus, foliolis multifidis, tenuibus, aculeatis, radiatim circumpositis: capitula in alarum cacuminibus globosa spinosaque, colore cum circumambientibus foliolis ac floribus cærulea: radix tenuis & annua.

In agro Salmanticensi in collibus à se repertum Clusius refert.

Præter hæc verò & aliud quoddam, non quidem forma, sed sapore Eryngium referens.

Ery-

Eryngium spurium primum.

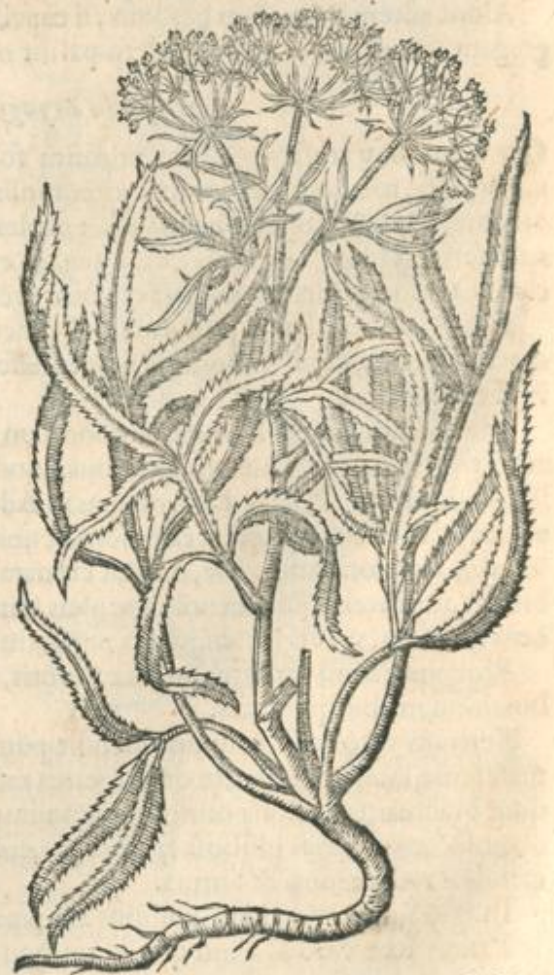
Eryngium planum Matthioli.

Eryngium pumilum Clusij.

Eryngium quartum.

Folia

folia huic ab vno mediocri longitudinis pediculo terna vt plurimum cohærent, rarò quina, angusta, oblonga, dura, dilute virentia, vtroque margine serræ modo incisa, sapore foliorum Eryngij: caulis cubitalis, ramosus, geniculatus, dissoluta profert muscaria, in quibus flosculi, ac semina deinde parua, longioris figuræ, odorata, & aliquantulum acria: radix albida, proluxa, digito tenuior, gustu initio dulcis, postea acie quiddam resipiens, & non ingratum redolens, quæ resiccata admodum friabilis citissime conteritur.

In planis ac campestribus haud procul Praga in Bohemia reperitur: nascitur & in Flandriæ quibusdam fabulosis.

Spuria autem hæc sunt Eryngia, ac posterioris obseruationis: idcirco & nulla eorum vetera nomina.

Primum Eryngium Borussicum, aut non spinosum appellari potest.

Alterum Matthiolus Planum vocat, alij Alpinum Eryngium dicere malunt.

Tertium rectè Pumilum nominatur.

Quartum Crithmi generibus ascripsit Matthiolus: alij verò Eryngij, quod nobis probatur: odore siquidem & sapore non Crithmum, sed Eryngium refert.

De facultatibus autem horum nihil adferendum sese offert, cum in Medicina vsum nullum hæctenus habuerint, nec inter edules numerentur; sed tamen excafcientia esse, vel solus sapor ostendit.

De Carduo Stellato. CAP. XIII.

Carduus stellatus.

STELLATUS Carduus, tametsi Carduus appellatus, nusquam tamen spinas, quàm in folis capitulis gerit: folia eius initio oblonga, dodrantalia, molli lanugine hirsuta, secundum margines grandibus incisuris laciniosa, inter quæ cauliculi cubitales in alas quàm plurimas diuisi, fastigiantibus oblongis, haud magnis, numerosis capitulis, quæ longæ, acutæ, durissimæque spinæ in modum radiantis stellæ ambiunt: flosculi purpurei, proluxa radix & tenuis est.

Exit passim in Zelandiis & aliis maritimis: circa Antuerpiam frequens: reperitur & in Germania, Italia, ac alibi sæcùs vias.

Julio ac Augusto potissimè cum flore viget.

Nonnulli Stellariam vocant: Cordus Polycantham; sed tamen *πολυκανθα* siue *πολυκανθος* Theophrasti (Gaza Aculeosam vocat) fortassis ab hac differt. Falluntur autem qui Eryngium, aut aliquam eius speciem esse autumant. Matthiolus *Calcarippam* Italis dici ait: Germanis *Wallendistel* / *Nadendistel*: Belgis *Sterre distel*: Gallis *Chausse trappe*.

Facultate autem hic Carduus excafcientis naturæ est.

Semen ad vrinæ difficultatem commendatur: vrinas ciere & calculos expellere fertur cum vino exhibitum.

Baptista Sardus aquam ex hoc Carduo destillatam auxiliari affirmat lue venerea infectis:

iecur item huius vsu adiuuari, obstructiones eius tolli, sanguinemque à vitiosis humoribus emundari, & aduersus diuturnas febres, siue quotidianas, siue tertianas, vtiliter exhiberi.

De Spina Solstitiali. CAP. XV.

SPINA Solstitialis Cardui stellati altera quædam species esse videtur: neque etenim alibi quàm circa capitulum spinosa est; spinæ eius stellatim quoque digeruntur: caules cubitales in ramulos pauciores quàm Stellati distribuuntur: membranaceas secundum longitudinem appendices habent, quibus quadrangulares apparent: folia longiuscula sunt, incana, ab vtraque parte profundis sectionibus laciniosa: flosculi ex staminibus compacti lutei: semen exiguum: radix oblonga, tenuis.

Iuxta Monspelium vulgarem esse Gesnerus scribit.

QQ

Solsti-

1.
2.
3.
4.

1.

Spina Solstitialis.

Spina Solstitialis altera.

Solstitialis autem Spina dicitur, quòd solstitio æstiuo floreat, Gesnero auctore: vel potiùs quòd post solstitium spinæ eius maxime pungant. Alia eius nomina, si quæ habet, incognita.

Facere huc videtur & alia laccæ luteæ nomine descripta: foliis utrimque profundius dissectis, floribus luteis, capitulis perquam spinosis, sed priore maior, & caule absque membranaceis appendicibus. Hanc autem in Salmanticensi agro iuxta vineas, arido solo, à se reperitam Cluius scribit.

De facultatibus harum quæ incompetæ sunt, nihil adferendum.

De Dipsaco. CAP. XVI.

DIPSACI genera nostra ætas duo statuit: satium vnum, siluestre alterum. Non autem nisi culturæ hæc mangoniò differunt: lætiora siquidem quæ excoluntur, & vñibus humanis vtiliora pleraque reddi solent.

Aculeatarum autem generis Dipsacos quoque est: caulem edit rectum, præaltum, geniculatum, & spinis horrentem: folia è singulis articulis bina, non modò contra se posita, sed & caulem amplectentia, simulque coalita, atque ita cohærentia, vt exigui labri modo rorem imbremque pluuium contineant; longa autem hæc sunt, dilute virentia, ac Lactucæ similia, sed marginibus spinosa; dorso verò eminente durioribus etiam spinis rigentiora: scaporum fastigia oblonga occupant capitula, mordacibus spinis echinata, mucronibus hamulorum instar reflexis; è quibus flosculi candidi, frequentius quidem satiuo, sed dilute purpurei siluestri: semen succedit veluti Fœniculi, gustu amaricans: inalbicant per vetustatem capitula, ac in ipsis per medium sectis subinde paruuli quidam vermiculi reperiuntur: radix candida, mediocris longitudinis.

Nonnullis locis in agris Dipsacus feritur, cuius echinata capitula vtiliora ad rudes pannos expoliendos habentur, quam spontè ac citra culturam nati: nascitur verò sponte iuxta fluuiorum ac scrobium margines, humidos ac madentes tractus sequitur ac diligit.

Præter verò ista & tertium huius generis ostenditur, prioribus foliis cauleque aculeato simile, sed procerius ac altius, capitulis verò breuioribus ac rotundioribus, magnitudine videlicet tantummodò nucis.

Reperitur

Dipsacus sativus.

Dipsacus filuestris.

Dipsacus tertius.

Reperitur verò & istud, præsertim in Belgio, humidis etiam limitibus, ac iuxta fluentia & scrobes aquas habentes.

Iunio ac Iulio Dipsacus floret: echinata capitula Autumnò colligenda sunt.

Appellatur autem Dipsacus Græcis similiter *δῆλακος, ἀφροδίτης, λαβών*: Latinis verò etiam Labrum Veneris, Carduus Veneris. Dipsacus autem quasi sitiens dicitur, quòd aquam in cohærentium foliorum sinu contineat, qua ad sitis iniurias abigendas vtatur.

Labrum verò Veneris à foliorum etiam positu, peluis vel lauacri speciem constituyente, humorem perpetuò continente: vulgò Virga pastoris, & Carduus fullonum: Germanis *Karten distel/ Dubensträhel/ Weberkartē*: Belgis *Caerden/ Voiders caerden*: Hispanis *Cardencha*, & *Cardo penteador*: Italis *Dissaco*, & *Cardo*: Gallis *Chardon de foulon*, *Verge à bergier*: Anglis *Taspl*.

Nominibus verò & aliis appellatur, sed spuris ac reiectancis, vt sunt *καροδύλιον, χαμηλιέων, ὄροκάρδιον*.

Tertium genus Plinij Galedragon esse non temerè existimatur, de quo lib. xxvii. cap. x. Galedragon vocat, ait Xenocrates, Leucacantho similem, palustrem ac spinosam, caule ferulaceo, alto, cui summo capite inhæret simile ouo. In hoc crescente ætate vermiculos nasci tradunt.

Ceterum Dipsaci exiguus quidem in Medici-

na vsus est. Capita, vt diximus, ad interpoliendum laneos pannos vsurpantur: radix ad quædam à Dioscoride commendatur. Galenus ex secundo ordine exiccantium hanc esse ait, habereque nonnihil absterforium. Dioscorides in vino decoctam & tusam ad cerati crassitudinem, rimas fistulasque sedis impositam sanare refert: recondi autem ærea pyxide medicamentum hoc deberi, ac præterea dici formicis ac verrucis pensilibus remedio esse.

Quæ autem de vermiculis in Cardui capitulo repertis & appensis præterea adduntur, & simile quod de Galedragone Plinius, non refert huc transferri, non enim nisi vanissimæ sunt nugæ.

De *Atractylide.*

CAP. XVII.

Atractylis.

CNICI species & siluestris quidem Atractylis est. Duplex verò & hæc, Theophrasto & Plinio auctoribus: Recticaulis vna, *ἄπυρρον* siue procumbentis caulis altera, Carduum benedictum vulgò nominant.

Recticaulis Atractylis rigidum, rectum, ac firmum caulem promit, superius in alas quasdam diuisum: folia autem habet oblonga, sinuosa, ac spinis horridula: capitula in cacuminibus alarum valde aculeata, e quibus flores staminei, veluti Cnici, sed dilute lutei coloris, quandoque verò & purpurei: semen maiusculum, nigricans, amarum, Cnici alioqui simile. radix mediocris est crassitudinis.

Nascitur in Creta, nonnullisque Græciæ provinciis ac insulis, & in Narbonensi Gallia: Germanis ac Belgis hortensis est.

Serò admodum floret, & semen maturat.

Nominatur Græcis *ἀτρακτύλις*, & *κνίκος ἀγρία*: à nonnullis *φόρος*, vt Theophrastus scribit: Latinis Atractylis, Siluestris Cnicus; & quòd olim mulieres rigido eius caule pro fuso aut colovterentur, Fusus agrestis & Colus rustica; quod & hæc ætate apud Græcos mulieres facere Bellonius refert, qui voce deprauata Atractylidem nunc Ardaçtyla nominant. Recentiorum nonnulli siluestrem Carthamum appellant, hoc est, Belgis Wilden Carthamus. Nothis verò vocibus *ἀμύριον*, *δαπιδιον*, & Præsepium etiam dicitur.

At facultatem Atractylida habere deficcandi & modicè digerendi Galenus tradit. Coma, semen, & folia, Dioscorides ait, trita ac cum pipere & vino pota, à scorpione ictis auxiliantur.

De *Carduo benedicto*, altera *Atractylidis* specie.

CAP. XVIII.

CARDVI benedicti caules teretes, lenti ac obsequiosi, & in alas nonnullas effusi, humi accumbunt: folia vtriusque laciniata, innocentibus aculeis per margines spinosa sunt: capitula in summis virgulis acanacea, spinosis & pungentibus foliis ac aculeis stipata, e quibus flos emicat luteus: semen oblongum superius barbæ modo capillatum: radix albida in fibras diuiditur. Tota herba cum foliis ac caulibus, nec non capitulis, molli tenuique lanugine contegitur, & gustu amara est.

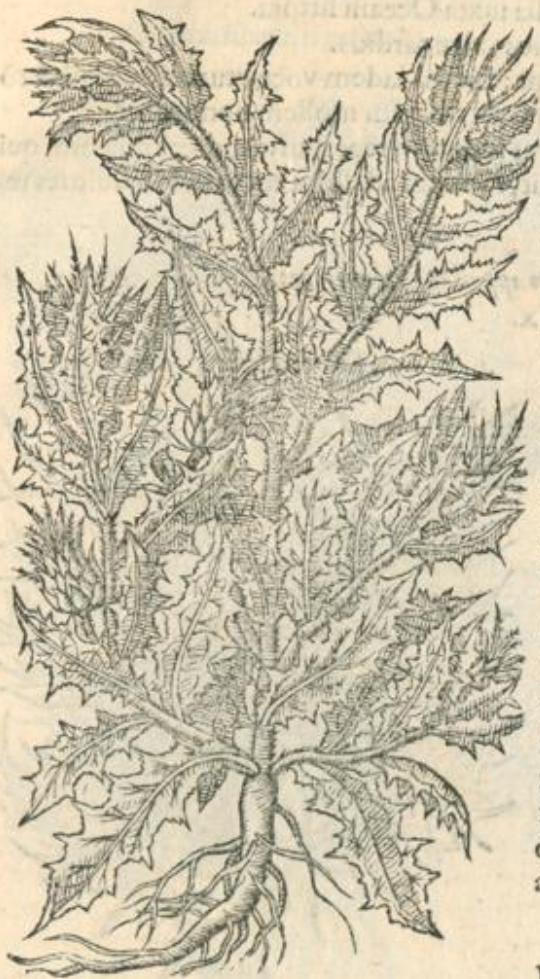
In Lemno Mediterranei maris insula locis campestribus frequens occurrit, Petro Bello nio teste: apud Germanos & Belgas, tum & Italos ac Gallos studiosè in hortis colitur.

Iulio ac Augusto floret, quo tempore ad Medicinæ vsus maximè colligendus ac reponendus est.

Carduum benedictum passim vulgò nominant: Officinæ Cardobenedictum composita dictione. Atractylidis alteram esse speciem, vt antè diximus, satis manifestum: nam quæ de hac Atractylide Theophrastus, huic adsunt: *δασειός* siue lanuginosus est, ac *ἄπυρρον* cauliculisque per terram reptantibus: semè barbæ modo hirsutum; & amara sunt folia. Quamobrem & à nonnullis Atractylis hirsutior dicitur. Valerius Cordus Cnecum supinum nominat:

nat:

Carduus benedictus.

nat: Germani *Gesegnete distel* / *Kardobenedict*:
quarum postrema vox etiam Belgis innotuit:
Hispanis *Cardo sancto*: Gallis *Chardon benoist*,
ou beneist: Bohemis *Kard benedykt*: in Lemno
Garderacantha.

Veluti autem amara Cardui huius herba est,
ita quoque & exalfaciens ac resiccans ordine
secundo, & simul expurgans ac aperiens. Vene-
nis omnibus resistit, & pestilentibus morbis au-
xiliatur, si tempestiue propinatur: curat & quar-
tanas, ac inueteratas ac diuturnas alias febres:
viscera, hepar, ac lienem ab obstructionibus li-
berat: ventriculo, quem bilis infestat, confert,
eiusque dolores, praesertim vitio ventriculi su-
peruenientes, sopit; ventris lumbricos interimit
ac expellit, tormina sedat, sudores mouet, vri-
nam cit, nephriticis ac calculosis prodest, renum
ac laterum dolores mitigat.

Optimum autem herbae decoctum ex vino
si febris adsit. Datur & arida puluis cum vino.
Minus efficax aqua est per organa destillatoria
extracta. Contumacia praeterea ac rebellia vlce-
ra huius decocto aliquot diebus assumpto cura-
ri quoque affirmant: prodest verò & herba tu-
sa imposita, vel succus eius: commendatur &
eodem usurpata modo aduersus virulentorum
animalium morsus ac ictus; tum & assumpta.

De Cirso. CAP. XIX.

Cirso.

Ex Carduorum & Spinarum numero etiam
Cirso est: folia eius oblonga, Lactuce quasi
similia, verum acuminata, & per circumferen-
tias aculeata, candidiora longioraque quam
vulgaris Buglossi: caules recti, bicubitales, in
alas nonnullas discreti, in quorum singulis capi-
tulum eminet spinosum ac hispidum, quod post
floris vigorem deorsum reflexum nutat, tan-
demque in papposam lanuginem resoluitur:
flos purpureo rubet colore: semen laeue resplen-
det aliorum multorum Carduorum instar.

Similes verò & huic nonnullae aliae Spinae,
quae ad Cirsiij genus non ineptè referri posse vi-
dentur.

Vna foliis est Cirso nigrionibus; per circum-
ferentiam altius ferratis, floribus purpureis, ca-
pitulo Cirsiij, quod etiam aliquantulum refle-
ctitur. Altior haec spina est, & caules eius mem-
branaceis appendicibus angulosi.

Altera foliis est spinosioribus: flosculis con-
coloribus, sed tribus quatuorve vnitis, quorum
minora capitula non reflectuntur. Hanc pro
Cirso Matthiolus depinxisse videtur.

Tertia tota sua stirpe magis spinosa est: folia
profundis incisuris secta, durissimis & acutissi-
mis spinis horrent, colore vitentia, medio ta-
men candicante neruo: capitula nutant quo-
que, flosculi purpurei, caules crassi, membra-
nacei, & angulosi.

Nascuntur quaedam horum plurimis per Ger-
maniam

maniam locis incultis quidem, non rarò saxosis ac ruderatis, ac secus vias: quædam verò in maritimis, vt in Zelandia, Flandria, ac Hollandia iuxta Oceani littora.

Floreat omnes mensibus æstiuis: quædam citius, aliæ tardiùs.

Huiuscemodi Spinam Græci *κίρρον* appellant: Latini eadem voce vtuntur: aliqui verò etiam, vt inter spurias voces, Buglossum magnum, & Spinam mollem nominant.

De facultatibus autem Cirtij nihil apud veteres scriptum reperitur. Andreas quidam, qui nugas multas & mendacia in Medicinam inuexit, radicem adaligatam varicum dolores sedare scripsit, vt Dioscorides refert.

De Carduo, quem Onopordon appellant recentiores.

CAP. XX.

Onopordon.

Leo, Carduus ferox.

1. **I** NTER omnes spinas & Carduos spinosissimus hic est: caules eius præalti, adnatis & à foliis demissis membranis angulati apparent: folia vtrinque profundè laciniata multis vnà cum caulibus horrent spinis: capitula spinosissima, ex squamis multis compacta, è quibus flores purpurei veluti aliis, rarò albidii: radix fere recta, sed non altè descendit.

Peregrinus iste Carduus Belgio est. Onopordon Herbarij appellant: Plinij tamen esse Onopordon affirmari nequit, nihil enim apud eum de Onopordi forma.

Fortassis etiam Acanos est, quem Bellonius omnium Carduorum spinosissimum refert, & in Creta hac ætate Aconachiam vocari.

Pauca autem de Acano à veteribus prodita extant, pauciora verò etiam de Onopordo. Certius est Acanon spinam esse, quàm Onopordon.

2. Huic verò & ille accedere potest, quem Lobelius ab Italis Leonem & Carduum ferocem dici scribit, ab infestissimis siquidem ac durissimis spinis, quibus totus redundat cauliculus eius breuis, vix palmum æquat: flos è capite acanaceo pallide luteus, veluti Atractylidis, longis, duris spinis ac aculeis circumambientibus horrens.

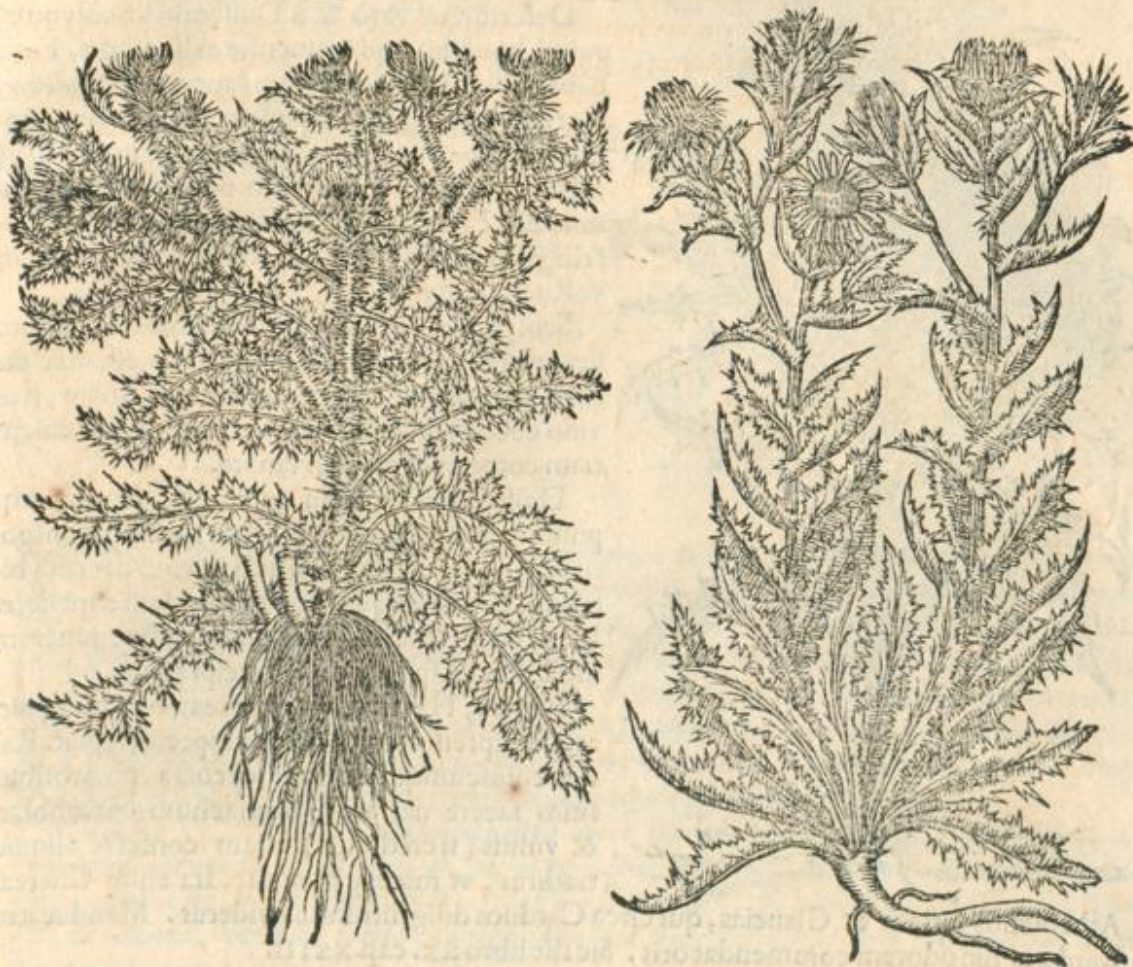
Fertur in aridis nonnullis collibus haud procul ab Apennino monte, in Italia quandoque, sed tamen rarò, reperiri.

De

De reliquis siluestribus Carduis. CAP. XXI.

Carduus siluestris primus.

Carduus siluestris alter.

SUPER SVNT verò præter eos quos hæcenus descripsimus Carduos, & alij silueftres, non modò in Belgio, sed & alibi occurrentes.

Primus supra cubitalem aut bipedalem altitudinem rarò affurgit: caules promit complures, rotundos, alis multis ramosos: folia Acanthij æmula, sed minora nigrioraque, & non lanuginosa: in fastigio cauliculorum spinosa echini instar capitula prodeunt, è quibus flores eleganter purpurei exeunt; qui in papposam lanuginem tandem commutati, semina aliorum similia relinquunt: radix ex multis fibris commissa est. 12

Alter caule affurgit altiore, subinde bicubitali, rotundo, minùs ramoso, paucioribus foliis conuetsito, quæ sicuti prioris spinosa ac mordacia sunt, sed minora & angustiora: capitula quoque minora, oblongiora, non vsque adeò spinosa: flosculi purpurei in pappos abeuntes: radix nigra ac pedem longa. 20

Tertius altitudine, alarum paucitate, nec non & foliis, item & floribus secundum refert, sed caules multò spinosiores, & radices magis fibrosæ. 3.

Passim secus vias ac semitas exeunt, præsertim primus: reliqui duo non rarò in pratis reperiuntur.

Iulio mense, deinde & Augusto præcipuè florent: Septembri verò papposa lanugo vento abripitur.

Silueftres quidem hi Cardui sunt, qui verò secundus Scolymus est, non quidem ille quem Theophrastus ostendit lactescens, de quo priùs scriptum, sed vnus illorum, quos Plinius libro xx. cap. xxiiii. describit.

Siluestrium, inquit, Carduorum genera sunt duo: vnum fruticosius à terra statim, alterum vnicaule crassius: vtrique folia pauca (aliàs plura) spinosa, muricatis cacuminibus. Sed alter florem purpureum mittit inter medios aculeos, celeriter canescentem & abeuntem cum aura: σκόλυμος Græci vocant. Scolymus Plinij.

Meminit verò & alterius Scolymi Plinius lib. xxii. cap. xxii. quem ait in cibos Orientem recipere, qui idem cum Theophrasti Scolymo, & ab isto differens est. Nominatur verò ille

Carduus filuestris tertius.

Scolymus
Dioscori-
dis.

ille & λειμώνιον. potest & hoc nomen huic quoque conuenire; in pratis ac palustribus siquidem gignitur.

Describitur verò & à Dioscoride Scolymus, qui cù hoc Pliniano conuenire existimatur. Folia habet, inquit, Chamæleonis aut *λοβης ἀκάνθης*, nigriora & pinguiora: caulem edit longum, foliosum, capite spinoso, radice nigra & crassa. Quæ certè descriptio à Scolymo isto filuestri aliena non est. Facit huc quòd Scolymus Carduus intelligatur filuester, & agrestium nomine veniat, vt Ruellius sentit.

Scolymum autem hunc Galenus ait calidum siccumque secundo ordine esse: ab essentia tamen proprietate & graeolentem vrinam, si in vino cocta radix bibatur, euocare: ac graeolentiam corporis ac alarum sanare.

Dioscorides radicem ait emplastri modo impositam graeolentiam alarum totiusque corporis emendare: ac idem posse si in vino decocta bibatur, copiosamque vrinam fœtidam expellere. Idem verò & herbam recentem adhuc teneram inter olera Asparagi modo recipi asserit.

Plinius, Hic antequam floreat contusus, ait, atque expressus, illito succo alopecias replet. Radix cuiuscumque ex aqua decocta, potatoribus fitim facere narratur: stomachum corroborat, & vuluis (si credimus) etiam conferre aliquid traditur, vt mares gignantur. Ita enim Chereas

Atheniensis scripsit & Glaucias, qui circa Carduos diligentissimus videtur. Manducatus Carduus hic odorem commendat oris. Sic ille libro xx. cap. xxiiii.

REM-